ידען געדענקט! דער קאַמף קעגן רדיפות אויף ידען אין דייטשלאַנד — דויערט

20 זייטען | פרייז 30 גראָשען | NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נייער פאָלקסבלאַט

14-טער יאָהרגאַנג | לאָדז, פרייטאָג ב' שטוני י"ח ניסן תרצ"ו | אדרעס: לאָדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 — Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. pocz. 106. | Łódź, Piątek, 10 kwietnia 1936 | № 85

פראַנקרייך וועט אָקופּירען סאַאַר-געביט

אויב דייטשלאַנד וועט בעפעסטיגען דעם אויבער-רהיין

פּאַריז, 9 (ספּ. טעל.)

האַוואַס מעלדעט פון זשענעווע: „דיילי טעלעגראַף" האָט היינט איבערגעגעבן א אינטערוויאו פון זיין דיפּלאָמאַטישען קאָרעספּאָנדענט מיט מיניסטער פלאַנדען, צושרייבענדיג איהם פאָלגענדע ווערטער:

ווען די דייטשען זאָלען פערלעצען דעם אַרטיקעל 42 פון ווערסאַילער טראַקטאַט, בויענדיג פעסטונגען אין דער אויבער רהיין סטרעפע, וואָלט פראַנקרייך זיך געקענט דעצידירען אויף דער אָקופּאַציע פון סאַאַר געביט. דאָס וואָלט געווען א שריט וואָס וואָלט אייגענטליך געדאַרפט געמאַכט ווערען לויט פלאַנדענס מיינונג — שוין דעם 7 מערץ אלס ענטפער אויף דער פערלעצונג פון לאָקאַרנער אָפּמאַך דורך דייטשלאַנד.

מיניסטער פלאַנדען האָט אין דער פריה פעסטגעשטעלט, אַז ער האָט נישט געזאָגט קיין איין וואָרט וועגען דער מעגליכקייט פון דער אָקופּאַציע פון סאַאַר געביט.

* * *

בערלין, 9 (ספּ. טעל.)

אַלע נאָכמיטאָג - צייטונגען פערעפענטליכען אויפ'ן ערשטען אָרט די מעלדונגען פון דיילי טעלעגראַף וועגען פלאַנדענ'ס כלומרשטער ערקלערונג, וואָס ענטהאַלט א דראָהונג ווידער צו אָקופּירען דאָס סאַאַר-געביט אויב די דייטשען וועלען בעפעסטיגען אויבער-רהיין.

דער „אַנגריף" רופט אַן פלאַנדענס דראָהונג א זשעסט פון פערלעצונג, צוגעבענדיג, אַז עס איז אפילו נישט בעוואוסט, וואָס מיניסטער אידען האָט דערויף געענטפערט, אָבער ער האָט מסתמא פערטיידיגט דעם שטאַנדפּונקט פון דער ענגלישער רעגירונג אַז די אונטערהאַנדלונגען מיט דייטשלאַנד זענען נישט צוקלאַפּט, נאָר להיפך מען קאָן וואַרטען אויף ערפאָלג.

דער רעדאַקטאָר פון „בערלינער טאַגעבלאַט" פּויל טעפער, וואָס געפינט זיך אין זשענעווע, מעלדעט, אַז די זשענעווער קרייזען גלויבען נישט, אַז פראַנקרייך זאָל מאַכען א שריט, וואָס איז עלול נאָך מעהר צו פערשאַרפען די לאַגע. אין זשענעווע האַלט מען, אַז פראַנקרייך, געהט עס הויפּטזעכליך אַרויסצושטעלען די פראַגע אויף אַזאַ אופן, דאָס זי זאָל קענען אויסאיבען א דרוק סיי אויף דייטשלאַנד, סיי אויף ענגלאַנד.

„בערזען צייטונג" שרייבט: די לייכטזיניגקייט פון די פראַנצויזישע דראָהונגען וועלען אַרויסרופען אין דייטשלאַנד א זאָרג, וואָס וועט צווינגען דעם רייך צו ווידמען מעהר אויפמערקזאַמקייט אויף זיין זיכערקייט.

עס פערדינט אויפמערקזאַמקייט, אַז די דאָנערשטאָג'דיגע אויסגאַבע פון „בערלינער טאַגעבלאַט" און „דויטשע אַלגעמיינע צייטונג", ווי אויך די פערשידענע נאָכט-אויסגאַבען האָבען נישט פערעפענטליכט פלאַנדענס דעמענטי, הגם דאָס דייטשע אינפאָרמאַציע ביוראָ האָט שוין געבראַכט פלאַנדענס אַפּליקענונג אין די נאָכמיטאָג-שעה'ן.

צו אונזערע לעזער!

דער זונטאָג-נומער (ערב יום-טוב) פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

וועט ענטהאַלטען א רייך פּובליציסטיש, ליטעראַריש און אינפאָרמאַציע - מאַטעריאַל.

עס וועלען אַריין אַרטיקלען, ערצעהלונגען און לידער פון:

רעד. י. אוגער, משה בראָדערזאָן, יצחק קאַצענעלסאָן, י. אַבערזשאַנעק, הרב אליעזר יצחק מייזעל, א. מאַרעווסקי, אַרטור שיק, א. גלאַנץ, א. שליאַמאָוויטש, ל. קעניג, מ. עדעלבוים, מ. אונגער יאָאַכימאָוויטש, י. יאָנאַסעוויטש א. אַ.

אין די נאָהענטסטע טעג הויבט זיך אָן צו דרוקען

אין „נייעם פאָלקסבלאַט"

א גרויסער סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון יודישען לעבען.

דער נייער ראָמאַן

שטיצט זיך אויף אמתע פּאַסירונגען פון אונזער סביבה און וועט זיין א רעוואָלוציע פאַר אונזערע לייזער

טאָג-טעגליך

א ערנסטע וואָרנונג

ביי אַלע גרויסע געשעהעניש'ען, וואָס האָבען זיך אָפּגעשפּילט אויפ'ן געביט פון די אינטערנאַציאָנאַלע צווישען די פעלקער בעציהונגען פלעגט אָפט שפּילען אַ דעצידירענדע ראָלע עפּעס אַ אויסגעטראַכטער אָדער פאַקטישער אינטערוויאו, אַ געפעלשטע דעפּעשע, אַ צוריקגעהאַלטענע נאָטע, וואָס איז אַרויסגעשיקט געוואָרען ספּעציעל, אַז זי זאָל אָנקומען צו שפּעט.

מיר ווילען גלויבען, אַז דער אינטערוויאו וואָס עס האָט פערעפענטליכט די ענגלישע צייטונג „דיילי טעלעגראַף" מיט פלאַנדענען טראָגט נישט אַזאַ כאַראַקטער און וועט נישט זיין דער פאַטאַלער טעות, וואָס וועט דינען אַלס צינדהעלצעל אונטערצוצינדען דעם פולווער-פאַס אויף וועלכען איראָפּאַ געפינט זיך איצט. און דאָך מוז מען אָננעהמען, אַז הגם פלאַנדען לייקענט אָפּ זיך צו האָבען בענוצט מיט דער דראָהונג פון בעזעצען דעם סאַאַר געביט, איז פראַנקרייך איצט ענטשלאָסען צו ענטפערען אויף יעדען ווייטערדיגען פּראָוואָצירענדען שריט מצד דייטשלאַנד מיט אַ ענערגישער געגענאַקציע נישט אומקוקענדיג זיך צי דאָס וועט ענגלאַנד געפעלען אָדער נישט.

פלאַנדע האָט אין זיין אינטערוויאו געוואָלט זאָגען, אַז די דאָזיגע שריט ד. ה. די בעזעצונג פון סאַאַר געביט דורך פראַנקרייך — האָט אייגענטליך געדאַרפט שוין קומען דעם 7-טען מערץ אַלס ענטפער אויף היטלערס ברעכען דעם לאָקאַרנאָ אָפּמאַך. ווען מען שטעלט צוזאַמען די דאָזיגע ערקלערונג, וואָס איז בעוואוסט וועגען דער קאָנפערענץ פון די פראַנצויזישע אַמבאַסאַדאָרען אין פּאַריז אויף וועלכער דער פראַנצויזישער אַמבאַסאַדאָר אין בערלין, פראַנסואַ פּאָנסע, האָט ערקלערט דאָס היטלער איז געווען גרייט צוריקצוציהען דאָס מיליטער פון אויבער רהיין אין פאַל ווען עס וואָלט געקומען מצד פראַנקרייך אַ ענערגישערע האַנדלונג, מוז מען קומען צו דער איבערצייגונג אַז דער אינטערוויאו אין „דיילי טעלעגראַף" איז נישט אינגאַנצען אויסגעטראַכט.

אין פראַנקרייך איז מען שוין פון לאַנג געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז די נאָכגיביגקייט, וואָס איז כסדר אַרויסגעוויזען דעם דריטען רייך האָט נאָר געהאַט די פעולה, אַז דער נאַצי-רעזשים איז געוואָרען אַלץ חוצפּהדיגער און דרייסטער. ער האָט נישט נאָר אָפּגעהאַלטען פּאָליטישע נצחונות אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען באָדען, נאָר אויך אונגעהויער געשטאַרקט זיין מאַכט און אָנזעהן אין לאַנד. דאָס דייטשע פאָלק איז איינגעוויקעלט געוואָרען אין דער איבערצייגונג, אַז אַלץ וואָס דער רעזשים פיהרט אויס איז געשטיצט אויף רעכט און געזעצליכקייט, — דער בעסטער סימן איראָפּאַ אַנערקענט די געשעהענע פאַקטען.

פלאַנדענס אינטערוויאו איז דעריבער פאַר היטלערן אַ ערנסטע וואָרנונג, אַז די ביזאַנטיגע פּאָליטיק זיינע וועט נישט מעהר טאָלערירט ווערען.

ש.

דער רושם אַרום פראַנקרייכס שלום-פּלאַן

פּאַריז, 9 (ספּ. טעל.)

די ערשטע קאָמענטאַרען פון דער פראַנצויזישער פּרעסע וועגען דעם „פראַנצויזישען פּלאַן" ווערען געהאַלטען אין אַ קריטישען טאָן, ווייל אויף וויפיל דער ערשטער טייל, דאָס הייסט דער ענטפער אויף דער יורידישער דיפּלאָמאַטישער אַרגומענטאַציע פון דייטשען מעמאָראַנדום ווערט בעטראַכט פאַר א גערעכטע און נוציליכע, אויף אַזוי פיל רופט אַרויס בעדויערנדע בעוואָרעניש'ען דער צווייטער טייל, וואָס איז געווידמעט דעם אייגענטליכען פּראָיעקט פון דער אָרגאַניזאַציע פון שלום.

„זשורנאַל דע דעבאַ" רופט אָן דעם דאָזיגען טייל מאָזאַאיק אַרבייט, וואָס די בעזונדערע טיילען זענען אויסגעבויט פון די בעזונדערע פּראָטאָקאָלען, פּלאַנען און פּראָיעקטען, וואָס זענען אין זשענעווע אַריינגעטראָגען געוואָרען אין משך פון די לעצטע 12 יאָהר.

„לע זשורנאַל" שרייבט, אַז אָהן שום ספק איז אינטערעסירט אַממייסטען דאָס, וואָס די פראַנצויזישע רעגירונג האָט נאָך נישט געזאָגט ד. ה. די אָנשטיינג אויף די פּראַקטישע קאָנסעקווענצען, וואָס מען דאַרף אַרויסציהען פון דייטשען שטאַנדפּונקט. מעהר וויכטיג פון דאָזיגען יורידישען דאָקומענט, וואָס ציייכענט אָן די אידעע פון די קומענדיגע פעראייניגטע שטאַטען פון איראָפּאַ, וואָלט אָהן שום ספק געווען אַ גוטע ענגליש - פראַנצויזישע מיליטערישע פערשטענדיגונג. די צייטונג דריקט אויס בעדויערן, וואָס באַלד נאָך דער אָנפראַגע, וואָס פּאַרא גאַראַנטיעס דייטשלאַנד קען געבען, אַז זי וועט האַלטען די קומענדיגע פערפליכטונגען, טרעט מען שוין צו צו אונטערהאַנדלען מיט זיי וועגען צווייזייטיגע און פילזייטיגע אָפּמאַכען. נאָך געפעהרליכער איז, אַז מען הויבט אָן א דיסקוסיע אויף דער טעמע פון די קומענדיגע פאָרטיפיקאַציעס, און עס וועט נישט לאַנג געדויערן און מען וועט אָנהויבען א דיסקוסיע וועגען איינטיילען די קאָלאָניעס.

אַמשאַרפּסטען זאָגט זיך אַרויס וועגען פראַנצויזישען פּלאַן „לע פּטי זשורנאַל" וועלכער בעטאָנט, אַז דער פּראָיעקט איז אפילו נישט דאָס, וואָס מען האָט געדאַרפט ערוואַרטען, אָבער דאָך איז עס א געוויסער פאָרטשריט אין די בוזאַנטינע דיפּלאָמאַטישע מעטאָדען פון פראַנקרייך. מען דאַרף נאָר זיין צופרידען, וואָס די פראַנצויזישע רעגירונג שטעלט אַקעגען דעם דייטשען שלום, וואָס שטיצט זיך אויף כח א רעאַלע און מענשליכע שלום-פאָרמולע.

„פאָנד פון נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג"

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

אויף דער לעצטער זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט האָט די רעגירונג אונטערגענומען אַ אַרבייט מיט'ן ציל צו בעקומען בעדייטענדע קוועלען, וואָס זאָלען מעגליך מאַכען צו פערשטאַרקען די בעוואָפנטע כחות פון דער מלוכה דורכ'ן שאַפען אַ ספּעציעלען פאָנד אונטער'ן נאָמען „פאָנד פון נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג".

דער פאָנד וועט נישט געשאַפען ווערען דורך נאָטלאַגען און אינדיווידועלע נדבות, וואָס קענען אַרייבפליסען מצד דער געזעלשאַפט, דער פאָנד האָט דעם ציל פליסיג צו מאַכען דאָס פערמעגען וואָס געפינט זיך אין דער פערוואַלטונג פון מיליטער אין פאַל ווען עס וועט דורך דעם מעגליך זיין צו דערגרייכען בעדייטענדע הכנסות.

אינדיווידועלע נדבות וועלען קענען אַרייבגעטראָגען ווערען נישט אין „ראַנד פון נאַציאָנאַלע פערטיידיגונג", נאָר אויף ספּעציעלע צוועקען למשל אונטער וואַסעל שיפעל א. אַ. וו.

אונזער וואָרט

די פערטיילער פון דלות

דער ענדעקישער „דזענניק נאַראָדאָווי" איז אַרויסגעטרעטען מיט אַ נייעם פּלאַן ווי אַזוי צו לעזען די פראַגע פון דער איבערבעפעלקערונג פון דאָרף.

אַ גאַנץ פּשוט'ער און איינפאַכער פּלאַן, מען דאַרף בעקעמפען די יודישע פערמיטלער ביים אָפּזאַץ פון די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען און דערמיט וועט מען דערגרייכען אַ דאָפּעלטען עפעקט: הונדערטער טויזענטער פּוילישע אַרבייטסלאָזע וועלען קענען פערנעהמען דעם פּלאַץ פון די יודישע פערמיטלער און אויפקויפער פון לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען, וועלכע וועלען זיין געצוואונגען צו עמיגרירען פערלירענדיג זייער עקזיסטענץ. און צווייטענס — אויפ'ן אָרט פון די עמיגרירטע וועט פריי ווערען דער פּלאַץ פאַר דעם עודף פון דער בעפעלקערונג אויפ'ן דאָרף. די צייטונג ריהמט זיך, אַז אזעלכע שטעטלעך ווי פּשיטיק, וואו דער יודישער הענדלער קען שוין גאָרנישט פון פויער קויפען און גאָרנישט איהם פערקויפען ווערען אַלץ מעהר און מעהר.

אָבער די גאַנצע טעמפּקייט פון דעם ענדעקישען „גאָוניש'ען" פּלאַן, ווייזט זיך אַרויס אין דעם חשבון וואָס דער ענדעקישער אָפּיציאָז מאַכט. אויפ'ן אָרט פון די יודישע הענדלער, וועלכע מען רעדט זיך איין, דאָס מען וועט זיי מיט געוואַלד קענען צווינגען צו עמיגרירען, וועלען זיך קענען איינאָרדנען פּוילישע אַרבייטסלאָזע פון די שטעט און דער עודף פון דער דאָרפישער בעפעלקערונג. עס חלומט זיך די ענדעקעס, אַז דאָרט וואו עס האָט געלעבט איין יוד וועלען קענען לעבען צוויי פּאָלאַקען.

אין דעם בעשטעהט דער גאַנצער שטות פון דער אַנטיסעמיטישער העצע אין פּוילען. די פּוילישע יודען האָבען נישט קיין פעטע פּאָסטענס אָדער איינגעפונדעוועטע ווירטשאַפטליכע פּאָזיציעס, וועלכע מען זאָל קענען פון זיי צורויבען, ווי דאָס איז דער פאַל מיט די דייטשע יודען. די יודישע אָרימקייט אין די פּוילישע שטעט און שטעטלעך פיהרט שוין נישט פון היינט אַ הונגער עקזיסטענץ. דער גרעסטער רוב פון דער יודישער בעפעלקערונג אויף דער פּוילישער פּראָווינץ שטיקט זיך און ווערגט זיך אין דעם קלעם פון ווירטשאַפטליכען קריזיס. אין ברויט און אין דחקות לעבען בעזונדערס די אַזוי גערופענע יודישע „פערמיטלער" פון די קליינע שטעטלעך, וואָס האַנדלען מיט'ן דאָרף. און מיט'ן דאָזיגען דלות פון דער יודישער אָרימקייט געהען דאָס די ענדעקעס ברייטהאַרציג איינטיילען דאָס פּוילישע דאָרף און די פּוילישע שטאָט!

די ענדעקעס ווייסען אָבער נישט אָדער מאַכען זיך נישט וויסען פון דעם פאַקט, אַז — דאָרט וואו עס מוטשעט זיך איין יוד וועט זיך נישט קענען דערנעהרען אפילו אַ פירטעל נישט-יוד, ווייל —

די קונסט צו לעבען פון נסים איז אַ ספּעציעלע יודישע אייגנשאַפט.

ק.

כשר לפסח

די בעוואוסטע יודישע שאקאלאד-פאבריק

מאכט בעקאנט איהרע ג' קונדשאפט, אז צום בעפארשטעהענדן פסח איז זי פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשיד.

„ZŁOTY RAJ"

אינהאבער: ש. האלפערין.

שאקאלאד, קארמעלען כשר לפסח

אפילו למהדרין מן המהדרין

פערקויף-שטעלען:
פילסודסקעגא 50
זאוואדזקא 11
שרודמיעסקא 7

בעמערקונג: דאס אלעס ווערט אויסגעארבייט בהכשר גמור אונטער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים.

כשר לפסח

הורט און דעטייל

לחבר נשיאות הועד של מוסדנו,
ה"ה מרדכי קצנלנבוגן
לרגלי מות רעיתו, העסקנית הציונית המסורה,
נ"ע מרים קצנלנבוגן
אנו מריעים את רגשי השתתפותנו החמה.
המקום ינחם אותו בין שאר אבלי ציון וירושלים!
הועד
של בית המחסה לילדים
עברים והחוה בהלנובק.

אכטונג, קאנקורענץ-פרייזן!
הערען-שניידער-מייסטער
א. ח. קושינסקי,
13 בארוטאוויטשא 13
קוועך אפיצינע, 1-טער שטאק. טעל. 90-247
מאכט בעקאנט, אז צום פריהלינג און זומער-סעזאן ווערען אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות מיט די נייעסטע מאדעלען.
ערשטקלאסיגע ארבייט! מעסיגע פרייזען!
בעמ.: גרויסער אויסוואהל פון סחורות
קומט און איבערצייגט אייך!

וויין
אויף פסח
ווי אויך אלע אנדערע געטראנקע
● גוט און ביליג ●
צו בעקומען אין דער בעקאנטער
ווייןהאנדלונג פון
ע. שיקיער
איבה.: ישראל שיקיער
לאדז, פילנאצנא 1, טעל. 107-84

טיף בעריהרט צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון אומפערגעסליכען
נ"ע מנחם אלענבערג
דריק איך אויס דער און טרויער פערבליבענער פאמיליע ווי אויך די מיט-אינהאבער פון דער פירמע לעווי, אלענבערג און קרול מיין טיפסטען מיטגעפיהל
קאמיסיאנס-לאגער
ר. מאראקא.

צו דער געזעלשאפטליכער עפענטליכקייט!
דערמיט מאך איך עפענטליך בעקאנט, אז מיין לאקאטאר דוד גראס האט זיך זעלבסט-שטענדיג בעמיהט דורך דעם היגען מאגיסטראט אדורכצופיהרען א רעמאנט אין זיין וואוינונג אין יום-טוב פסח, וואס איז נאך ביז יעצט נישט געמאכט געווארען ביי קיין שום יודישען לאקאטאר אין יום-טוב.
איך בעשטעטיג דערביי, אז ה' גראס איז אליין אויך א הויזבעזיצער אין זד.-וואליא און פון פאך איז ער א שניידער.
מיט אכטונג
Amiljusz Pyde
Właściciel domu przy ul. Legjonów 40.

זעלטענע געלעגענהייט! ! זעלטענע איינקויפס-געלעגענהייט! ! ליקווידאציע-פערקויף!
צוליב ליקווידאציע
פערקויפט אויס דאס בעקאנטע טוך- און קארט-געשעפט פון
H. WŁOSKI
לאדז, 3 נאוואמיעסקא 3
טעל. 114-92. פראנט. 2-טער שטאק
צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן די בעסטע הערן און דאמען שטאפען אויף פאלטענס און אנציגער פון בילליצער, טאמאשאווער און אנדערע פאבריקען
בעמערקונג: א פארטיע רעשט-ווערען איז מיטציפערקויפען.
קומט און איבערצייגט אייך | צו ליקווידאציע-פרייזען! | נוצט אויס די געלעגענהייט!

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
ה' יונתן בוימזעצער
צוליב'ן טויט פון זיין אומפערגעסליכען פאטער
נ"ע אפרים
זייט געטרייסט!
מיטאינהאבער און דאס פערסאנאל פון דער פירמע
„קופער און קאמפ."

מיר קראנקע פון פאזנאנסקיס שפיטאל דריקען אויס אונזער הארציגסטען דאנק דעם ה'
א. בריטשקאווסקי
פאר זיין אפריכטען די סדרים ביי אונז אין שפיטאל און זאל איהם גאט געבען נאך לאנגע, געזונדע און גליקליכע יאהרען צו קענען ווייטער דינען דער ליידענדער יודישער בעפעלקערונג:
גלייכצייטיג דאנקען מיר דער געשעצטער אויפזעהערין, דעם שטעטישען ד"ר ה' קורכין, דעם קראוויניק ה' ראוועסקי און רייכמאן און ספעציעל דעם נאטשעלני-דאקטאר ה' ראבינאוויטש פאר די גוטע בעהאנדלונג און בעציהונג צו אונז און ווינשען זיי אלדאס בעסטע.
אין נאמען פון די יודישע קראנקע
א. קאפלאן.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 75 יאהר אונזער ליבער פאטער, שוויגער-פאטער און גרויס-פאטער
נ"ע יהודה לייב נח גלאזער
די לויה קומט פאר היינט פרייטאג י"ח ניסן תרצ"ו 3 א זייגער נאכמיטאג פון טהרה הויז, וועגען וואס ס'טיילען מיט אין גרויס צער
זוהן, שוויגער-טאכטער און אייניקעל

מזל-טוב!
אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס מיטגליד
לייביש וויינבוים און פרוי
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב צו דער תנאים פון זיין זוהן
הלמן מיט פרל.
חיישע אסטראחיעצקי
די פערוואלטונג
פון שטריקער מייסטער פעראיין

די פסח-ציהונג

דעם 8 ד. ח. איז פארגעקומען די פסח'דיגע צוגאב-ציהונג פאר די נומערן לאטען, וואס זענען איבערגעבליבען אין ראד נאכן פערענדיגען די ציהונג פון דער פירטער קלאס 34-טער מלוכה-לאטעריע.

דאס גרעסטע געווינס פון דער דאזיגער ציהונג אויף דער סומע פון 20 טויזענט זלאטעס אויף נומער 179461 איז געווען דאס אייגענטום פון די איינוואוינער וולאדזשימיערזש וואלינסקי, פון די ה"ה ב. מ., ז. פ., נ. ד. און וו. ד. יעדער פון די פערזאנען האט בעקומען צו 4 טויזענט זל. 4 געווינסען צו 5 טויזענט זל. זענען געפאלען אין ווארשא צום בייספיל אויף די נומערן 1835, 29379, 49399 און 182607; צו 5 טויזענט זל. האבען אויך געווינען די נומערן: 166410 און 157389 (אין לעמבערג).

גלייך נאך יום-טוב, שוין דעם 15 ד. ח. הויבט זיך אן די ציהונג פון דער 3-טער קלאס 35-טער מלוכה לאטעריע. אין משך פון 3 טאג וועלען אויסגעלאסעוועט ווערען: 3 געווינסען צו 50 טויזענט זל. יעדעס איינציגע, 15 געווינסען צו 10 טויזענט זל. 20 צו 5 טויזענט זל. און א סך קלענערע געווינסטען. די 3 הויפט-געווינסען צו הונדערט טויזענט זל. וועלען אויסגעלאסעוועט ווערען אין לעצטען ציהונגס-טאג, ד. ה. דעם 17-טען אפריל ד. י.

מ'דארף שטענדיג געדענקען, אז יעדער איינציגער קען געווינען, וועלכער בעזיצט א לאטעריע-לאס, דעריבער דארף מען זיך איילען מיטן בעקויפן איהם, כדי אויף אזא אופן וועט ער אויסמיידען אלערליי קאמפליקאציעס.

„תלמוד תורה"
גליך גרינער מארק, ליפאווא 31
זונטאג, דעם 19 אפריל ד. י. 6 א זייגער צום 1-טען טערמין און 8 אווענט צום 2-טען טערמין ביי יעדע צאהל מיטגלידער קומט פאר אין לאקאל פון „תלמוד תורה" (ליפאווא 31) די יעהרליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלג. טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פרעזידיום און א פארזיצער, 3) קאסע-און טעטיגקייטס-בעריכט פון יאהר 1935, 4) בעשטעטיגונג פון ביודזשעט אויפ'ן יאהר 1936, 5) וואהלען פון א פערוואלטונג. פערטרעטער און רעוויזיאנס-קאמיסיע. 6) פריע פארשלאגען.
די פערוואלטונג.

אכטונג!
שטעפער-מייסטער
פון אייגענע סחורה
זונטאג, דעם 12 ד. ח. 10 א זייגער פריה קומט פאר אין לאקאל פון הענטווערקער-פערבאנד פילסודסקיעגא 69
א גרויסע פערזאמלונג
פון אלע שטעפער-מייסטער, מיטגלידער אויך נישט-מיטגלידער ווערען געבעטען צוליב דער וויכטיגקייט פון דער טאג-ארדנונג צאהלרייך צו ערשיינען.
מיט אכטונג
די ארגאניזיר-קאמיסיע

אייער פערזענליכער אינטערעס
נאר צו קויפען די וויינען
מיט דער מארקע
„בארווין"
נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58
וועלכע גאראנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז איך האב מיך איבערגעצויגען פון זאוואדזקא 17 אויף אל. 1-טער מאי 7 פראנט. פארטער.
בוי-טעכניקער
י. פריבע

לעזט און פערשפרייט
דאס נייעס
פאלקסבלאט

גערדענקט, שטשענשליווי
ביי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילליצער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R.Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 09-156.
גערדענקט פראנט II שטאק.

פענסיאנאט
„NICEA"
אין קאלומנא,
פיעטריקאווער 7/9
נעמט אן בעשטעלונגען אויף פסח
שטרענג כשר!
אינפארמאציעס אויפ'ן ארט.
צו זעהר מעסיגע פרייזען.
געדענקט דעם אדרעס!
אינפארמ. אין לאדז: ה. פערלשטיין, פילסודסקיעגא 47. נאביאל-געשעפט.

Mag. Praw.
LUDWIK Goldkorn
Tłumacz Przysięgły
dla języków:
niemieckiego
hebrajskiego
i żydowskiego
Al. I Maja 9, tel. 114-50
przyjmuje od 4–7 popoł.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6 שערפיעז 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכט

וויכטיג פאר מענער
צום זומער-סעזאן!
ווער ס'וויל טראגען
הוזען
לויט דער לעצטער פאריזער מאדע, זאל זיך ווענדען נאר צום ערשט-קלאסיגען ספעציאליסט פון הויזן, וועלכער איז צוריקגעקומען פון פאריז
B. Fajwlewicz
אל. 1 מאי 2, פראנט, 1 שטאק
ערמעסיגטע פרייזען!
קומט און איבערצייגט אייך!

ערליתדס־העצעאיזאריץ־ישראל

נאצי־אגענטעז פערשפרייטעז קלאנגעז, אז יודעז האבעז ערמארדעט 4 אראבער צו ריטועלע צוועקעז

המוז שטורמט די פאליציי

ירושלים, 9. (יט"א טעלעגראפיש)

אומבעקאנטע אגיטאטארען האבען צווישען די אראבער אין חיפה פערשפרייט א קלאנג, אז יודען האבען ערמארדעט 4 אראבער צו ריטועלע צוועקען, און אז די טויטע קערפער ווערען בעהאלטען פון דער פאליציי. דער קלאנג האט זיך שנעל פערשפרייט און דער אויפגערייצטער המון האט גענומען שטורמען די פאליציי, מ'זאל זיי ארויסגעבען די טויטע קערפער פון די ערמארדעטע אראבער. קוים ס'האט זיך די פאליציי איינגעגעבען צו איבערצייגען דעם המון, אז די קלאנגען זענען פאלשע.

דער „דואר היום" שרייבט, אז די אגיטאציע ווערט געפיהרט פון נאצי־אגענטען, וואס פיהרען לעצטענס א ברייטע אגיטאציע אין ארץ־ישראל.

„פעלעסטיין" שרייבט אין אַן ארטיקעל אין וועלכען זי מאדעלט די אראבער, וואס גלויבען אין אזעלכע שטותים.

אראבער באיקאטירעז די אויסשטעלונג איז תל־אביב

ירושלים, 9. (יט"א טעלעגראפיש)

די מופטי־פארטיי האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ, אויף וועלכער ס'איז בעשלאסען געווארען צו באיקאטירען די תל־אביב'ער אויסשטעלונג.

די אראבישע אפעטיטעז

און די נאכגיביגקייט פון הויך־קאמיסאר

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבער אין חולה, האבען איבערגעגעבען דעם הויך־קאמיסאר א מעמאריאל, אין וועלכען זיי פאדערן א חוץ די שטחים ערד, וואס איז פאר זיי בעשטימט, זאל זיי געגעבען ווערען נאך 3500 דונאם. א חוץ דעם פאדערן זיי סובסידיעס אויף בויען שולען און וועגען.

דער הויך־קאמיסאר האט געענטפערט, אז די פאדערונג וועגען סובסידיעס, וועט ער דעם ענין גינסטיג ערלעדיגען. די פאדערונג וועגען די 3500 דונאם, האט דער הויך־קאמיסאר אפגעזאגט.

לאנדאנער זעלבסטפערוואלטונג בעטייליגט זיך נישט

איז דער קאנפערענץ אין בערלין

לאנדאן, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

ווי ס'ווערט מיטגעטיילט, וועט אין יוני פארקומען אין בערלין א קאנפערענץ וועגען זעלבסטפערוואלטונג־ענינים, די לאנדאנער זעלבסטפערוואלטונג האט בעשלאסען אין דער קאנפערענץ נישט צו נעמען קיין אנטייל.

אין דעם בעשלוס ווערט געזאגט, אז בעטייליגען זיך אין דער קאנפערענץ, וואס קומט פאר אין בערלין וואו די מענשליכע רעכט ווערט בעטרעטען מיט די פיס וואו יודען ווערען גרויזאם בעהאנדעלט, וואלט געהייסען חוזק געמאכט פון זיך אליין.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוועכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

פארוואס גיט דער אליווען־אייל און פאלמאליוו־זייף חן און יוגענד דיין צערע

דער קאסמעטישער ווערט פון אליווען־אייל איז נישט פערגלייכבאר. ווייל דער אליווען־אייל „צוגייט" ביי דער טעמפעראטור פון קערפער, דרינגט אדורך די פארען און רייניגט זיי אויס גרונטיג, נישט רייצענדיג די הויט. 20000 ספעציאליסטען פון קאסמעטיק רעקאמענדירען דעם געברויך פון פאלמאליוו־זייף, וועלכע ווערט פראדוצירט אויף אליווען־אייל, צום דערגרייכען א פרישע יוגענדליכע צערע. מאסיר דעריבער מיט דער שפעדיגער זייפען־שוים פון „פאלמאליוו" נישט בלויז דעם פנים און האלז, נאר אויך דעם גאנצען קערפער, וועגען ווענענס שיינקייט מ'דארף אויך נישט ווייניגער זארגען. דיין בעלוינונג וועט זיין דאס דערגרייכען פון שיינקייט, חן און יוגענט.

די גאנצע וועלט בעוואונדערט די „מיידעלשע צערע פאלמאליוו"

יודישער יונגערמאז פרובירט איז לאקאל פוז דער קהלה צו דערשיסעז א בעאמטעז

אוז צו בעגעהן זעלבסטמארד

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

הייַנט האָט זיך אין לאָקאַל פון דער יודישער קהלה אָפּגעשפּילט אַ טראַגישע סצענע. אין מיטען דער אַרבייט ווען די בעאַמטע האָבען ערלעדיגט די איבטערעסאַנטען, איז אין קהלה־לאָקאַל אַריינגעקומען אַ יונגערמאַן, צוגעגאַנגען צו אַ פענסטערל און געפרעגט די דיזשורירענדע בעאַמטין צי זי וועט מיט איהם חתונה האָבען, ווען ער האָט בעקומען אַ אָפּזאָגענדען ענטפער האָט ער אַרויסגעצויגען אַ רעוואָלווער און פרובירט אויסצושיסען.

אַ צווייטער בעאַמטער האָט איהם דעם רעוואָלווער ארויסגעקלאַפּט פון דער האַנד. דער יונגערמאַן האָט אַרויסגעצויגען פון דער טאַש יודראָבאַל און זיך גע'סמ'ט, מען האָט איהם אָפּגעפּיהרט אין שפּיטאָל וואו מען האָט איהם אָפּגעראַטעוועט.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז דער יונגערמאַן הייסט אברהם וויינשטיין, מען האָט ביי איהם געפינען אַ מעסער און א שטריק, פאַליציי פיהרט אַן אויספאָרשונג.

Radjoodbiorniki

ELEKTRIT Co

zawsze przodują!

Pokazy i sprzedaż: RADJO-AUDION TRAUGUTTA 1, gmach Grand-Hotelu, tel. 153-71.

יודישע אוז קריסטליכע פלייש־סוחרים אינטער־ווענירעז איז האנדעלס־מיניסטעריום

וועגעז די אויספיהר תקנות צום שחיטה־געזעץ

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

א דעלעגאציע פון יודישע און קריסטליכע פליישער־סוחרים האבען זיך געווענדעט אין האנדעלס־מיניסטעריום, וואו זיי זענען אויפגענומען געווארען דורכ'ן דעפּארטאמענט - דירעקטאר סאנגיילא.

די דעלעגאציע האט אינטערווענירט, אז ביים אויסארבייטען די אויספיהר תקנות צום נייעם שחיטה־געזעץ זאל גענומען ווערען אין אכט די אינטערעסען פון די סוחרים, פון דער פלייש־בראנזשע. זיי האבען ערקלערט, אז די יודישע און קריסטליכע סוחרים האבען גארנישט צווישען זיך און זיי וועלען שוין זארגען, אז קיינער זאל נישט בעוועלה'ט ווערען.

אויפרוף געגעז אנטיסעמיטיזם

פערעפענטליכט די פוילישע ליגע פאר מענשעז־רעכט

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

די פוילישע ליגע פאר מענשען־רעכט האט פערעפענטליכט א אויפרוף געגען אנטיסעמיטיזם. דער אויפרוף איז קאנפיסקירט געווארען. עס האט זיך דאן בעוויזען א צווייטע אויפלאגע פון אויפרוף שוין אהן די קאנפיסקאציע שטעלען.

ליסטע פוז געוועזענע צארישע אוז דייטשע פראוואקאטארעז אוז שפיאנעז

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

ווי מען גיט איבער וועט אינגיכען ערשיינען א האלב־אפיציעלע פובליקאציע, וואס וועט ענטהאלטען אלע נעמען פון די געוועזענע שפיאנען, פראוואקאטארען, שפיצלען, וואס האבען געדינט אין דער צארישער ארמעע און דייטשער פאליציי.

די ליסטע פון די נעמען ווערט פערעפענטליכט אויפ'ן יסוד פון די געהיימע אקטען, וואס זענען אייבערגעלאזט געווארען אין די ארכיוועז, וואס די אקופאנטען האבען איבערגעלאזט.

צווישען די פערזאנען, וואס געפינען זיך אויף דער ליסטע פערנעהמען א סך בעדייטענדע געזעלשאפטליכע פאזיציעס.

פייזער'ער יודעז אלארמירעז

דעם לאדזער הילף־קאמיטעט וועגעז דרינגענדער הילף

נעכטען אין אָוענד האָט הרב טרייסטמאַן, דער פרעזעס פון לאָדזער הילף־קאָמיטעט פאַר פשיטיק און אומגעגענד, בעקומען אַ טעלעגראַמע אונטערגעשריבען פון קאָבינער רב ליבשיץ און פייַזער'ער רב קאַנטאָר אין וועלכער זיי בעטען אַ דרינגענדע געלד־שטיצע פאַר די הונגעריגע יודען אין פייזער, וואו די נויט איז אומבעשרייבליך.

הרב טרייסטמאַן האָט זיך תיכף פערשטענדיגט מיט דער עקזעקוטיווע און בעשלאָסען איבערצוזייזען טעלעגראַפיש אַנענטשפּרעכענדע געלד־אונטערשטיצונג.

פערזאמלונג פוז יודישע אוז פוילישע נאכט־וועכטער

צוליב דער אקציע פון דער „פעדעראציע" צו גרינדען א קאאפעראטיוו פון נאכט־וועכטער און די דאזיגע אונטערנעהמונג צו קאנצעסיאנירען, זענען בעדראהט הונדערטער פון איצטיגע נאכט־וועכטער צו פערלירען זייער עקזיסטענץ.

אין צוזאמענהאנג דערמיט רופט דער קולטור־אמט אויף מיטוואך א פערזאמלונג פון יודישע און פוילישע נאכט־וועכטער, כדי ארומצורעדען די דאזיגע פראגע.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 10־טען אפריל

6.34 גימנאסטיק, 6.50 מוזיק (פליטען), 7.20 ידיעות, 7.35 אינפארמאציעס, 7.40 מוזיק (פליטען), 11.57 צייט־סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.15 קאנצערט (פליטען), 1.10 הויזווירטשאפט, 1.15 פון ארבייטס־מארק, 1.20 קאנצערט, 3.30 אודיציע פון פויזען, 4 שמועס פאר קראנקע, 4.15 קאנצערט פון לעמבערג, 4.50 „דער נס אין דער מדבר" — שמועס פאר קינדער", 5 רעפעראט, 5.25 פאעזיע, 5.30 אודיציע פון לעמבערג, 6.20 אקטועלער שמועס, 6.45 ערנסטע מוזיק (פליטען), 7.20 רעקלאמע־קאנצערט, 7.35 ספארט, 8.20 סימפאנישער מוזיק (פליטען„ 8.45 אווענד־ידיעות, 9 קאנצערט, 10.30 ערנסטע מוזיק (פליטען), 11 ידיעות און קאמוניקאטען.

שבת, דעם 11־טען אפריל

6.34 גימנאסטיק, 6.50 מוזיק (פליטען), 7.20 ידיעות, 7.40 מוזיק (פליטען), 11.57 צייט־סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.15 מוזיק (פליטען), 1.10 הויזווירטשאפט, 1.15 מוזיק (פליטען), 2.30 סאלאן־מוזיק, 3.30 הערשפיל, 4.50 „דאס לעבען אין לאדז", 5 פאליאקען אין די מרחקים — טראנסמיסיע פון לאדז, 5.15 נייעס פון פליטען, 7 מוזיק, 7.30 סאלאן־מוזיק (פליטען), 8.15 קאנצערט, 9 אודיציע פאר פאליאקען אין אויסלאנד, 9.20 פארטעפיאן - קאנצערט, 9.50 סימפאנישער קאנצערט, 11.50 סאלאן־מוזיק.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון צייהן און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel. 114-20

די לאגע איז א"י האט זיך בעדייטענד פערבעסערט

פון די ידיעות וועלכע זענען אין די לעצטע טעג ערהאלטען געווארען פון ארץ ישראל איז צו זעהן אז די צייטווייליגע סטאגנאציע אין איניגע ווירטשאפטס־צווייגען איז שוין כמעט אינגאנצען פאראיבער. די ארבייטסלאזיגקייט אין די שטעט איז געפאלען ביז א מינימום. וועלכער איז פיל נידעריגער פאר דעם נארמאלען %% ארבייטסלאזע אין די מערב אייראפעאישע לענדער און אמעריקא. אין דער בוי־ארבייט קומט פאר א גרויסע ענדערונג צום גוטען. אין אלע גרויסע שטעט בויט מען צענדליגער נייע הייזער, ס'ענטוויקעלט זיך אין א געשווינדען טעמפא די קליינע און מיטעלע אינדוסטריע. דער טוריסטען סעזאן איז שוין אין פולען ברען. אין דער לאנדווירטשאפט פעהלען שוין אויס ווידעראמאל ארביטס הענט. אויך אין די חענירונגס ארבייטען האט זיך עטוואס פערגרעסערט דער אסטייל פון די יודען, הגם ס'איז נאך זעהר ווייט פון א צופרידענשטעלענדע לאגע, דערפון מוז מען בעמערקען אז די פאזיטיווע ענדערונג אין דער ווירטשאפטליכער לאגע אין ארץ ישראל און אויפן ארבייטס מארק איז געשעהן אין א צייט ווען ס'זענען אריינגעקומען נייע 9000 עולים, אזוי ארום זענען פון סעפטעמבער חודש — ווען ס'האט זיך אנגעהויבען פערערגערען די סיטואציע אין לאנד — ביז היינט אריינגעקומען אין פערשידענע ארבייטס צווייגען מחוץ בנין, מינימום ביז 15,000 יודען וועלכע האבען זיך געפונען ארבייט סיי אין דער לאנדווירטשאפט ווי אויך אין א רייה אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען.

דאס בעווייזט אז די צייטווייליגע ענטשפאנונג אין דער עקאנאמישער ענטוויקלונג אין לאנד איז געווען בעיקר א רעזולטאט פון פיל זייטיגע מאמענטען, וועלכע האבען נישט קיין דעצידירענדע בעדייטונג פאר דער יודישער ענטוויקלונג אין א"י. אבער א בעזונדערען פערדינסט פאר דעם דאזיגען שנוי, האט, בלי ספק, געהאט דער קאמף געגען דער ארבייטסלאזיגקייט, וועלכען ס'האט ענטשלאסען געפיהרט די א"י'דיגע ארבייטערשאפט, שאפענדיג דעם גרויסען פאנד פאר ארבייטסלאזע דורך „פדיון עבודה", די ראזיגע זעלבסטבעשטייערונג האט שוין ארייגגעבראכט העכער 70.000 פונט און דאס ערמעגליכט צו מאבילזירען פיל אנדערע געזעלשאפטליכע און נאציאנאלע קאפיטאלען, די ארבייטען וועלען קאנצענטרירט ווערען אין דעם הייזער בוי, ביים פלאנטערען נייע שאסעען צווישען די יודישע קאלאניעס א אז. וו.

צוליב דעם בעקומט א בעזונדערע וויכטיגקייט די נייע קניה פון 40.000 דונאם באדען, וועלכע ווערען יעצט אויסגעלייזט דורך דעם קרן קימת.

מיט אויסערגעוועהנליכער צופרידענהייט האט די יודישע עפענטליכקייט אויפגענומען די בשורה טובה וועגען דער היסטארישער טאט פון קרן קימת, מיט דער דאזיגער קניה ווערט פערגרעסערט דער באדען־בעזיץ פון קרן קימת מיט 12%, העכער טויזענד נייע דארפס ווירטשאפטען וועלען אויפגעשטעלט ווערען אויף דעם דאזיגען גאר וויכטיגען, אין אלע הינזיכטען, באדען, דאס זיכערט ערמעגליכען אנ'עליה פון נייע 50.000 יודען אין דארף און אין שטאט, די יודישע פאזיציעס אין לאנד וועלען פערשטארקט ווערען נישט נאר ווירטשאפטליך, נאר אויך פאליטיש. ס'הויבט זיך ווירקליך אן א נייע תקופה אין דער א"י קאלאניזאציע און אויפבוי ארבייט.

פ. ר.

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20-93!

ספעציאליסט

פאר מענער - שוועכע - בעהאנדלונג

סעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא - אנאליזען

נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 אווענד.

זונטאג און חגאות פון 9—1

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעל. 213-84

היינט, פרייטאָג צו־נאַכט, ד. 10 אַפּריל. 7 אָוונט. צומאָרגנס שבת חול־המועד פּסח, ד. 11 אַפּריל, 9 פריה
וועט דער וועלטבאַריהמטער אָבערקאַנטאָר פון דער וואַרשעווער סינאַגאָגע

משה קוסעוויצקי

דאַוונען קבלת־שבת, מעריב, ספירה, שחרית, הלל, מוסף ומפני חטאינו. עס וועט אויסגעפיהרט ווערען די שענסטע יום־טובדיגע תפלות, וואָס לאָדז האָט נאָך נישט געהערט

בילעטען פון 80 גר. אָן צו בעקומען אין קאַנדיטאָריי „אַסטאָריאַ", עק פּיעטריק. און שרודמיעסקאַ און אין דער קאַנדיטאָריי פון ה' וויינבערג, נאָוואָמיעסקאַ 30 אויך אין קאַסע פון פילהאַר.
פאַר פרויען ספּעציעלע רעזערווירטע פלעצער.

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעל. 213-84

„קאָמיטעט פון 13" אַפעלירט

צו איטאַליען און אַביסיניען ניט צו פערלעצן די אָפּמאַכן וועגן אופן פון פיהרן קריג

זשענעווע, 9 (ספּ. טעל.)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון „קאָמיטעט פון 13" האָט דער פאָרזיצענדער מאַדאַריאַגאַ ערקלערט, אַז דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָמיטעט פון רויטען קרייץ האָט אַלס ענטפער אויף דער ביטע וועגן ידיעות מכּח פאַרלעגען די קאָנווענץ פון אופן צו פיהרען מלחמה, צוגעשיקט א בריף, אין וועלכען עס ווערט מיטגעטיילט, אַז די ביטע איז איבערגעשיקט געוואָרען צום פרעזעס פון אינטערנאַציאָנאַלען רויטען קרייץ.

דער „קאָמיטעט פון 13" האָט דאַן בעשלאָסען זיך צו ווענדען צו ביידע קריגס־פיהרענדע מלוכות מיט פאָלגענדען אַפּעל:

דער „קאָמיטעט פון 13" נאָכ'ן דערהאַלטען פון דער אַביסינישער און איטאַליענישער רעגירונג די מעלדונגען, וואָס זענען געוואָרן געווענדעט צום גענעראַל־סעקרעטאַר וועגן איבערשרייטונגען די אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכען וועגן אופן פון פיהרען קריג, געבענדיג אַ אויסדרוק פון דער אויפרעגונג פון דער עפענטליכער מיינונג, ווענדעט זי זיך מיט אַ הייסען אַפּעל צו ביידע קריגס־פיהרענדע מלוכות, אויפפאָדערנדיג זיי אַרויסצוגעבען אַלע נויטיגע פאַראָרדנונגען מיט'ן ציל צו פערהיטען, דאָס עס זאָלען נישט פערלעצט ווערען די אָפּמאַכען, וואָס זענען דער יסוד פון אינטערנאַציאָנאַלען רעכט. דער קאָמיטעט האָפט, אַז ער וועט בעקומען פון די מלוכות, צו וועלכע דער אַפּעל איז געווענדעט אַ פערזיכערונג דאָס עס וועלען בעזייטיגט ווערען די סיבות פון אויפרעגונג.

דאַן האָט זיך דער קאָמיטעט פערנומען מיט אָרגאַניזירען אַ אַנקעטע, בכדי פעסטצושטעלען, צי עס זענען פאַקטיש געשעהן פאַלען פון פערלעצען די אָפּמאַכען.

מיניסטער פלאַנדען האָט ערקלערט, אַז ער האָט שוין געמאַכט פּלאַמאַטישע פעסטשטעלונגען וועגן פערלעצען טראַקטאַטען, נאָך וועלכע עס קומען נישט אויספיהר פעראַרדנונגען

מיניסטער אידען האָט מיטגעטיילט, אַז ער איז

פּאָלישטשוק מסכים מיט'ן שטאַנדפּונקט פון פראַנצויזישען אויסערן־מיניסטער.

די נאָרוועגישע זיצונג פון „קאָמיטעט פון 13" איז בעשטימט געוואָרען אויף מאָרגען פאַרמיטאַג.

די איטאַליענער ווערען קיינמאָל נישט צוקומען צו אַדיס אַבעבאַ

די שווערע צייט קומט ערשט פאַר זיי

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.) ד"ר בראַפּיל, אַ אינלענדער, וואָס איז געשטאַנען אין דער שפּיץ פון אַביסינישען רויטען קרייץ אויפ'ן צפון פראָנט און געפינט זיך איצט אין לאָנדאָן, האָט ערקלערט דעם רייטער אַגענט: די איטאַליענער וועלען קיינמאָל נישט צוקומען קיין אַדיס אַבעבאַ. דער פעריאָד פון שווערע ערפאַהרונגען וועט פאַר זיי קומען אין דער צייט פון די רעגענס. זיי וועלען נישט קענען פערזעהן זייערע פּאָזיציעס. וואָס זענען צו שטאַרק אַרויסגערוקט און אויך ביי איבערצייגט, אַז אין דער צייט וועלען זיי ליידען שווערע פערלוסטען.

וואַרשע, 9 (ספּ. טעל.)

אויפן יסוד פון ידיעות פון פערשידענע קוועלען, מעלדעט מען פון מלחמה־פּלאַץ אין מזרח אַפריקאַ:

אויפן צפון־פראָנט פיהרען די איטאַליענישע לופט־פליהער א לעבהאַפטע אַקציע פערפאָלגענדיג דעם געגנער און פערזוכענדיג דאָס מיליטער מיט פּראָוויאַנט.

דער רייטער קאָרעספּאָנדענט מעלדעט, אַז דאָס איטאַליענישע מיליטער מאַרשירט ווייטער קיין דעסיע, נישט אַנטרעפענדיג אויף קיין שום ווידערשטאַנד מצד די אַביסיניער, וואָס האָבען זיך צוּשפּרייט אויף קליינע גרופּען און וועלען מסתּמא בעאונרוהיגען די איטאַליענישע אַרמעע אויפ'ן רוקען און פון די זייטען.

דאָס איטאַליענישע מיליטער מאַרשירט אַזוי שנעל, אַז מען קען עס פערזאָרגען מיט פּראָוויאַנט נאָר דורך לופט־שירמט וואָס ווערען אַראָפּגעוואָרפן פון אַעראָפּלאַנען.

איטאַליענישער קאָמוניקאַט פון אַביסיניען

ר וי ם, 4. (ספּ.) פון אַסמאַראַ מעלדעט, אַז דער קאָרפּוס פון די אַסקאַריסען וואָס האָט אין דער געמיינזאַמע אַקציע מיט'ן איטאַליענישען קאָרפּוס צושמעטערט דעם נעגוס גוואַרדיע הינטער מאַצאַאַל איז איצט צוגעקומען ביז קאָבאַ וואָס ליגט 50 קילאָמעטער אויף דרום פון קוואָראַם ביי דעם וועג וואָס פיהרט קיין דעסיע. אין איטאַליענישע מיליטערישע קרייזען רעכענט מען זיך, אַז דעסיע וועט פאַלען שוין דעם נאָהנטסטען זונטאָג.

די אַלפּינישע דיוויזיע פון ערשטען אַרמעע קאָרפּוס, וואָס איז טעטיג צוזאַמען מיט דער ספּ ביוודער דיוויזיע, מאַרשירט אין דער ריכטונג פון מאַנדאַלאַ. דער דריטער אַרמעע קאָרפּוס וואָס זיין שטאַב געפינט זיך אין סאַקאַטאַ האָט שוין וואָהרשיינליך בעקומען אַ פערבינדונג מיט דער אַלפּינישער דיוויזיע הינטער מאַנדאַלאַ די איטאַליענישע לופטפליהער כּחות פערפאָלגען כּסדר דעם צוריקציהענדיגען זיך שונא. הינטער דעם פראָנט אַרבייט אַ אַרמעע פון 100 טויזענד אַרבייטער ביים בויען וועגען און אָרגאַניזירען פערפּראָוויאַנטירונגס באַזען.

6 וואָכען אַרעסט פאַר שאַנטאַזשירען

דעם פרעזעס פון ווינער זשורנאַליסטען סינדיקאַט

פּיעטריקאָוו, 9 (טעלעפאָניש)

דאָס שטאָטישע געריכט האָט פערמשפּט אַ געוויסען דוד האָזענשטיין פאַר שאַנטאַזשירען דעם פרעזעס פון זשורנאַליסטען־סינדיקאַט אין וויען, רעד. ז. האַבער.

האָזענשטיין האָט געשיקט צו האַבער'ן בריף, אין וועלכען ער האָט געפאָדערט געלד, אין געגענפאַל האָט ער געדראָהט צו פערעפענטליכען אין דער נאַנציער פּרעסע, אַז האַבער איז אַ עמיסאַר פון דער היטלער רעגירונג.

ער איז פערמשפּט געוואָרען צו 6 וואָכען.

—※—

לאָדזער נייעס

ליקווידירט דעם שטרייק

אין דער פאַבריק פון דער פירמע טיטזע

אַלס אַ רעזולטאַט פון אַ לענגערער קאָנפערענץ אין אַרבייטס אינספּעקטאַראַט מיט דער בעטייליגונג פון ד"ר ווראָנאַ, איז ליקווידירט געוואָרן דער שטרייק אין דער פאַבריק פון טעאָדאָר טיטזען, וואו עס האָבען געהאַט פערשטרייקט איבער 300 אַרבייטער.

אַ שרפה אין אַנ'אויפרייס

(אַ) מחמת אַנ'אויפרייס פון בענזין איז נעכטען האַלב 11 פריה אויסגעבראָכען אַ שרפה און אַרויסגעריסען געוואָרען אַ שטיק וואַנד אין דער כעמישער וועשעריי פון וולאַדיסלאַוו סאָקאָלאָווסקי אויף קילינסקיעגאָ 36/38, פייערלעשער האָבען די שרפה איינגעלאָשען.

30 יאָר „פּועלי־ציון"־בעוועגונג

אין שייכות מיט'ן 30־יאָהריגען יובל פון דער „פּועלי ציון" בעוועגונג זענען פּאַרטעקומען אין משך פון לעצטען חודש אַ ריהע פייערונגען אין די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען און אַרבייטער־אינסטיטוציעס.

דער פינאַל פון די פייערונגען איז די אַקאַדעמיע וועלכע קומט פאָר דינסטאָג דעם 14־טען אַפּריל 10 אינדערפריה (לעצטער טאָג פּסח) אין טעאַטער ראַמאַמאַשטשי.

אין דער אַקאַדעמיע בעטייליגען זיך די פערטרעטער פון דער פּ. צ. בעוועגונג די ה"ה ד"ר א. בערמאַן, איבזש. זאַגאַן פון וואַרשאַ, וועלכע וועלען אויפטרעטען מיט רעפעראַטען וועגען דער פערגאַנגענהייט, געגענוואַרט און צוקונפט פון פּועלי־ציון.

אין ליטעראַרישען טייל פון פּראָגראַם נעמען אַנטייל דער דיכטער משה בראָדערזאָן און די אַרטיסטין קלאַראַ סעגאַלאָוויטש און א. סאַמבערג.

ס'איז אויך דערשינען אַ פּראָפּאַגאַנדע בראָשור א. נ. „וואָס ווילען פּועלי ציון?"

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 12-234
נעמט אהן פון 8–11 פאַרמ. און פון 6–9 אָוונט
ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען

ELEKTROMONTER
J. F. WAJSHOFF
Wólczańska 65, m. 11
Przyjmuje wszelkie reperacje światła, radja, dzwonków. instalacje anten i magnesowanie słuchawek.
Ceny niskie.

צו פערקויפען
אַ קאָמפּלעטע פאַבריקס־איינריכטונג פון שאָקאָלאַד און כאַלווע
צוזאַמען מיט אַ קאָנצעסיע.
אינפאָרמאַציעס ערטיילט דאָס אַנאָנסען־ביוראָ פאָקס, פּיעטריקאַוער 87.

כדי פּטור צו ווערען פון דער ערשטער קוועלע!
קינדער־וועגעלעך מעטאַל־בעטען
אין פאַבריקס־לאַגער
„DOBROPOL"
Piotrkowska 73 אין הויף

פאַר גאַרד, ביזשוטעריע און לאַמבאַרד־קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
איזידאָר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאַווער 7.

מיט דער מאַרקע
METALLUM
ZNAK FABR.
די איינציגע
קינדער־וועגעלער
זענען פערזעהען מיט שוועדישע קוגעל־לאַגערן
זענען אָנערקענט אַלס די בעסטע! —::— זיי ברויכען נישט קיין עהלונג!
צו בעקומען אין דער פירמע J. B. WOŁKOWYSKI, Narutowicza 11

לעבער
ווערען אויסגענומען ביליג
ביי נ. נאַרדמאַן
שרודמיעסקאַ 8

פערסישע דיוואַנען
קויף איך אַלטע און בעשעדיגטע. גלייכצייטיג ערשטקלאַסיגע רעפּאַראַטור פון זעמטליכע דיוואַנעס דורכ'ן בעקאַנטען פאַכמאַן
HÜSSEIN KERIM
TRAUGUTTA 12, m 14, tel. 206-13.

רעפּאַראַטצטע פּילען
מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לעבער־ליידען, נעגען דוקקייט, אַרטעריום דאָס קומען בלוט אין קאָפּ שטילען די יסורים פון העמאָרוידען רייניגען דאָס בלוט און ביי נמנגנגען צו אַבסטרוקציע — גינסטיגען דורכרייניגונגס־מיטעל.

צו געברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט. פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35.
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

ווינער שטוהלען און פאַטעלען ווי אויך ראַדיאָ־טישלעך
עמפּפעהלט
צו פאַבריקס־פּרייזען
Wytwórnia mebli giętych „HERKULES"
ציגעל־גאַס 16 אין הויף.

Najtańsze maszyny do szycia z 5-letnią gwarancją.
Warunki najdogodniejsze.
Ceny najniższe.
Perła i Pomorski
Łódź, Piotrkowska 85, tel. 208-24.
Warsztaty reparacyjne. Wszystkie części zamienne na składzie.

פּריוואַטע רעטונגס־פּאָגאָטאָוויע
פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10
טעל. 6-2222
איז טעטיג אָהן איבעררייס בייטאָג און ביינאַכט,
דאָקטוירישע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

הילף און רפואה פאַר ברוך־קראַנקע

(רופּטורען) אויף בויכנקעל, נופּעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאַר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאַפטע פלאַט־פיס.
דאָס ליידען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די פאָלגען זענען פאַר'ן לעבען ביטער און געפעהרליך, דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי־הייל־באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל־אַפּאַראַטען און גאַרסעטען געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט־פיס. פאַר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט־פיס (סעלאַן־אַרבייט).
ביים אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט־מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל־באַנדאַזשען לוי"ט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד"ר גלענאַרד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאַנץ פּוילען פון אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען אָנערקענט
ספּעציאַליסט Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30־יעהריגער פּראַקטיק אין וויען, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אָוונט
אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

דאַנקזאַגונג.
דעם ספּעציאַליסט פאַר ברוכליידענדע, אָרטאָפּעד ה' נאַטאַן ראַפּאַפּאָרט, וואוינהאַפט אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 23, דאַנק איך פון טיפסטען האַרצען פאַר רעטען מיך פון ברוכליידען, אויף וועלכע כ'האָב געליטען איבער 20 יאָהר.
אַ דאַנק זיין גוט צוגעפּאַסטען הייל־באַנדאַזש פיהל איך מיך פולקאָם געזונד און צו אַרבייט פעהיג. שמחה ראָזענבוים, דרעווניאָווסקאַ 30

נאַצי־פּרעסע רופט דייטשע בעפעלקערונג נישט איבערצורייסן האַנדעלס־בעציהונגען מיט יודען

א געהיימע פעראָרדנונג צו די האַנדעלס־אָרגאַניזאַציעס

בערלין (יט"א) די „שוואַרצע קאָרפּס" — אָרגאַן פון די שוואַרצע ס. ס.־לייט (שטורם־שטאַפּעטן) — טיילט מיט וועגן א געהיימער פעראָרדנונג, וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן צו אַלע האַנדעלס־אָרגאַניזאַציעס אין דייטשלאַנד און אין וועלכער זיי ווערן געוואָרנט, „נישט איבערצורייסן האַנדעלס־בעציהונגען מיט יודען און נישט אַרויסצוטרייבן יודען פון די פעראַבאַנדען". די פעראָרדנונג האָט אַרויסגעגעבן דער רייכס־בונד פון דייטשע האַנדעלס־פעראַבאַנדען.

אין דער פעראָרדנונג ווערט אָנגעוויזן, אַז דאָס איבעררייסן האַנדעלס־בעציהונגען מיט יודען און דאָס אַרויסשטויסן יודען פון די האַנדעלס־אָרגאַניזאַציעס איז עלול צו האָבן א שעדלעכע ווירקונג אויף די עקאָנאָמישע אינטערעסן פון דייטשלאַנד און איז געגען דעם ווילן פון דער רייכס־רעגירונג.

קאָמענטירענדיג די דאָזיגע פעראָרדנונג, שרייבט די „שוואַרצע קאָרפּס", אַז ביי דער אָנווענדונג פון די ראַסן פּרינציפּן אין דער ווירטשאַפט מוז מען נעמען אין אַכט די ווירטשאַפטליכע פאַקטאָרן. די צייטונג גיט אָבער באַלד צו, דאָס דערפון דאַרף מען נישט דרינגען, אַז עס דאַרף אָפּגעשטעלט ווערן די טענדענץ „צו באַפרייען די דייטשע ווירטשאַפט פון יודישע איינפלוסן".

קומט אין אַלגעמיין צו דער מסקנא, אַז די יודישע עמיגראַציע איז די איינציג־מעגליכע לעזונג פון דער יודען־פראַגע אין דייטשלאַנד.

מיט דער ערלויבניש פון די נאַצי־אָרגאַנען האָט די בערלינער ציוניסטישע פעדעראַציע פּראָקלאַמירט אין דער פסח־וואָך א זאַמעל־אַקציע פאַר די א"י־פאָנדען.

נייע דעוויזן פאַרשריפטען אין דייטשלאַנד בעשווערן יודישע עמיגראַציע.

בערלין (יט"א) די דייטשע פינאַנץ־מאַכט האָט אַרויסגעגעבן נייע דעוויזן־פאַרשריפטען, וואָס בעשווערן די בעדינגונגען פון יודישער עמיגראַציע פון דייטשלאַנד קיין ענגלאַנד און דרום־אַפריקע. לויט די דאָזיגע פאַרשריפטען טאָרן פאַרזאַגן, וואָס עמיגרירן אין די דאָזיגע לענדער, נישט מיטנעמען מיט זיך אַפילו קיין סחורות אָדער מאַשינען, זאָגאַר אויב זיי זענען בעשטימט פאַר אייגענעם געברויך און נישט צום פאַרקויפן.

א צווייטע פאַרשריפט בעשווערט דעם אויסטויש פון אייגנטום צווישן יודען, וואָס עמיגרירן קיין אויסלאַנד, און דייטשען, וואָס עמיגרירן פון אויסלאַנד אין דייטשען רייך. פאַר יעדער טראַנזאַקציע פון דעם מין איז נויטיג צו בעקומען צוערשט די ערלויבניש פון די פינאַנס־אָרגאַנען. ביז איצט איז אַזא ערלויבניש נישט געווען נויטיג, און א בעדייטענדע צאָהל דייטשע יודען האָט זיך אַזוי איינגעאָרדענט, דאָס זיי פלעגן איבערנעמען אייגנטום פון אויסלאַנד־דייטשען, איבערגעבענדיג די לעצטע זייער אייגנטום אין דייטשלאַנד.

דער בערלינער א"י־אַמט האָט אָנגעהויבן אַרויסצוגעבן א ספּעציעלע צייט־שריפט, וואָס איינ־פאַרמירט דייטשע יודען [illegible] מוגנען אויפן געביט פון דעוויזן־אומזאַץ און די יורידישע בעדינגונגען פאַר דער עמיגראַציע אין פאַרשידענע לענדער, בעזונדערס קיין א"י.

א יוד טאָר נישט טראָגן קיין ...ברוינע הויזן. אורטייל: 6 וואָכן אַרעסט

בערלין (יט"א) פאַר א נירנבערגער געריכט איז געשטאַנען א יודישער [illegible], וואָס ער האָט געטראָגן א פאַר ברוינע הויזן, הגם — ווי עס איז אין געריכט [illegible] וואָרען — ברוינע הויזן זענען די טראַכט פון היטלער אין גאַנץ איבערפאַרמיקען. דאָס געריכט האָט זיך אָבער געשטעלט אויפן שטאַנדפּונקט, אַז ברוינע הויזן מעגן טראָגן בלויז שטורמיסטען, און דער יודישער הענדלער איז פאַרמשפט געוואָרן צו זעקס וואָכן אַרעסט.

היטלער שאַפט זיך א פעראַבינדעטע אויפ'ן ווייטען מזרח

יאַפּאַניש־דייטשער בונד זאָל שוין אין דער נאָהנטסטער צייט געשלאָסן ווערען

די לעצטע דעפּעשן האָבן געמעלדעט אַז צווישען יאַפּאַן און דייטשלאַנד זאָל שוין אין די נאָהנטסטע טעג געשלאָסן ווערען א בונד. אין ענגלאַנד קוקט מען אויף אַזא ווענדונג אין דער אויסלענדישער פּאָליטיק פון דריטען רייך זעהר נישט גינסטיג. דער אויסגעצייכנטער קענער פון די ענגלישע בעדינגונגען, אָגוזה, שרייבט וועגן דעם דאָזיגען ענין צווישען אַנדערעם פאָלגענדעס:

לאָנדאָן אינטערעסירט זיך אין איצטיגען מאָמענט זעהר שטאַרק מיט די קלאַנגען וועגען דער נאָהענטער אונטערשרייבונג צווישען יאַפּאַן און דריטען רייך א אָפּמאַך פון פּאָליטישער און קולטורעלער צוזאַמענאַרבייט. מען האָט שוין פון לאַנג געוואוסט וועגען דער דערנעהענערונג וואָס איז פאָרגעקומען צווישען בערלין און טאָקיאָ. הייגט איז דער ענין שוין אַזוי ווייט אוועק אַז מען קען שוין רעדען וועגען דער עקזיסטענץ פון א אָפיציעלען פּראָיעקט פון א בונד. די יאַפּאַנער וואַרטען נאָר אַף מיט דעם ענדגילטיגען צוטרעטען צום בונד, ביז די קאָנסעקווענצען פון היטלערס שריט אין איבער־רהיין וועלען פולשטענדיג אויפגעקלערט. די יאַפּאַנישע אַרמעע וואָס האַלט זיך אין די פּלענער צו ערשבערען כינע, און וואָס גרייט זיך צו דער מעגליכקייט פון א מלחמה מיט ראַטען־פעראַבאַנד איז אין דער מיינונג אַז זי וועט געפינען א סאָלידע אונטערשטיצונג אין א בונד מיט דייטשלאַנד. א סך פאַקטען זאָגען עדות וועגען דעם, אַז עס עקזיסטירט שוין זייט א געוויסער צייט א ווירקזאַמע צוזאַמענאַרבייט צווישען טאָקיאָ און בערלין, אַזוי למשל האָט די דייטשע רעגירונג ערלויבט דער בעריהמטער פאַבריק פון אָפּטישע אינסטרומענטען אין יענא „צייס" צו עפענען א פיליע אין יאַפּאַן און צוזושטעלען דער יאַפּאַנישער אַרמעע אין פולאַם פּרעציזע אינסטרומענטען צו דער רעגוּלירונג פון דער זיכערקייט פון אַרטילעריסטישע שאָסען. די דייטשע אינדוסטריע בריינגט אויך א גרויסען נוצען דעם יאַפּאַנישען לופט־פלאָט צושטעלענדיג מאָטאָרען. די דייטשע פּרעסע ווי אויך א ריי פּאַרטייען וואָס זענען געשאַפען געוואָרען ספּעציעל צו פּראָפּאַגאַנדירען די קאָלאָניאַל אידעע, מיידען אויס צו בעריהרען אין זייערע אַרויסטרעטונגען די פראַגע פון די אַמאָליגע דייטשע קאָלאָניעס אויפן שטילען אָקעאַן, וואָס געפינען זיך היינט אונטער יאַפּאַנישער מאַנדאַט. דאָס פּרעסע ביוראָ פון קריגס־מיניסטעריום אין טאָקיאָ פּרעפּעטליסט קאָמוניקאַטען אין וועלכע עס ווערט מיט בעזונדערעם נאָכדרוק פּראָפּאַגאַנדירט די אידעע פון דער געמיינזאַמקייט פון די דייטש־יאַפּאַנישע אינטערעסען. אין א געוויסען מאָס האָט די „טיימס" פּובליצירט א ידיעה אַז דער שטאַב פון דער אָקופּאַציע אַרמעע אין מאַנדזשוקאָ פאַרשפּרייט קלאַנגען פון וועלכע מען קען פאַרשטיין אַז אין פאַל פון קריגס קאָמפּליקאַציעס וועט ראַטען־פעראַבאַנד האָבן צו טון גלייכצייטיג מיט צוויי גרויסע מלוכות.

עס איז גאַנץ פאַרשטענדליך וואָס פאַר א גרויסען נוצען יאַפּאַן וואָלט געהאַט פון א בונד מיט דייטשלאַנד. די אָנערקענונג פון די יאַפּאַנישע סיבער־רעגימענט אויף די אינזלען פון שטילען אָקעאַן וואָלט בעפרייט טאָקיאָ פון די מאַנדאַטען וואָס זי האָט בעקומען פון דער פעלקער ליגע צו וועלכען יאַפּאַן האָט נישט בדעה צוריקצוקערען. מאַנדזשוקאָ וואָלט אַפיציעל אָנערקענט געוואָרען אַלס א זעלבסשטענדיגע מלוכה אַזוי ווי כינע. אויב היינט האָט שוין די יאַפּאַנישע אַרמעע נוצען פון דער טעכנישער צוזאַמענאַרבייט מיט דער רייכסוועהר, וואָלט דער דאָזיגער נוצען אין דער צוקונפט, נאָכן שליסען אן אָפיציעלען בונד געוואַלדיג געשטיגען.

דער נוצען וואָס דייטשלאַנד וואָלט געהאַט פון דער צוזאַמענאַרבייט מיט יאַפּאַן זענען אפשר ווייניגער אָנזעהעוודיג. יעדענפאַלס שטויסענדיג יאַפּאַן צו א מלחמה מיט ראַטען־פעראַבאַנד שוואַכט דייטשלאַנד שוין דערמיט אַליין אָפּ דעם סאָוועטישען כוח וועלכען זיי האַלטען פאַר זייער גרעסטען שונא אין דער וועלט.

דאָס אונטערסאַנסטע אָבער אין דער גאַנצער געשיכטע איז דאָס, וואָס אין יאַפּאַן זענען די אָנהענגער פון א בונד מיט בערלין די איינגעשפּראָכען מיליטערישע עלעמענטען, בעת די פּאָליטיקער שטעלען זיך אַקעגען דעם און שלעפּען אַפילו אָפּ דעם מאָמענט פון רעאַליזירען דעם דאָזיגען אַקט, דאַגעגען אין דייטשלאַנד זענען די אָנהענגער פון דער יאַפּאַנישער אָריענטאַציע צו געפינען אין די קרייזען פון די נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגען, וואָס בעטראַכטען פאַר זייער הויפּט־לאָזונג דעם קאַמף מיטן קאָמוניזם. די שפּיצען פון רייכסוועהר מוזען זיך אינטערעסירען די דירעקטיוען פון דער רעגירונג. אַליין זענען זיי איבערצייגט, אַז אין אינטערעס פון דייטשלאַנד ליגט גיכער אויפצוהאַלטען פריינדליכע בעציהונגען מיט אַזא מיליטערישע מאַכט ווי עס שטעלט זיך איצט פאַר ראַטען פעראַבאַנד. די רייכסוועהר האָט איבעריגענס שטענדיג אַזוי געטראַכט און אין משך פון א סך יאָהרען האָט זי געשטיצט איהרע אויסרעכנונגען אויף א צוזאַמענאַרבייט מיט דער מיליטערישער אינדוסטריע אין ראַטען־פעראַבאַנד און אַפילו מיט דער רויטער אַרמעע.

פאַרשטעהט זיך אַז מיטן מאָמענט ווען דער בונד צווישען בערלין און טאָקיאָ וועט ווערען א טאַטזאַכע, וועט דאָס מוזען אַרויסרופען א פּאַטאַלען איינדרוק אין לאָנדאָן, ווייל נישט קוקענדיג אויף דער גאַנצער אונהיילבאַרער שוואַכקייט לגבי דייטשלאַנד, וואָס מען פיהלט אַרום אין ענגלאַנד ביי א סך מענשען, וועט זיין שווער צוקוקען מיט א פריינדליך אויג אויף דער איינגעהענגע פון בערלין אין די אַזיאַטישע ענינים.

Komunikat.

Nie gałki, lecz szyszki Novopin do kąpieli, gdyż jedynie szyszki Novopin dają gwarancję skuteczności, wzmacniają organizm i odmładzają ciało. Żądajcie tylko szyszek Novopin do kąpieli.

דאָס לעבען אין ארץ־ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראַפען אַגענטור

פּרעזעס פון רייכספאַרטרעטונג פון דייטשע יודען אין א"י.

ירושלים. אין א"י וויילט איצט דער פּרעזידענט פון דער רייכספאַרטרעטונג פון דייטשע יודען דר. אָטאָ הירש. וועלכער האָט דאָ אָפּגעהאַלטען מעהרערע קאָנפערענצען מיט פאַרשידענע יודישע קרייזען. דר. הירש האָט מיטגעטיילט, אַז להבא וועט אין די ראמען פון דער עליה פון דייטשע יודען קיין א"י גע־זאָרגט ווערען פאַר פאַרטרעטער פון מיטעלשטאַנד און חלוצים און אין דער צווייטער ריי'ה — מיט דער שאַפונג פון צוגאַב־מעגליכקייטען פאַר דער איינאָרדנונג פון דייטשע יודען אין דער א"י אינדוסטריע.

עמיר אַבדולא — פּרעטענדענט צום סירישען טראָן? דער עמיר מאַכט שלום מיט זיינע געגנער.

ירושלים. פון אַמאַן, דער הויפּטשטאָט פון עבר־הירדן, ווערט מיטגעטיילט אַז דער עמיר אַבדולא מאַכט פאַרשידענע שריט צו קומען צו א פאַרשטענדיגונג מיט דער אָפּאָזיציע, ווי עס הייסט, שטרעבט אַבדולא צו א פאַראייניגונג פון עבה"י מיט סיריע, פּרעטענדירענדיג אויף דער קרוין פון פאַראייניגטען קעניגרייך. אַבדולא זאָל האָבען צו דעם צוועק אַרויסגעשיקט זיינע פאַרטרויאונגס מענער קיין דמשק, וואָס דאַרפען דאָרט פיהרען פאַרהאַנדלונגען מיטן פראַנצויזישען הויך קאָמיסאַר און מיט די פיהרער פון די סירישע פּאַרטייען. ווי מען גיט איבער זאָל אַבדולא אין דער ריכטונג האַנדלען אין פאַרשטענדיגונג מיט דער א"י־רעגירונג.

די גלענצענדע פינאַנסען פון דער א"י רעגירונג.

ירושלים. דאָס פינאַנץ יאָהר 1935-36 (ביזן 31־טען מערץ) האָט די א"י רעגירונג געשלאָסען מיט א בודזשעט עודף פון 2 מיליאָן פונט. בסה"כ בעטרעפט איצט דער רעזערוו קאַפּיטאַל פון דער א"י רעגירונג 6 מיליאָן מיט 750 טויזענד פונט.

א פעראייניגטער פראָנט פון אַלע אָרטאָדאָקסישע יודען אין א"י.

ירושלים. אין תל־אביב איז פאָרגעקומען אַן ענגערע זיצונג פון אָרטאָדאָקסישע יודען מיט דער בעטיילונג פון די צוויי תל־אביבער הויפּט־רבנים, הרב עמיאל און הרב עוזיאל, וועגען דער שאַפונג פון א פעראייניגטען פראָנט פון אַלע רעליגיעזע יודען אין א"י פון אַלע פּאַרטייען און שאַטירונגען, די אַקציע איז געווענדעט געגען דער „רעליגיעזער הפקרות אין א"י". אויפן פאָרשלאַג פון הרב עמיאל איז בעשלאָסען געוואָרען צו מאַכען צוערשט א פּרוּב פון אַזא געמיינזאַמער אַרבייט אין תל־אביב.

ריכאַרד בער־האָפמאַן אין א"י.

ירושלים. מיט דער שיף „תל אביב" איז קיין א"י אָנגעקומען דער בעקאַנטער יודיש־דייטשער שריפטשטעלער ריכאַרד בער־האָפמאַן מיט זיין פרוי.

ווייטערע פּרטים וועגען די פיינונגען פון די „אונלעגאַלע" עולים אין די תפיסות פון ארץ ישראל.

ירושלים. ווי יט"א האָט שוין טעלעגראַפיש מיטגעטיילט האָבען 13 יודישע „אונלעגאַלע" עולים, וועלכע געפינען זיך אין דער עכו'ער תפיסה, ערקלערט א הונגער שטרייק דערפאַר וואָס מען בעפרייט זיי נישט נאָכדעם ווי זיי זענען שוין אָפּגעזעסען די צייט, צו וועלכער זיי זענען פאַרמשפט געוואָרען. די שטרייקענדע האָט מען גערופען צום תפיסה דאָקטאָר וועלכער האָט זיי גערופען אויפצוהערען דעם שטרייק, נאָכדעם ווי די אַרעסטירטע האָבען זיך דער פון אָפּגעזאָגט, האָט מען איינעם פון די אַרעסטירטע דוד גרינער מיט געוואַלד געגעבען עסען, גרינער האָט געמאַכט א גרויס געשריי און ווען זיינע חברים האָבען דאָס דערהערט, האָבען זיי אויך געמאַכט גוואַלד. אויף די געשרייען זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען פּאָליציאַנטען מיט שטעקענס און האָבען אָנגעהויבען צו שלאָגען די אַרעסטירטע ביז בלוט. די פּאָליציאַנטען האָבען זיי מערדערליך געשלאָגען מיט די שטעקענס אַפילו נאָכדעם, ווי אַלע זענען אַנידערגעפאַלען אויף דער ערד. דוד גרינער איז שווער פאַרוואונדעט געוואָרען און ליגט אין שפּיטאָל. א צווייטער „אונלעגאַלער" עולה איז שווער פאַרוואונדעט געוואָרען אין קאָפּ און אין נאָז. אויך די איבעריגע זענען צוקוילט און צובייזט. די דאָזיגע אַכזריותדיגע בעהאַנדלונג פון די „אונלעגאַלע" עולים מצד דער פּאָליציי האָט צווישען אַלע אַרעסטאַנטען פון דער עכו'ער תפיסה אַרויסגערופען א שטאַרקע פאַרביטערונג.

ירושלים. די אַראַבישע צייטונג „אדיפאַ" טיילט מיט אַז ביי דער צפון גרעניץ פון א"י זענען אַרעסטירט געוואָרען 5 יודען, וועלכע האָבען אומלעגאַל געוואָלט אַריינקומען אין לאַנד.

„פּעלעסטין" דראָהט.

ירושלים. אין צוזאַמענהאַנג מיט דער לעצטער א"י דעבאַטע אין ענגלישען פּאַרלאַמענט האָט די אַראַבישע פּרעסע געענדערט איהר טאָן אין דער פראַגע פון לעגיסלאַטיוו ראַט. טייל צייטונגען שרייבען, דאָס אויב ענגלאַנד וועט נאָכגעבען די יודישע פאָדערונג און דעם לעגיסלאַטיוו ראַט אָפּלעגען, וועלען עס די אַראַבער בעטראַכטען אַלס אַן אַרויספאָדערונג לגבי זיי. „פּעלעסטין" שרייבט, אַז די לעצטע דעבאַטע האָט בעוויזען דאָס נישט ענגלאַנד, נאָר די יודען זענען די אמתע בעלי בתים פון א"י מאַנדאַט. דעריבער מוזען די אַראַבער זיך שטיצען אויף די מלוכות, וואָס זענען געגען ענגלאַנד און אויף די מוזולמענישע לענדער און פאָדערען אַז דער פעלקער־בונד זאָל אָפּשאַפען דעם מאַנדאַט. די צייטונג רופט די אַראַבישע פּאַרטייען צו אַן אַל־אַראַבישער קאָנפערענץ, וועלכע זאָל דער רעגירונג געבען „א וואָרנונג" דאָס אויב ענגלאַנד וועט נישט נאָכגעבען די אַראַבישע פאָדערונגען וועלען די אַראַבער איבער־געהען צו שאַרפערע קאַמפּס־מעטאָדען.

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען

צעגעלניאַנא 7 (פריהער 43), טעלעפאָן 141-32

עמפּפאַנגס־שעה'ן 8-10. 12-2 און 5-8 אָוונט

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia **SAFES**

na dogodnych warunkach, poczynając **od 4 złotych miesięcznie**

WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

ראמען ראלאן און זיין אפעל צום פוילישן פאלק

דער שטורם־אנגריף אויף די פוילישע יודען, אויף זייער רעליגיע און זייערע עלעמענטארע רעכט מצד די פוילישע יודען־פיינד פון יעדען שטאנד און יעדען לאגער איז אזוי גוט ווי אריבער. עס פיהלען זיך, אמת, נאך זעהר דייטליך די באכוועהענישען און קאנסעקווענצען פון די פערביסענע, זייט חדשים סיסטעמאטיש געפיהרטע אטאקעס. אומעטום זענען נאך פערבליבען קאנקרעטע שפורען און רעמיניסצענצען.

מ'זעהט נאך באנדאזשירטע מענשען, צושלאגענע „מיט צובראכענע גלידער, — לעבעדיגע עדות פון סאדיסטישער שנאה און בעסטיאלישער אכזריות. מען טרעפט אויך אומעטום ווירטשאפט־ליך־רואינירטע מענשען, צעבראכענע עקזיסטענצען, דערהויפט אין „יענעם" שטעטעל, וואו די געשעענישען האבען אנגענומען א בעזונדערס טראגישע ווענדונג. דארט האבען פיל יודען נישט געהאט אויף פסח, „ווייל מ'האט געהאט אוועקגערויבט ביי זיי זייער לעצט ביסעל ארימקייט בעת'ן „אומגליק". און עס איז נישט געווען מיט וואס צו געהן אויפ'ן טארג, אויפ'ן מארק. איבריגענס איז מען נאך גאר נישט אזוי זיכער אויף די מערק, מ'געהט נישט גערן. מ'וויל נישט ריזיקירען מיט די ביינער און מיט'ן ביסעל סחורה.

דא און דארט, אין מאנכע שטעטלעך, טרעפט מען אן אויף שריט און טריט א „זכר לחורבן": עס טרעשטשען נאך אלץ אונטער די פיס די שפליטער פון אויסגעזעצטע שויבען, נישט אומעטום נאך זענען פענסטער אריינגעשטעלט, די טירען זענען נאך נישט אין ארדנונג, — עפיס זעהט עס אויס ווי נאך א... שרפה...

און סתם די זיכערקייט פון לעבען און געזונט איז נאך נישט קיין גאנץ „זיכערע", ווייט נישט קיין הונדערטפראצענטיגע. א סך וועניגער. יודען כאפען נאך וועניגער קלעפ. אמת, דאס זענען נישט מעהר ווי פארטיזאנער־קלעפ, נישט קיין ארגאניזירטע, נישט קיין „פארטייאישע". דאס טוען יחידים אויף זייערע אייגענע אחריות. די „פארטיי" איז נישט פעראנטווארטליך פאר אזעלכע פארטיזאנישע מעשים. ווען די „פארטיי" ארגאניזירט עפיס געגען יודען — דאס ווייסט מען — מאכט זי עס לויט א גענויען פלאן און געטרייט אן „די ארבייט" געניטע „ספעצען" מיט העכערער בילדונג, און זיי געבויליכען טאקי אמת'ע באמבעס, ווי אין א מלחמה, און ריכטיגע פליסיגקייטען ברענענדיגע און גיפטיגע א. אז. וו.

אבער עס איז קיין אונטערשיד נישט: קלעפ בלייבען קלעפ אונטער אלע אומשטענדען, צי זיי זענען „פארטיזאנישע" אדער „סאנקציאנירטע" דורך א פארטיי...

אזוי אומגעפעהר איז די לאגע. און ביי אלע דעם קען מען זאגען — דאס ווארט שטאמט נאך פון רוסיש־טערקישען קריג:

— אז אויף שיפקא איז אלץ רוהיג! —

דערווייל איז רוהיג. עס זענען אריבער די שרעקען פון „יענע" טעג. און נאר פון די פראצעסען געגען די באמבען־ווארפער און אנפאלער דערטראגט זיך נאך אן עכא פון דער „קריגסמעסיג ארגאניזירטער שנאה געגען יודען". און באלד וועט נאך שטארקער אפקלינגען דאס עכא בעת'ן פראצעס געגען די פשיטיקער... אבער די שפאנונג וועט, האפענטליך, נישט אנהאלטען לאנג, און די וועהטאגליכע ערינערונגען וועלען גיך אריבער.

און אט אין די טעג גראד, ווען עס הויבט אן רוהיגער צו ווערען, האבען מיר דערוואַרט, אז די אדער יענע מאסגעבענדע פערזאנען פון דער פוילישער געזעלשאפט, פון די ליבעראלע, פראגרעסיווע קרייזען, וועלען זיך אפרופען אויף די געשעהענישען און פרובען מאכען א שטיקעל חשבון הנפש. מיר האבען דערווארט א גוט ווארט פאר אונז יודען, אין אינטערעס פון רוה און ארדנונג פון פוילענס פרעסטיזש, און מיר האבען דערווארט א קרעפטיג מוסר־ווארט, געווענדעט געגען די העצער און אונטערגעהעצטע, אויב עס איז בישטא דער מוט צו לאזען הערען א שטים פון פראטעסט.

אט קומט איצט א גרויסער יום־טוב אין לאנד אריין — א יום־טוב פון פרידען און ליבע פאר דער גאנצער מענשהייט, ווי די קריסטען בעהויפטען. באלד וועלען זיך צעקלינגען די פרידענס־גלעקער איבער דער גארער וועלט. און פון אלע קירכעס אין דער קריסטליכער וועלט, פון מיליאנען פרומע מיילער און פון מיליאנען צייטונגס־שפאלטען וועט זיך באלד פונאנדערטראגען די בשורה::

— אז אלע פעלקער זענען קינדער פון איין טאטען; אז אלע זענען ברידער און דארפען לעבען בשלום צווישען זיך; אז „ואהבת לרעך" הייסט ליב האבען אלע מענשען אהן א אונטערשיד פון גלויבען, ראסע און נאציאנאליטעט.

מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס: שאַ־עווען דאס לעבען, דאס פערמעגען, די מענשען בירגער־רעכט, די געוויסענס־פרייהייט, די נאציאנאלע אייגענארט, דאס רעכט אויף לעבען און אר־בייט פון יעדער מענשען־גרופע, פון יעדער גע־מיינשאפט „אהן אונטערשיד פון ראסע און אפ־שטאמונג".

צי האבען מיר יודען, מיר, די ערשטע און אמת'ע אויטארען פון „ואהבת לרעך" און פון די גרונד־עיקרים פון עכטער מענשען־ליבע, נישט גע־האט דאס רעכט צו דערווארטען אצינד, אז מ'וועט זאגען א גוט ווארט פאר אונז? — אז מ'וועט זיך אנגעהמען אונזער קריוודע? — אז מ'וועט אפפען און אומדערשראקען פעראורטיילען די העצ־וואַק כאנאליע און בלוטיגע אנפאלען אויף יודען? —

לײדער האבען מיר נישט אין פוילען קיין ריכטיגע פריינד און פערטיידיגער פון יודען. נישט אין געזעלשאפטליך־פאליטישען לעבען און

פון ישעיה אוגער

נישט אין דער פרעסע. קיין עמיל זאלאס זענען היינט בכלל אויף דער וועלט נישטא, זיי זענען אלעמאל געווען שיטער געוויהט; אבער סתם מוטיגע פערטיידיגער פון אמת — אויך אזעלכע, משמעות, זענען היינט א זעלטענהייט. על כל פנים אפען, אומצווידייטיג און אהן בעווארענישען אנ־צונעהמען זיך פאר יודען, דערצו האט נאך קיינער אין פוילען דעם מוט נישט געהאט.

הויכע גייסטליכע האבען פעראורטיילט די א.־טי־יודישע עקסצעסען און טעראריסטישע פראקטיק, אבער מיט א בעווארעניש. זיי האבען, כידוע, צו־געגעבען צו זייערע ענונציאציעס אט־וואס:

— אז יודען זענען גאטלאזע קאמוניסטען און שווינדלער און מ'דארף ווייכען פון זיי...

איבערגעזעצט אין דער טאג־טעגליכער שפראך פון פאלק, וועלען די ענונציאציעס זיך לייענען אזוי:

— די יודען זענען טאקי ווערט מ'זאל זיי שלאגען, זיי האבען עס כשר פערדינט, נאר בע־קעמפען זיי דורך פיזישע גוואלד־טאטען טאר מען נישט, עס איז געגען דער עיקר פון קריסטענטום, געגען דעם געבאט פון קריסטליכער ליבע.

און וואס פאר אנ'אויספיהר עס קען מאכען דערפון דער מאן מיט'ן פשוט'ן, אונטערטאניגען־פערשטאנד — איז נישט שווער זיך פארצושטעלען.

באר אויב די אינטעלעקטועלע אין פוילען שווייגען און פערשווייגען די עילות געגען יודען, האט זיך איצט אפגערופען א שטים פון דער פרעמד. און א זעהר חשוב'ע, א זעהר וואגיגע שטים. אין דער גאנצער קולטור־וועלט הערט מען זיך צו איהר צו זעהר אויפמערקזאם.

עס האט זיך אפגערופען דער וועלט־בערימ־טער פראנצויזישער שריפטשטעלער און גרויסער קעמפער פאר אמת און גערעכטיגקייט, דער מוטי־גער פערטיידיגער פון אונטערדריקטע און פער־פאלגטע —

ראמען ראלאן! —

דער נאמען האט, ווי אומעטום, אויך אין פוילען, פערשטעהט זיך, א גוטען און שטארקען קלאנג. ראמען ראלאן איז א גרויסער קינסטלער, מיט אנ'עמפינדליכער, לירישער נשמה, א העכסט סובטעלער גייסט, א פיינפיהליגער מוזיקער, א דיכ־טער פון אנ'אומגעוועהנליכער געשטאלטונגס־קראפט אבער מערקווירדיג: נישט זיין טאלענט האט איהם פערשאפט אזא אנזעהן און רוהם, די אנערקענונג און פערעהרונג פון דער גאנצער קולטור־וועלט.

ראלאן דער מענש — אט פאר וועמען די וועלט פערנייגט זיך טיף. מ'האט דעם איינדרוק, ווי די היינטיגע מענשהייט וואלט גערן מוחל געווען אלע עסטעטישע ווערטען און די גאנצע קינסטלערישע קולטור פאר א גרויסער נשמה, פאר א גוט הארץ, פאר א קרישטאל־ריינע פערזענליכקייט.

און דאס גראדע איז ראמען ראלאן. ער איז א גרויסער אידעאליסט, א אהנ'פשרה'דיגער פאצי־פיסט, א וועלט־פערבעסערער א מוטיגער בעשי־צער פון אלע גערודפ'טע, געקריוודעטע און בע־ליידיגטע. ער איז דאס געוויסען פון פראנקרייך און אפשר פון גאנץ אייראפא, ער איז דער פראנ־צויזישער טאלסטאי; מיט יענעם ריז, דעם דיכטער און מאראליסט פון יאסנאיא פאליאנא, האט ער באמת א גרויסע עהנליכקייט.

עס זענען זיכער פערהאן געשיקטערע ליטע־ראַרישע טאלענטען ווי ראלאן. אבער איין זאך שטעלט איהם העכער פון אלץ און פון אלעמען: וואס ער שרייבט און רעדט איז אויפריכטיג און אמת. ער איז א פאנאטיקער פון אמת. די וועלט האט א פיינעם און זיכערען אינסטינקט: זי פיהלט ארויס, ווער עס זאגט אמת. און אזא איינעם שענקט זי איהר גאנצען צוטרוי, אזא איינעם פער־געטערט זי.

ווי טאלסטאי האלט אויך ראלאן נישט פון סתם־שרייבען און „מאכען" ליטעראטור. ער וויל אויך העלפען, ער וויל העלפען דער מענשהייט זיך ארויסראטעווען פון די צרות און בלוטיגע פלאנ־טערס, ער וויל אריינברענגען א ארדנונג אין דעם כאאס און וויל שליסליך מיטהעלפען איבעראנדער־שען די וועלט, זי רעפארמירען. און דערפאר איז ער געווארען אזא מוטיגער אפאסטאל פון אלע עקספלואטירטע און אונטערדריקטע און אזא שטרענ־גער פראקוראר, אזא אומברחמנותדיגער אנקלא־גער פון די אונטערדריקער און עקספלואטאטארס.

ראלאן איז נישט קיין מארקסיסט. אבער ער האלט זיך ביי קארל מארקס געדאנק:

— אז די פילאזאפען האבען די וועלט נאר אינטערפרעטירט און דערקלערט פערשידענארטיג; פאקטיש האנדעלט זיך אבער דא וועגען אט־וואס — מ'דארף די וועלט פאלקאם איבעראנדערשען.

אין דער צייט פון קריג האט ראלאן געהאט דעם מוט ענערגיש און סיסטעמאטיש צו בעקעמ־פען די פערברעכערישע מאסען־שחיטה; פיל קע־בען עס איהם נאך ביז היינט נישט מוחל זיין. צו זיין 70־טען געבורטסטאג — מ'האט איהם ערשט נישט לאנג געפייערט — האט ראלאן פערע־פענטליכט אין א פאריזער בלאט אנ'ארטיקעל אונ־טער'ן טיטול: „שלום פאר יעדען פרייז". און דא פאדערט ער אויף די פראנצויזישע אינטעלעקטועלע זיך צו פעראייניגען מיט די סאוויעטען, בכדי מיט געמיינזאמע כחות צו בעקעמפען דעם פאשיזם אין זיינע ביידע „וואריאציעס": דעם פאשיזם פון רוים און פון בערלין. ער האלט דעם פאשיזם פאר'ן גרעסטען שונא פון דער מענשהייט.

ראלאן, פיהרענדיג דעם קאמף געגען א מ עכט, קען געגנויי אלע ווידערשטאנד־קרעפטען און שוועכ־דיגקייטען. ער גלויבט אבער אין דעם ע דגילטי־גען זיג פון אמת און גלויבט אומדערשיטערליך, אז סוף כל סוף וועט די פינסטערניש אוועק און עס וועט נאך ליכטיג ווערען אויף דער וועלט.

זעהר ריכטיג שרייבט דעריבער סטעפאן צווייג צום סוף פון זיין ראלאן־ביאגראפיע וועגען דעם גרויסען קעמפער פאר בעפרייאונג און גערעכ־טיגקייט:

— „דער גרויסער ביישפיל פון דעם דאזיגען דיכטער האט אונז ווידער אין די שווערע פינ־סטערע שעה'ן איבערצייגט: אז איין איינציגע גרוי־סער מענש, וועלכער בלייבט מענשליך, ראטעוועט שטענדיג און פאר אלעמען דעם גלויבען אין דער מענשהייט".

און ווייל ער גלויבט אין דער מענשהייט, האט ראמען ראלאן, דער קעמפער אפאסטאל פון אלע בעליידיגטע און געקריוודעטע, זיך אצינד געווענדעט מיט אנ'אפעל צום פוילישען פאלק אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע ארויסטרעטונגען גע־גען יודען.

ראלאן שטעמפעלט דעם אנטיסעמיטיזם אלס „די מאראלישע צרעת פון אייראפע". דער אנטיסע־מיטיזם, זאגט ער, צווינגט מיך „שיער נישט צו בעדויערען וואס איך בין נישט קיין יוד, ווייל — — „איך מוז זיך שעהמען פאר מיינע ברידער־קריסטען".

ער רעדט דאן אין זיין אפעל וועגען דער נויטווענדיגקייט פון קאמף געגען אנטיסעמיטיזם און וועגען שטרעבען „צו א פערבריידערונג פון די בשמות פון די גוטע און נאבעלע פון יודישען פאלק און פון אלע פעלקער און רופט אויס צום סוף:

— נאבעל פוילען פון מיצקעוויטשן, וואס דו האסט אזוי פיל געליטען! — דו האסט נישט קיין רעכט צו פערשאפען לײדען! — דיין הייליגסטע מיסיע איז צו פערשטעהן די ליידענדיגע און צו געבען הילף די, וועלכע זענען געווען אזוי ווי דו דורות לאנג פערפאלגט און אונטערדריקט".

דאס פוילען פון מיצקעוויטשן, פון דעם גרוי־סען זעהער און דיכטער־גאון, דעם העראלד פון די דערהויבענסטע מענשליכע אידעאלען, דעם אויפריכ־טיגען יודען־פריינד און דעם טרוימער פון דער צוריקשטעלונג פון יודישען פאלק אלס א פריי און זעלבסטשטענדיג פאלק — אט דעם פוילען דער־מאהנט ראלאן אין זיינע אייגענע לײדען אין דער־צייט פון זיין נאציאנאלער דערנידריגונג און איז זיין מיסיע צו בעשיצען די שוואכע און בעליידיגטע.

האט דאך מיצקעוויטש געהאלטען די יודען פאר זיינע „עלטערע ברידער". האט דאך נאך קיינער נישט אין פוילען אזוי ווי מיצקעוויטש, ביי הונדערטער געלעגענהייטען, גישט גערעדט מיט א אזא דבקות און יראת הכבוד וועגען יודען און יודישער גייסטיגקייט, וועגען יודישער העלדישקייט, יודי־שער ניכטיגקייט, דער יודישער עטיק, דער תורה, וועגען יודישע געזעצגעבער און יודישער געזעצגע־בונג — „דער מענשליכסטער פון אלע געזעצגע־בונגען אין אלטערטום", ווי ער דריקט זיך אויס. האט דאך קיינער נישט ווי מיצקעוויטש נישט מיט־געפיהלט אזוי דער יודישער טראגעדיע און נישט געגלויבט אזוי פעסט אין דער קינפטיגער נאציא־נאלער רעסטיטוציע פון יודישען פאלק. דאס האט ער דאך אויסגערופען:

— לאמיר זיך פערבייגען פאר'ן גייסט פון יודישען פאלק, וואס האט דערהאלטען אין זיך דעם צער אזוי לעבעדיג, פונקט ווי זיין אומגליק וואלט ערשט נעכטען געשעהען.

אין אט פערשטעהען דאס דאזיגע אומגליק און דעם „לעבעדיגען צער" פון די יודען, מענשליך מיטפיהלען מיט זיי — אט וועגען דעם רעדט ראלאן, אין זיין ווענדונג צו דער פוילישער געזעלשאפט.

פערשטעהט זיך: אז נישט אזא פריסטארא'וא און נישט אזעלכע דור'ס אין הודזינסקיס און ווי זיי הייסען דארט אלע פון דער כבופיא — נישט זיי מיינט ער. נישט צו זייער „מענשליכקייט" אפע־לירט ער.

עס איז פערהאן אנ'אנדער פוילען — מיצקע־וויטשעס. און ווייל ראלאן גלויבט אין דעם נא־בעלען פוילען האט ער איצט געלאזט הערען זיין שטים.

און דאס איז נישט קיין שטים פון א יוד. ראלאן קען זאגען וועגען זיך ווי מיצקעוויטש:

— איך בין א מיליאן !..

א מיליאן מענשליך־פיהלענדע און רעכט־דענקענדיגע פון די בעסטע און אידעעלסטע אין אייראפע רעדען דורך זיין אפעל. און מ'דארף דערייבער האפען, אז זיין שטים וועט געהערט ווערען פון די נאבעלסטע אין פוילען.

„יודישע־קריסטען" וואס זענען אנטלאפען פון דייטשלאנד

ספעציעלע קארעספאנדענץ

היטלער'ס אנטיסעמיטישער ראסען־שווינדעל האט געשאפען א גאנצען וואלד מיט נייע ווערטער, וועלכע זענען נישט אזוי לייכט צו פערשטעהן.

אזוי, צום ביישפיל, קאנט איהר מיינען, אז א „פול־יודע" הייסט א פולער יוד, אנ'אמת'ער יוד. הויבט זיך נישט אן. א „פול־יודע" הייסט אין נאצישע לשון א משומד, אדער א קריסט, וועלכער שטאמט פון משומדים. דאן איז פערהאן א „האלב־יודע", דאס איז א קריסט, וועלכער שטאמט פון א יודישען טאטען אדער פון א יודישער מאמען. דאס הייסט, פון געמישטע עלטערן. א קריסט, וועלכער האט געהאט אין זיין משפחה א יודישען זיידען אדער א באבע, ווערט אנגערופען „פערטעל־יודע". „אנ'אריער מיט א שפיר", הייסט א קריסט, ביי וועמען היטלער'ס ראסען־היבש האבען א געשמעקט און אויסגעשנאפט בלויז א שפור פון יודיש בלוט אין זיין אפשטאמונג.

אבער וואס עס הייסט א „שטאמבוים מיט אייבשלאג", דאס איז שוין נישט אזוי גרינג צו פערשטעהן. ווי געזאגט, האנדעלט זיך עס ביי די אלע אויבען־אויסגערעכענטע מינים נישט וועגען יודען, נאר וועגען יודישע קריסטען, וועלכע זע־נען פערהאן אין היטלער'ס מלוכה אין א צאל פון עטליכע מיליאן נפשות. דער גרעסטער טייל פון זיי ווערען דארט נישט בעהאנדעלט ווי די יודען. זיי ווערען גערודפ'ט, ארויסגעשטויסען פון זייערע פרנסות, און געזעלשאפטליך ווערען זיי באיקאטירט, די נירנבערגער שענדליכע ראסען־געזעצען בעציהען זיך אויך אויף די „פול־יודען", „האלב־יודען" און „פערטעל־יודען".

צווישען זיי און די ווירקליכע יודען ווערט נישט געמאכט קיין אונטערשיד אין דער פערפאל־גונג. זיי זענען פערבונדען מיט דעם טרויעריגען יודישען שיקזאל.

אבער אויך די גרויסע צאהל דייטשען מיט „שפור" אדער מיט „אייבשלאג" האבען גענוג צו ליידען רדיפות און ערנידערונגען פון היטלער'ס נאצי־בארבארען. דער טראפען יודיש בלוט אין זייערע אדערען האט זיי אלט עכטע דייטשען און קריסטען פלוצלינג פערבונדען מיט'ן יודישען גלות און יודישע צרות.

זיי זענען היטלער'ס געעוהרל בסטע געגנער, זיי שטעהען צווישען די אינטערערדישע קעמפער געגען היטלער'ס דייטשלאנד.

א היבשע צאהל פון זיי זענען אנטלאפען ארע־אויסגעוואנדערט פון היטלער'ס גהינום. זיי זענען פערארימטע פליכטלינגע, וועלכע האבען זיך נישט צו וואס צו בעמען, וואגלען און וואלגערען זיך אין ביטערער נויט.

זיי האבען א קליינעם קאפע, אין א זייטיג געסעל אין ווין, וואו זיי קומען זיך צוזאמען, און וואו דער שרייבער פון די שורות האט לעצטענס געמאכט א בעזוך, כדי צו שילדערן אייניגע אינ־טערעסאנטע טיפען פון די דאזיגע מענשען און זייער מאדנעם שיקזאל.

מיט דריי פערזאנען פון די דאזיגע פליכטליגגע האב איך געהאט א געשפרעך. איינער איז א געוועזענער אדוואקאט פון בערלין; דער צווייטער — א גלה פון מינכען, און דער דריטער איז א שיף־קאפיטאן פון האמבורג.

דער אדוואקאט איז א „פערטעל־יודע" דאס הייסט, א קריסט, וועלכער האט געהאט א יודישע באבע אין דער משפחה, ער איז געווען, דערציהלט ער, איינער פון די בעדייטענדסטע בערלינער קרי־מינעלע אדוואקאטען, און בעשעפטיגט א היפשע צאהל געהילפ'ן. ער איז געווען בעקאנט אלס גלענצענדער רעדנער. ער איז א ליבע־אלע־ מאן און איז געווען א פראמינענטער פיהרער פון דער פארטיי „שווארץ ראטגאלד" (דעמאקראטען), וועלכע האט שטארק בעקעמפט די נאצי־פארטיי.

ער איז געווען, דערצעהלט ער, פון די ערשטע נישט רייןדראס'גע אריער אדוואקאטען, ביי וועלכע די נאצי־מאכט האט מיט קנאפע דריי יאהר צוריק אויעקגענומען דאס רעכט צו פערטיידיגען קליענטען, און ער האט פערמאכט זיין ביורא.

צו וואס האט ער זיך געזאלט נעמען? ער איז געווארען א געשעפט־רייזענדער. באלד אבער האבען די נאצי'ס פון דארט ארויסגעשטויסען אלע יודישע אנגעשטעלטע פון זייערע פאסטענס און אויך איהם. איז ער געווארען א פעדלער. אין אנ־הויב האט ער עטוואס פעריד'נט, וויל קיין יוד איז ער דאך נישט, נאר א קריסט. האט ער נישט געהאט קיין שוועריגקייטען ביי די קונדען. דאן אבער האבען די נאצי־קונדען אנגעהויבען צו פער־לאנגען, אז ער זאל זיי ווייזען זיין „שטאם־בוים־דאקומענט", צי ער איז א ריינער אריער. נו, אזוי ווי זיין „שטאם־בוים"־דאקומענט איז אין דער היגזיכט נישט כשר, האט ער נישט געהאט קיין אנדערע ברירה און געמוזט אויפגעבען זיין נייע בעשעפטיגונג אלס פעדלער, איז ער יודער געבליבען אהן ברויט און געהונגערט מיט זיין פא־מיליע: א פרוי מיט דריי קינדער, — צווייי זיהן און א טאכטער. די זיהן האט מען ארויסגעווארפען פון דעם אוניווערזיטעט. די טאכטער האט געענדיגט א מוזיק־שולע. זיי האבען נישט געהאט זיך צו וואס צו בעמען.

בוכשטעבליך אהן א העמד אויפ'ן לייב, איז די גאנצע פאמיליע דאן אויסגעוואנדערט, אנט־לאפען פון היטלער'ס גהינום ווי פון א פייער. אהן רייזע־דאקומענטען, האבען זיי זיך פשוט איינ־געשמוגעלט דאס לעבען צ' גנב'ענען די גרעניץ קיין טשעכאסלאוואקיע. אין פראג האט די פא־מיליע געלעבט א קורצע צייט פון עמיגראנטען־אונטערשטיצונג און דערנאך האבען זיי זיך ארי־בערגעקליבען קיין ווין.

* * *

דער גלה, מיט וועלכען איך האב געהאט א

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

(!) נאַציִשע סטראַטעגיע (!)

(קלאַנגען און אָפּקלאַנגען) — פון לעאָ קעניג

איך ווייס נישט, צי מען האָט אין ענגלאַנד פראַנקרייך און אין אַנדערע לענדער זיך געשטעלט די פראַגע: נאָך וואָס אייגנטליך פיהרען אָן די נאַציס אַזאַ שטאַרקע פראָפּאַגאַנדע אין אויסלאַנד? פאַרוואָס זענען זיי אַזוי להוט צו פֿערשפרייטען זייערע „אידעאָלאָגיעס“, במחילה, אויך אויסער זייער פאָטערלאַנד און אויסער זייערע אויסלענדישע דייטשע קאָלאָניעס?

פאַרוואָס איז היטלער אין דעם וויכטיגען פּרט פיל אייפֿעריגער ווי מוסאָליני?

מוסאָליני, דער פאָטער און ערפינדער פונ'ם פאַשיזם, האָט אויך ווי־פיל ס'איז בעקאַנט, אויך אָרגאַניזירט און פֿאַשיזירט זיינע איטאַליענישע אויס־וואַנדערער אין אַלע לענדער, וואו זיי געפינען זיך. און איטאַליענישע קאָלאָניעס זענען אפשר דאָ איבעראַל פונקט אַזוי פיל, אויב נישט מעהר, ווי דייטשע.

און דאָך האָט מוסאָליני נישט געוואָלט מיט אַלע מיטלען אָנצושטעקען אַלע אַנדערע פעלקער מיט זיין אָריגינעלען פאַשיזם, ווי היטלער טוט עס מיט זיין דייטשיש איבערגעניצעוועטען פאַשיזם. מיר הערען און ווייסען, אַז כמעט אין אַלע לענדער זענען דאָ שטאַרק אָרגאַניזירטע מעהר־ווייניגער געהיימע נאַציִשע צעלען, וועלכע זיינען צו פֿער־שפרייטען זייערע אידעאָלאָגיעס, און מאַכען פּראָ־פּאַגאַנדע אויך צווישען דער נישט־דייטשער בע־פעלקערונג, הגם זיי לייקענען עס אָפּ, ווען מען פּראָטעסטירט געגען זייער פראָפּאַגאַנדע אין אויס־לאַנד.

פאַר וואָס־זשע איז עס?

איז עס בלויז צוליב דעם דייטשען טעמפּע־ראַמענט, וואָס מען זאָגט, אַז ער מוז יעדע זאַך — גוטע צי שלעכטע — דורכפיהרען מיט אַלע פּיטשעווקעס.

אַ דייטש מוז מאַכען יעדע זאַך פּערפעקט, און פּינקטליך. נו, פּערפעקטירט, הייסט עס, היטלער מוסאָליני'ס פאַשיסטישע פּראָפּאַגאַנדע.

אָדער איז עס אפשר, ווייל דער היטלעריזם האָט נאָך אַזעלכע „אוניווערסאַלע“ אידעאַלען, וואָס מוסאָליני פֿערמאָג נישט?

וואָס־זשע פאַר אַן אוניווערסאַלען אידעאַל און בשורה־טובה האָט עס דער היטלעריזם וואָס צווינגט איהם צו זיין אַזוי „מיסיאָנעריש“ און פּראָפּאַגאַנדיסטיש אויסער דייטשלאַנד און אויסער זיין דייטשען פאָלקסטום.

מיט וואָס איז היטלערס פאַשיזם אוניווערסאַלער אין זיין אַפּעל פון מוסאָליני'ס פאַשיזם?

אַ טאָטאַליטאַרע מלוכה, גבורה, דיסציפּלין, און אפילו פּאַגאַניזם — די אַלע תורות און אידעאָלאָגיעס זענען דאָך מעהר מוסאָליני'ס „אָריגינאַלע שאַפונגען“ ווי היטלער'ס. וואָס־זשע איז פאַרט דער־מעהר מיט היטלער'ן לגבי מוסאָליני'ן?

דער ענטפער דערויף איז היטלער'ס ווילדער אַנטיסעמיטיזם און פאַנאַטיסטישע ראַסען־טעאָריע.

אַנטיסעמיטיזם און די ראַסען־טעאָריע — די זענען היטלער'ס ספּעציאַליטעט.

ס'איז אמת, אַז דער היטלעריזם איז אויך פיל עקסטרעמיסטישער אַנטי־קאָמוניסטיש, ווי מוסאָליני.

ביי יעדער פאַסענדער און נישט־פאַסענדער געלעגענהייט, געפינען די נאַצי פיהרער פאַר נויטיג צו דערמאָהנען די אייראָפּעאישע פעלקער, אַז „זיי האַלטען זיי אין ראַטעווען פון קאָמוניזם“.

מוסאָליני טוט עס אויך אַלע מאָל דערמאָהנען אָבער נישט אַזוי אָפט און האַמעטנע־נודנע ווי די געבעלס.

פאַר וואָס זענען די נאַציס אַנטי—קאָמוניסטישער ווי דער איטאַליענישער פאַשיזם?

דער ענטפער דערויף איז אַ קלאָהרער: דער ענטפער דערויף איז אין היטלער'ס „מיין קאַמף“; ווען מען האָט חשק אָנצופאַלען אויף רוסלאַנד, מוז מען דאָך אידאי און אידאי אַלע מאָל די וועלט דערמאָהנען, אַז מען ראַטעוועט זי פון קאָמוניזם.

אָבער אַנטי־קאָמוניזם, ווי געזאָגט איז נישט היטלער'ס ספּעציאַליטעט. זיין ספּעציאַליטעט איז אַנטיסעמיטיזם און די בעריהמטע ראַסען־טעאָריע.

פרעגט זיך איצט — און ווי איך גלויב, דאַרפען זיך איצט אַלע אייראָפּעאישע מלוכות שטעלען די פראַגע: איז טאַקע דער היטלעריזם אַזוי בלינד פאַנאַטיש אַנטיסעמיטיש, אַז ער גלויבט באמונה שלימה, אַז ער דאַרף נאַציִשע צעלען אויך אין אַנדערע לענדער, כדי זיי זאָלען דאָרט אָנפיהרען זיין ווילדע און שעדליכע אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע?

מיר יודען, באַטירליך, האָבען קיין גרונד נישט צו צווייפלען אין היטלער'ס פאַנאַטישען אַנטיסעמיטיזם.

דאָס דייטשע יודענטום האָט ער נישט נאָר דעגראַדירט, נאָר שוין באַלד טאַקע אינגאַנצען אויסגעראָטען.

נו, פאַר וואָס־זשע איז זיין האַז צו יודען נאָך נישט געזעטיגט געוואָרען? פאַר וואָס געהט עס דעם היטלער דאַ אַזוי אָ[...]בען צו פ[...]שפרייטען אָט דעם שענדליכען און שעדליכע גיפט אויך אין אַלע אַנדערע לענדער. אויפצוהאַלטען אָט די נאַציִשע אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע קאָסט דאָך שווער געלד, און פאַר דעם געלד קען מען דאָך מעהר האַרמאַטען גיסען אין דייטשלאַנד.

ווי־זשע קומט עס דער נאַצי־רע[...] אַזוי פערשווענדעריש אויף אַנטיסעמיטישער פּראָפּאַגאַנדע, אין דער צייט, ווען געלד פעהלט זיי, און אפילו דאָס, וואָס זיי פעהלט האָבען זיי אויף וואָס אויסצוגעבען? איז עס טאַקע, ווייל דער נאַציזם איז אַזוי פּאַטאָלאָגיש קראַנק, אַז ער גלויבט טאַקע, אַז דאָס וועלט־יודענטום איז דער מקור פון אַלע סאָציאַלע צרות?

מיט מיין גאַנצער יודישער נישט־קאָמפּלימענטאַרישקייט צום נאַציזם, גלויב איך דאָך נישט, אַז זיי זענען אַזוי געפעהרליך פּאַטאָלאָגיש קראַנק.

און מיר דאַכט זיך, אַז מיט פיל אַציאָנאַלערע מאָטיוען קען מען ערקלעהרען זייער אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע אין אויסלאַנד.

אויב קאַלטע מיליטאַריסטישע און סטראַטעגישע מאָטיוען קענען בעצייכענט ווערען אַלס ראַציאָנאַלע.

עס קען זעהר זיין, אַז דער רוב נאַצי־פיהרער זענען פערזענליך נישט אַזעלכע יודען־האַסער, ווי זיי זאָגען עס אַליין; אָבער אַנטיסעמיטיזם און יודען־האַס איז זיי וואויל צונוץ געקומען צו שטילען די רעוואָלוציאָנס־אַפּעטיטען פון די דייטשע מאַסען, און בעזונדער פון די מיטעלע קלאַסען. „באַט אייך דעם יודישען ביין און וואַרגט זיך, און זייט גוטע דיסציפּלינירטע זעלנער“.

די אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע אין אויסלאַנד קען זיי צונוץ קומען גאָר צוליב אַנדערע פּאָליטישע און סטראַטעגישע טעמים.

פערשפרייטענדיג זייער ווילדען אַנטיסעמיטיזם אין פראַנקרייך, ענגלאַנד פוילען און איבעראַל נאָר, ווי זיי קענען, דעמאָראַליזירען זיי, אַזוי צו זאָגען. די בעטרעפענדע פעלקער און לענדער.

און אַזוי ווי דער נאַציזם איז הויפּטזעכ[...] — ווי עס איז שוין איבעראַל אנערקענט — [...] מיליטאַריסטיש־פּאַטריאָטישע מאַכט, וועלכע [...] זיך צו קריג „צוריקצושטעלען די דייטשע עה[...]“ איז דאָך פערשטענדליך, פאַרוואָס זיי לוינט זיך אָט די אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע, וועלכע מוז ווירקען דעמאָראַליזירענד אויף די פעלקער, וועלכע קענען ווערען איהרע פּאָטענציאַלע שונאים.

און וואָס מעהר אָנגעשטעקט די אייראָפּעאישע פעלקער וועלען ווערען מיט'ן נאַציִשען אַנטיסעמיטזם, אַלץ שוואַכער וועט ווערען זייער ווידערשטאַנד, ווען „דער גרויסער דייטשער טאָג“ וועט קומען.

עס איז שוין צייט די ענגלענדער, פראַנצויזען און די אַנדערע אייראָפּעער זאָלען זיך שטעלען די וויכטיגסטע פאַר זיי פראַגע: פאַר וואָס געהט עס אַזוי די נאַציס אין לעבען צו פּראָפּאַגאַנדירען זייער ווילדען אַנטיסעמיטיזם אויך צווישען זיי?

מען פלעגט זאָגען, אַז די דייטשען זענען שלעכטע פּאָליטיקער. עס קאָן זיין, אַז די נאַצי־פיהרער זענען גאָרנישט קיין שלעכטע פּאָליטיקער.

די פערזענליכקייט פון בן זכאי

(סעריע, ווי אזוי יודען האבען זיך איינגעאָרדענט אהן א לאנד)

פון מ. קליינמאַן

נישט פיל איז פערבליבען פאַר אונז אין תלמוד מאַטעריאַל וועגען דער פערזענליכקייט פון רבי יוחנן בן זכאי, און אויסער דעם תלמוד זענען נאָר קיין מאַטעריאַלען נישט פאַרהאַן. יענע דורות האָבען בכלל געהאַט אַ קנאַפּען זין אפילו פאַר געשיכטליכער כראָנאָלאָגיע, שוין אָפּגערעדט פון ביאָגראַפיע. אויך דאָס וואָס איז פערבליבען איז אָפט פערהילט אין אַ דיקען מאַנטעל פון לעגענדע און מיסטעריע — צום טייל אויך דערפאַר, וואָס אַלע געשיכטליכע געשעהענישען האָבען געמוזט איינגעהילט ווערען אין מיסטעריען, כדי אָפּצוהיטן צו ווערען פונם שונא'ס בייזע אויג. פונדעסטוועגען קאָן מען פון די הלכות און נאָך מעהר פון די אגדות. וואָס זענען פערבונדען מיט זיין נאָמען צונויפשטעלען מעהר־ווייניגער אַ בילד פון זיין פערזענליכקייט.

אינם הספד נאָך זיין טויט האָט מען איהם פער־צייכענט מיט פאָלגענדע דריי נעמען: נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק. אויף יודיש איבערזעצט הייסט עס: דאָס ליכט פון ישראל, דער רעכטער זייל, דער שטאַרקער האַמער. קיין ספק נישט, אַז דערמיט זענען אונטערגעשטראָכען געוואָרען די הויפּט־אייגענשאַפטען פון זיין כאַראַקטער און פון זיין טע־טיגקייט. ער איז געווען דאָס ליכט פון ישראל, ער האָט בעלויכטען דאָס פינסטערנייש פונם יודישען גורל אין זיין צייט, ער האָט פערשפרייט אַ ליכט איבער'ן פאָלק ביי וועמענס שיין דאָס פאָלק האָט גע־קאָנט ווייטער געהן זיין היסטאָרישען וועג. ער איז געווען די רעכטע זייל (אַ אָנשפּילונג אויפ'ן זייל פון בית המקדש), וועלכער האָט אונטערגעשפּאַרט און פערפעסטיגט דעם בנין פון דער יודישער נאַציע. און ער איז געווען אַ שטאַרקער האַמער, וועלכער האָט קרעפטיג אויסגעשמידט דעם גורל פון זיין פאָלק און מיט מאַכט פערגאַנגעלט זיין אָרגאַניזירטער קייט און דיסציפּלין, און האָט וועך געפּרובט זיך אָפּצוגענצושטעלען זיין בעוואָפענטער אַרבייט אין דער העלבער האַמער צושמעטערנד געפאַלען אויף זיין קאָפּ. דאָס איז געווען אַ פיהרער מיט אַ ווייטען בליק. מיט אַ פלאַמענדיגען פּאַטריאָטיזם און מיט אַ געביטערישען ווילען און בעפעהל פעהיגקייט.

דערביי איז ער געווען נישט נאָר אַ העכסט פּרו־מער און מאָראַלישער מענש, נאָר אַ העכסט גוטער מענש און די מדה פון גוטסקייט האָט ער געשעצט איבער אַלע מדות. איינמאָל — דערציילט מען אונז אין פרקי־אבות — האָט ער פאָרגעלעגט זיינע תלמידים זיי זאָלען דעפינירען וועלכער איז דער פּיינער וועג, וואָס אַ מענש דאַרף זיך אין איהם בע־העפטען. האָט רבי אליעזר געזאָגט: עין טובה, דאָס מיינט, מען זאָל זיך בעציהען צו יעדען מענשען מיט פריינדשאַפט און מיט גוטען ווילען. רבי יהושע האָט געזאָגט: חבר טוב, דאָס מיינט, אַז אַ מענש דאַרף זוכען צו זיין אין פיינער געזעלשאַפט און זיך מאַכען גוטע פריינד. האָט רבי יוסי געזאָגט: שכן טוב, מען זאָל זעהן לעבען אין שכנות מיט אַנ־שטענדיגע מענשען. רבי שמעון האָט געזאָגט: הרואה את הנולד, דאָס מען זאָל זיך שטענדיג קאָנ־טראָלירען און בעטראַכטען וואָס עס קאָן אַרויסקו־מען פון אַ נישט ריכטיגער טאַט. האָט געזאָגט דער יונגסטער תלמיד רבי אליעזר בן ערך: לב טוב, אַ גוט האַרץ. דערויף האָט געענטפערט דער לעהרער: מיר געפעלט אליעזר בן ערך'ס וואָרט בעסער פון אַלע אַנדערע, ווייל אין זיין דעפיניציע איז שוין ענט־האַלטען אַלע אייערע דעפיניציעס. אַ גוט האַרץ איז אַלזאָ דאָס העכסטע גוטס פון דעם מענשען. די שענסטע אייגענשאַפט צו וועלכער יעדער מענש דאַרף שטרעבען און אין זיך ענטוויקלען.

אָבער ווען אַ מענש האָט אפילו זיך ערוואָרבען גוטע מדות און האָט געטון גוטס אויף דער וועלט, טאָר ער נישט זיך אַליין מחזיק טובה זיין, זיך גרוי־סען און בעריהמען. איהם קומט דערפאַר קיין דאַנק נישט, ער האָט בלויז געטון, וואָס ער איז פערפליכ־טעט געווען צו טון, ער האָט נאָר אָפּגעצאָהלט זיין מענשליכען חוב. ווי גרויס די דאָזיגע בעשיידענהייט וואַקסט אויס גראָדע אין מויל פון אַ מאַן ווי רבן יוחנן בן זכאי, וועלכער האָט אַזוי פיל גרויסעס אויפגעטון אין זיין לעבען!

זיין ענוות איז געווען אָהן אַ שיעור. עס האָט נישט געטראָפען, אַז עמיצער זאָל איהם דער ערש־טער בעגריסען, ווייל ער האָט שטענדיג יעדען בע־גריסט דער ערשטער. אויך צו זיין תלמידים האָט ער זיך בעציהען אָהן גדלות. ער איז תמיד געווען דער ערשטער צו קומען אין בית המדרש און דער לעצטער פון דאָרט אַוועקצוגעהן.

די מדה פון ענוות און אָנערקענונג פון יעדען איינעמס ווערט און פון יעדען איינעמס פעראַנט־וואָרטליכקייט פאַר זיינע מעשים האָט זיך ענט־פלעקט אויך אין זיין פּאָליטישער און געזעצגעבע־רישער טעטיגקייט און פאָרם פון אַבסאָלוטער דע־מאָקראַטיע און פאָלקסטימליכקייט. ער האָט נישט אָנערקענט קיין שום פּריווילעגירטקייט פון העכערע קלאַסען לגבי מענשליכע און בירגערליכע פליכטען; ער האָט דעריבער שטאַרק בעשיטען די אַלטע פריי־ווילעגיעס פון די כהנים און האָט געצוואונגען צו טראָגען גלייך מיט'ן גאַנצען פאָלק די לאַסטען פון די נאַציאָנאַלע אָפּצאָהלען.

אין איינעם מיט דעם האָט ער דערהייבען צו דער העכסטער מדרגה דאָס פעראַנטוואָרטונגס גע־פיהל פונם מענשען פאַר זיין איינענעם געוויסען. פון איהם שטאַמט דאָס וואָרט: הלואי זאָל אויף אייך ווירקען די מורא פאַר גאָט (דאָס געוויסען פונם מענשען איז דאָך גאָטס שטימע) ווי די מורא פאַר מענשען. די מאָראַלישקייט האָט ער אויך ערקלערט אַלס דאָס בעסטע שוץ־מיטעל פאַר נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ; כל זמן — זאָגט ער — די יודען וועלען טון גאָט'ס ווילען וועט קיין אומה ולשון נישט קאָנען געוועלטיגען איבער זיי.

ביי מחמת מאָראַלישע און ביי מחמת נאַציאָנאַלע מאָטיוען האָט ער געקעמפט געגען מחלוקת און צוריסענקייט, אפילו ווען דאָס ווערט געטון בלומרשט לשם שמים. ער האָט אַ סוף געמאַכט צו דער אַלטער מחלוקת צווישען בית שמאי און בית הלל און האָט איינמאָל פאַר אַלע מאָל בעשטימט אַ געזעץ, אַז אין יעדער פראַגע, וואו די מיינונגען זענען פערשידען, ענטשיידעט דער בית הועד (אַ אינסטיטוט וועגען וועלכען מיר וועלען נאָך שפּעטער רעדען אויספיהר־ליכער) מיט אַ מעהרהייט פון שטימען און די ענט־שיידונג מוז זיין גילטיג און בינדענד פאַר יעדען. דורך אַ אָפּשטימונג האָט מען טאַקע בעשטימט איינמאָל פאַר אַלע מאָל, אַז די הלכה איז ווי בית הלל. דער תלמוד דערציילט דאָס אַלעגאָריש: עס איז אַרויס אַ בת־קול און האָט אויסגערופען: אלו ואלו דברי אלהים חיים, אבל הלכה כבית הלל. און דער ירושלמי (ברכות פרק א׳ הלכה ד׳) איז מוסיף כל אחר יד: כי בנה יצאה בת קול...

רבי יוחנן איז געווען דאָס ליכט פון ישראל אויך אין זין פון בילדונג און וויסענשאַפט. זיין טעטיג־קייט אין דער פערשפּרייטונג פון יודישע וויסען און תורה לערנען איז דאָך קלאָר. ער האָט דערהויבען דאָס יודישע און לערנען צו דער העכסטער מדרגה און מען קאָן זאָגען, אַז ער האָט אַוועקגע־לעגט דעם אמת'ן יסוד פונם פרעכטיגען בנין, וואָס הייסט תורה שבעל פה — דער אייביגער קוואַל פון שאַפונג און ענטוויקלונג. ער און זיין שולע, זיינע תלמידים, וועלכע זענען דערנאָך געוואָרען די זיי־לען פון דער הלכה. אין זיין צייט האָט זיך אָנגעהויבען די ליטעראַרישע ענטוויקלונג פונם תלמוד: עס זענען געשאַפען געוואָרען די ערשטע הלכות זאַמ־לונגען, די פאַראַרבייטען פונם שפּעטער ענטשטאַ־נענעם מאָנומענטאַלען ווערק — די משנה. אָבער ער האָט זיך נישט בעגנוגענט מיט'ן יודישען וויסען אַליין. ער האָט געפאָרדערט און געשטיצט אויך דאָס אַלגעמיינע וויסען. ער איז אַליין געשטאַנען אויף דער הויך פון זיין צייט און אַלע וויסענשאַפטען און דאָס איז אויך געוואָרען די ריכטונג פון זיין שולע, פון זיינע תלמידים. ער האָט פאַקטיש אָרפּ־גענומען דעם חרם פון חכמת יונית וואָס מיינט די גריכישע פילאָזאָפיע, וועלכע דער פריהערדיגער דור האָט מחמת שאָוויניזם, אָדער זאָל זיין מחמת פּאָ־ליטישער שנאה צו די גריכען און רוימער, פער־טריבען פון יודישען גבול, ביי זיין גאַנצען פּלאַ־מענדיגען פּאַטריאָטיזם איז ער געווען ווייט פון פאַ־נאַטיזם און שאָוויניזם און נישט געוואָלט אַז יודען זאָלען זיך פערשליסען נעגען דעם גוטען און קלו־גען. וואָס שטאַמט פון אַנדערע.

מאַנכע היסטאָריקער איבערטרייבען שוין צופיל זיין קאַלטע בעציהונג צום שטאַאַט און זיין אָנער־קענען די רוימישע הערשאַפט און מאַכען איהם אפילו פאַר אַ פריינד פון די רוימער. על כל פנים פון זייער שטאַאַטליכער קולטור. דאָס אַלעס איז ריינע דיכטונג. אין אמת'ן קאָן מען זעהן פון זיינע איינענע רייד און פון די רייד פונ'ם זיינע תלמידים, אין וועלכע עס שפּיגעלט זיך געווים אָפּ זיין מיינונג און זיין וועלטאַנשויאונג. אַז ער האָט אויף קיין מינוט זיך נישט מיאש געווען פון דער ווידער אויפ־ריכטונג פון דער יודישער מדינה און אפילו נישט פון ישראל'ס קינפטיגער גרייסקייט אין דער וועלט. די צווישטערער פון זיין פאָטערלאַנד האָט ער מס־תמא געהאַסט נישט ווייניגער ווי אַלע יודען. נאָר ער האָט געטראָגען אין האַרצען דאָס אָנגעוועהטאָגטע בעוואוסטזיין, אַז גרויס איז אויך אונזער אייגענע שולד, דורך אונזער צוריסענקייט און מאָראַלישער ירידה. שוין דער פאַקט אַליין, אַז פון זיין שולע איז אַרויסגעקומען אַזאַ פלאַמפיערדיגער פּאַטריאָט ווי רבי עקיבא, וועלכער האָט אָט באַלד געהאַט אַזאַ דער־צידירענדע בעדייטונג אינב בר־כוכבא אויפשטאַנד, גיט שוין אַ גענוגענדען בעווייז וועגען די שטימונגען וואָס האָבען געהערשט אין דער שול. רבי יוחנן איז אָבער געווען אַ אויסגערעכענטער און וויטזיכ־טיגער פּאָליטיקער. ער האָט פערשטאַנען, אַז די צייט איז נישט גינסטיג פאַר אַ געוואַלדזאַמען אויפ־שטאַנד און האָט אויפגעפאָדערט די געדולדיגקייט. דערהוויל האָט ער זיין גאַנצע ענערגיע פערווענדעט צו אָרגאַניזירען דאָס פאָלק, אויסצושמידען פאַר איהם אַ אייביגע עקזיסטענץ און אייסשטאַלען עס זאָל קאָנען בייזשטעהן אַלע נסיונות און ווידער־שטאַנדס־פעהיג זיין צו אַלע אָנגריפען פון זיין בי־טערען גורל. דאָס איז געווען זיין ריזיג היסטאָריש ווערק.

(ווייטער — פרייטאַג)

געשיכטע פון יודען אין לאדז

יודען, בעלי־בתים פון נחלאות אין לאדז

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

אלס הויז בעלי־בתים אין לאדז, דערשיינען יודען ערשט פאר די צייטען פון דער פרייסישער הערשאפט אין פוילען, אויב זאל מען די דאזיגע דערשיינונג נישט צושרייבען דעם בלויזען צופאל — און געװען וואלט דאס זעהר ווייניג וואהרשיינלעך, ווייל די „ביכער פון שטענדיגע לאדזער ביר־גערשאפט" האבען זעהר גענוי נאטירט אלע קויף און פערקויפס־טראנזאקציעס, — דארף מען בזה האופן משער זיין, אז פון דער צייט, ווייט עס האט זיך בעוויזען דער ערשטער יוד אין לאדז, ביז צו דער צייט, וואס זיי האבען זיך שוין גע־פיהלט אויף אזויפיל איינגעזעסען און איינגעבירגערט אום צו קענען קויפען א שטאטישע פאסעסיע, איז אדורך א גאר ווייטער מהלך.

די ערשטע אלזא קויפס טראנזאקציע, וואס איז געשלאסען געווארען דורך יודען, באטיר׳ען — ווי געזאגט — די אקטען פון די פרייסישע הערשאפטס־צייטען, אין 1794 האט דניאל לייזעראוויטש איינגעקויפט א פלאץ אויפ׳ן מארק פאר 60 גילדען. אין 1799 האט דניאל מארקאוויטש אויך זיך איינגעקויפט פאר 60 גילדען א ליידיגען פלאץ, וואס האט זיך געצויגען פונ׳ם מארק, ביז צו דער סאדעלקע (סטאוו). די פאליציי פון דער פרייסישער רעגירונג פון סעפטעמבער 1806 האט פערבאטען, אז יודען זאלען איינקויפען קריסטליכע הייזער, אבער דער אסור האט שוין נישט געהאט קיין פראקטישען בעטייט, ווייל נישט לאנג דערנאך, איז לאדז איבערגעגאנגען צו דער הערשאפט פון ווארשאווער הערצאגטום.

אין דער עפאכע פון ווארשאווער הערצאגטום בעמערקט זיך א גרויסע אויפלעבונג אין דעם געביט, שוין אין 1806, האט משה פייטלאוויטש געקויפט א פלאץ אויפ׳ן מארק און האט אויף איהם אויסגעבויעט א הויז.

אין 1808. קענען מיר באטיר׳ען צוויי ווייטערדיגע טראנזאקציעס:

קאפעל בערמאן קויפט א הויז מיט א ברויערײ, בראנפען־ציהעריי מיט א פערד־שטאל פאר 2200 פוילישע גילדען. אביסעל אויסטערליש איז די טראנזאקציע פון לוי העקער, וועלכער קויפט פאר 400 פוילישע גילדען „א שטיבעל אויפ׳ן פראנט, א קרעמעל און אנד. איינריכטונגען".

בעדייטענדיג זענען געווען די טראנזאקציעס אין 1809:

יעקב מאשקאוויטש קאפעל, קויפט א הויז פאר 476 פוילישע גילדען.

פנחס זאנענבערג און משה קראמהאלץ קויפען א הויז אויפ׳ן מארק פאר 1776 גילדען. (העכסט וואהרשיינליך, זענען דאס געווען צוויי הייזער, וואס האבען זיך געפונען אויף איין פלאץ).

פנחס זיידלער קויפט א האלב הויז אין מארק פאר 637 גילדען.

משה גראסמאן קויפט א האלב הויז אויף דער דרעוונאווסקע גאס.

אייזיק פאגעל קויפט א הויז.

אין 1810 האט שמואל סעגאל געקויפט א פלאץ און א הויז פאר 330 גילדען.

אין די שפעטערדיגע רשימות פון די שטאטישע פאסעסיע בעלי־בתים, פעהלען עלכע פון די אויבענדערמאנטע נעמען, טיילמאל פעהלען זיי אויך אינגאנצען אין די רשימות פון די יודישע משפחות, וואס האבען געוואוינט אין לאדז; מוז זיין, אז זיי האבען שפעטער זייערע הייזער פערקויפט, אדער האבען אויסגעוואנדערט לאדז איז דעמאלט געווען א קליין שטעטעלע, וועלכע האט קיין גרויסע צוקונפט נישט צוגעזאגט. די צייטען זענען בעצייטען: בעת די גרויסע נאפאלעאנישע מלחמות אין מזרח־אייראפע נישט געווען קיין סטאבילע, דעריבער איז אויך — דוכט זיך — די פלוקטואציע פון דער יודישער בעפעלקערונג געווען גרעסער, ווי ווען יעס איז און האט ארומגענומען אכילו אלע ווייניגער בעוועגליכע עלעמענטען, ווי בעלי־בתים פון שטאטישע רעאליטעטען.

אין 1810 האבען אנגעהויבען חל צו זיין אויך אין לאדז די דעקרעטען פון דער ווארשאווער רעגירונג, וועלכע האבען בעגרעניצט די רעכט צו קויפען פלעצער און שטאטישע הייזער דורך יודען און וועלכע האבען צו דעם צוועק פערלאנגט געוויסע קוואליפיקאציעס אינ׳ם „אויפקלערונגס" גייסט.

(דער אונטערפרעפעקט פון זגעזש־לענטשיצער דיסטריקט, גיט אום 26, אויגוסט, 1810, דעם לאדזער בירגערמייסטער איבער די קאנדיציעס און בעדינגונגען, אונטער וועלכע עס איז יודען דערלויבט צו קויפען פאסעסיעס: 1) דער יוד מוז דערויף האבען א בפירושע קאנצעסיע פון פרעפעקט, 2) די פאסעסיע מוז דריי מאל ליציטירט ווערען און ערשט דעמאלט ווען עס רעפלעקטירט נישט אויף איהר קיין קריסט, קען זי פערקויפט ווערען צו א יוד. 3) מוז דער יוד בעווייזען, אז ער פיהרט א בעדייטענדיגען האנדעל, אדער ער בעשעפטיגט זיך מיט א נוצליכער פאבריק, אדער האנדארבייט, א חוץ דעם מוז ער זיך פערפליכטען צו פערבויען די געקויפטע פלעצער. די דערמאנטע בעדינגונגען האבען זיך סומך געווען אויף די קעניגליכע דעקרעטען פאר די שטאט ווארשע, וואס זענען ארויסגעגעבען געווארען, דעם 16. מערץ און 7. סעפטעמבער 1809).

דער פועל־יוצא פון די דעקרעטען איז געווען די „ספעציפיקאציע" פון די הייזער, וואס זענען דורך יודען געקויפט געווארען פאר דער צייט פון דער פריהערדיגער רעגירונג. אבער די בעלעבטע בעוועגונג פון הייזער־קויף צווישען יודען, איז דאדורך נישט איינגעהאלטען געווארען, ווי דאס בעווייזען פאלגענדיגע ידיעות:

אין 1811 האט משה מאשקאוויטש געקויפט אין מארק א הויז מיט א פלאץ אויף וועלכען ער האט אויפגעשטעלט א בראנפענציהעריי.

אין 1812 האט יצחק אראנאוויטש געקויפט א הויז ביים פיעטרקאווער טראקט פאר 240 גילדען.

אין 1813 האט לוי יאקובאוויטש פאר 180 גילדען געקויפט אין מארק אנדערטהאלבען פלעצער, אויף וועלכע ער האט אויפגעשטעלט א הויז און א בראנפענציהעריי.

אין 1814 האט שמואל גראסמאן אויסגעביטען זיין האלב הויז, וואס ער האט געהאט אויף דער דרעוונאווסקע־גאס, פאר א הויז מיט א בראנפענציהעריי און ער האט צוגעצאהלט 100 פוילישע גילדען.

אינ׳ם זעלבען יאהר האט יוסף קאפלאוויטש געקויפט א הילצערן הויז אויף דער דרעוונאווסקע־גאס פאר 550 גילדען.

אין 1815 האט שמערל סעגאל געקויפט א פלאץ, א הויז, א בראנפענציהעריי און א שטאל אויף דער דיזשערסקע גאס פאר 295 טאלער, ד. ה. פאר 1650 גילדען.

אין 1816 האט ברוך, אויף א ליציטאציע, אפגעקויפט דרעוונאוויטשעס הויז און יוסף קאפלאוויטש האט געקויפט א הויז אויף דער פאדזשעטשנע־גאס פאר 350 פוילישע גילדען.

אין 1819 האט דערזעלבער יוסף קאפלאוויטש צו זיין הויז אויף דער פאדזשעטשנע־גאס, צוגעקויפט א פלאץ פאר 216 פוילישע גילדען און האט אזוי ארום פערמאגט 3 פאסעסיעס אין לאדז

הייסט עס אלזא, אז די פארשריפטען פון רעגירונגס־דעקרעט פון 1809, זענען נישט געווארען אזוי גענוי אפגעהיטען; עס אונטערליגט כמעט קיין ספק נישט, אז די יודישע קונים פון לאדזער רעאליטעטען, האבען נישט בעזעסען די פון זיי פערלאנגטע קוואליפיקאציעס. העכסטוואהרשיינליך זענען זיי די בעשטעטיגונגען פון דעם דעקרעט ארום געגאנגען בזה האופן: זיי האבען מכלומרשט די געגעבענע פאסעסיע גענומען אלי ישכון, און דאס קויף־געלד פון דער פאסעסיע, איז זיי דעם פערקויפער געגעבען בתוך הלואה און שפעטער, אז דער לוה האט זיין הלואה נישט אפגעגעבען, איז דאס משכון איבערגעגאנגען אלס אייגענס צום מלוה... צו דער היפאטעק בערעכטיגט אונז די שריפט פון דער מאזאווישער, וואיעוואדישער קאמיסיע פון 18. פעברואר 1818, וועלכע פערבאט פאר יודען איינצוקויפען פאסעסיעס אונטער׳ן מאנטעל פון „פערהאלטען דעם משכון" („בעמערקענדיג, אז די יודען, ווען מען עס איז געאסרט געווארען... דער הייזער קויף, האבען זיך געכאפט צו דעם פארטעל צו קויפען די דאזיגע אין די שטעט מכלומרשט אלס צו אייגענינונג פון משכנות... דער אופן פון

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

יאנקעלע ביים סדר!...

דערצעהלט פון א לאדזער יוד

פון י. אבערזשאנעק

אז ס׳איז אויפגעלעגט אנ׳אומגליק, קומט עס אין דער שטוב אריין, און אז ס׳איז אויפגעלעגט צו האבען א פערשטערטען סדר, שיקט מען דיר אונטער א שכן יאנעק.

איהר מיינט, אז יאנעק איז מיין סטרוזש, אדער אנ׳אנדערער גוי? האט איהר א טעות. דער דאזיגער יאנעק איז א יוד. וועט איהר דאך פרעגען: ס׳טייטש? א יוד — יאנעק? איז דער תירוץ ער איז אזא יוד, ווי איך בין א באלעבניצע. איז דאך יעדער די קשיא: וויבאלד ער איז נישט קיין יוד, טא ווי קומט א גוי צום סדר? איז דער תירוץ: היטלער! היטלער האט א סך טויזענדער אזעלכע יאניקעס דערמאהנט, אז זיי זענען יודען, א־א די אפגעריסענע, אפגעקעהרטע, אנטלאפענע פון יודישקייט. די, וואס האבען זיך אפגעטרייסעלט אין פערלייקענט זייער שטאם, האבען זיך געשעהמט מיט דעם נאמען יוד, די משומדים און ערב־משומדים, די „ניע טו אי ניע טאם־זשידקעס", וואס זענען דערשטיקט און דערווארגע געווארען מיט א יודיש ווארט. די זשידקעס, וואס האבען זיך ביז איצט פאסמאקעוועט מיט א כאאינקע, לכבוד „באזשע נאראדזעניע" און דאס ווארט „זשיד" איז ביי זיי געווען די גרעסטע „אבראזע" — אטא די אלע „יודען" האבען זיך לעצטענס דערמאהנט אז זיי זענען יודען און זיך צוריק גענומען צום יודישקייט.

צו אט די דאזיגע יודען געהער מיין שכן יאנעק. יאנעק קאראפקע.

דאס לעצטע יאהר איז אונזער יאנעק געווארן גאר אנ׳אנדערער. נישט צו דערקענען. קודם כל, האט ער זיך געלאזען וואקסען א בערדעל, א „לאפאטקע", אזא מין קמצ׳ל. רעדט מיט יודען און בעמיהט זיך אריינצוהאקען א יודיש ווארט. ביי יעדער געלעגענהייט ערקלעהרט ער מיט שטאלץ: „פושעטשעזש יא יעסטעם זשידעם". הגם ער קען נאר דאס „וויסע", געהט ער יעדען שבת אין דער ס׳נאגאגע און קוקט אריין אין סידור ווי א האהן אין בני אדם. נאך דער פריסטאראוואס „ויסטעמפ", האט ער איהר אויך צו להכעיס גענומען עסען „קאשערנע" פלייש. איז געווארען א „משלאנעק" אין יודישע אינסטיטוציעס און אינטערעסירט זיך מיט „פאלעסטינא".

אויך זיין ווייב, די יאנקאווא, איז געווארען פערדרעהט. זי האט אויפגעשטעלט די קריסטליכע קאלעזשאנקעס, און רעדט אויך שוין „יודיש". אט האט זי ערשט פאר פסח געזאגט צו מיין ווייב אויף „יודיש":

— איך ביש קאטאליטשקע, איך זשידובקע, איך שאלעניע ליב ריבי פא זשידאוסקו.

בקיצור ווי, נישט ווען, קומט זי צו מיין ווייב מיט פרעגען שאלות, ווי אזוי מ׳זאלצט אויס פלייש. ווי לאנג ס׳פלייש דארף ליגען אין זאלץ, ווי לאנג מ׳דארף ווארטען פון פליישיג׳ס ביז מילכיג׳ס — א גאנצע „צניעה"!..

ער, יאנעק יודער, האלט מיך כסדר אין איין פרעגען שאלות: „קיעדי יעסט ראש הודעש"? יאק שע ראבי נאפטולע (הבדלה)? קיעדי שען ליטשי פסירע (ספירה)? קיעדי יעסט יאם קיפיס (יום כפור)? קיעדי שען אידישע דא לעטשלע (תשליך)? קיעדי שען ראבי א ברוכים הוירים בורים מינע זעמויגים (בורא מיני מזונות)? א קיעדי א מויצע לעיכים בין הפוריך"?

אזוי פייניגט ער מיך גאנצע טעג מיט אנדערע שאלות. אמאל קומט ער, כ׳זאל איהם ווייזען, ווי אזוי מ׳קלאפט צו א „מעזוזא" צו דער טיר, ווי אזוי מ׳פלעכט „ציצעלקי וו׳טאלעשו" נישט ווי נישט ווען האט ער אנ׳אנדערע שאלה. איך ענטפער איהם, ווייל איך האלט עס פאר א מצוה.

אבער די אמת׳ע מפלה, האב איך פון איהם געהאט דעם היי־יאהריגען פסח. א גאנצע וואך פאר פסח האט ער מיך נישט אפגעלאזט, און כסדר מיך געהאלטען אין איין פרעגען:

— פאניע מענדעל יאק טא שען ראבי טען צמיקעס חומעץ (בדיקות חמץ)?

— יאק טזשעבא קאשעראוואטש?

— אד קיעדי ניע וואלנא יעשטש חומעץ?

— קיעדי סאן טע סיידערי?

די יאנקאווע האט ווידער געפרעגט מיין יודענע:

— פאני מענדלאוא, קיעדי שע שארויע נא פייסעך?

— יאק טזשעבא קאשעראוואטש קוכניע?

דאס אמת׳ע שטיקעל ארבייט האב איך אבער מיט איהם געהאט ביי די סדרים, צוליב איהם האב איך געהאט א פערשטערטען סדר.

צום ערשטען סדר קומט ער צו מיר אין שטוב אריין, און בעט זיך ביי מיר, מיט טרעהרען אין די אויגען:

— פאניע מענדעל, ניעך מניע פאן נאאוטשי ראביטש דעם סיידער.

האב איך מיך שטארק איבערגענומען. א יוד וויל אפריכטען דעם סדר. בין איך מיט איהם מיט געגאנגען צו איהם אין דער וואוינונג, און איהם געגעבען א לעקציע. האבען איהם אלץ געגעבען צו פערשטעהען, ווי אזוי מ׳מאכט. ער האט אלץ פערשטאנען, און ער האט זיך גענומען אפריכטען דעם סדר. ער האט זיך אויסגעוועצט אויבען־אן און גענומען קאמאנדעווען:

— מאלגאשא, דאי מי מיענסא פיעטשאנע נא זראא.

— מאלגאשא, יאיקא פיעטשאנע נא בייצים.

— מאלגאשא, גאזשקאן זשאלע נא מורעס.

נאסטעמפניע: פיעטרושקע נא שא־פאסי, כאראסטע אי טארטו כזשאן נא כאזערעט.

דערנאך האט ער גענומען דאס ביסעל „טהורה" און עס גענומען אויסלייגען לויט׳ן „פלאן" פון דער הגדה.

נאכ׳ן „קודאש" האט ער געמאכט א האפטולע (הבדלה). ווען די יאנקאווא האט גענומען טרינקען דעם ערשטען כוס, האט ער געמאכט א געוואלד.

— מאלגאשא, נא לעוים באקו שען פיע!..

דערנאך האט ער אפגעבראכען א האלבע מצה און געזאגט צום ווייב:

— מאלגאשא, נא, זאכאוואי נא אפאנקוימען (אפיקומן).

אפגעפערטיגט זיך מיט׳ן ערשטען „טשע שטש" האט ער גיב מען זאגען:

„אטא כלעב נענדזי" (הא לחמא עניא) און זי, די יאנקאוע, האט גענומען פרעגען די פיטא ביעס (קשיות):

מא שטאנו כאלאלא כאזע מיקאל כאלעאט און יאנעק ענטפערט:

— מאלגאשא קאכאנא. אבאדים כאעינו לעפארא — ניעוואלניקאמי בילישמי או פאראאנא יו׳עגיפטשע, אלע ווייאוד נאם וויעקואיסטי בוג...

אזוי איז עס געגאנגען ביז צו די מכות. ביי יהודה׳ס סמנים האט ער זיך „זאוואדושעט". ער האט באין אופן נישט געקענט איינבייסען דעם דצ״ך, עד״ש, באח״ב, דער סוף איז געווען, אז ער האט געמוזט רעזיגנירען פון יהודה׳ס סמנים און ווייטער געפאהרען.

גישט קיין קלענער שטיקעל ארבייט האב איך אויך געהאט מיט די „דיינו׳ס". איך האב געזאגט „דיינו" און ער האט געזאגט „יאדיינו", דאדוביו, האב איך געוואלט עטליכע דיינו׳ס ארויסשמוגלען האט ער באין אופן נישט געוואלט און אלע 14 דיינו׳ס אפגעזאגט. נאך די דיינו׳ס איז ער געווען נאס ווי א קאץ, און האט געדעכעט ווי א לאקאמאטיו — א שווער שטיקעל ארבייט געווען!

ביים טרינקען דעם צווייטען כוס האט ער ווי דער געמאכט א געוואלד:

— מאלגאשא, נא לעוים באקו!

גרויס רחמנות האב איך געהאט אויף יאנעק׳ן ביים „כורך". ער האט גענומען שטיקלעך כריין, אריינגעפאקט צווישען צוויי שטיקלעך מצה, איין פארציע דערלאנגט דער יאנקאווע, און די צווייטע פארציע פאר זיך און געזאגט:

— מאלגאשא, טא יעסט נא זזור כילעלא. טאק טשיניל כילעל!

ביידע האבען אריינגעכאפט די פארציעס, האבען געשטיקט, געהיסט און פערקייכט זיך, ביידע האבען זיי געהאט געשוואלענע אויגען פון היסען. די יאנקאווע האט געהיסט און געסטענקעט:

— מאי באזשע, דאפראוודי ניע ראוומיעם טעגא כילעלא!

דאס ערגסטע איז געווען מיט אליהו הנביא׳ס כוס. דאך האב זיי ערקלערט, אז ביים עפענען די טיר צו „שפוך חמתך" קומט אריין אליהו הנביא און טרינקט אראפ פון כוס, דערביי דארף מען דעם נביא בעגריסען מיט א „ברוכים הבאים" ווער ס׳איז זוכה, זעהט איהם.

צום עפענען די טיר האט די יאנקאווע געציטערט פון שרעק. ס׳האט איהר געהאקט א צאהן אין א צאהן. זי איז געווען בלייך ווי די וואנד. יאנעק אליין האט געמאכט דעם אנשטעל, אז עס ארט איהם נישט, אבער אין דער אמת׳ן, האט ביי איהם געציטערט אנ׳אבער און די אויבערשטע ליפ. האט זיך איהם געוואר׳פען. און ווען ער איז צו־געגאנגען עפענען די טיר, האט ער פון שרעק געטראפען צו דער קליאמקע, ווי ער האט אויפגעעפענט די טיר, האט ער ארויסגעשטאמעלט:

— ש׳... ש׳... שיפאך כא... כא... כאמאטכו

און איז געבליבען שטיין ווי א געליימטער. די יאנקאווע האט עס געווארפען און זי האט קוים ארויסגעשטאמעלט:

— וו׳... ווי... וויטאמי... פא... פא... פאניע. ע... ע... עלעמעלע נאוועס...

ביידע, יאנעק און די יאנקאווע זע ע׳ ביידע געשטאנען צוגעטוליעט איינע צום אנדערן, און מיט נייגעריגע בליקען געקוקט אויף אליהו הנביא׳ס כוס, צי ס׳ווערט ווייניגער.

און ווען יענער האט פערמאכט די טיר, האט די יאנקאווע זיך געשוואוירען:

— זשעבים טאקא זדראווא בילא, זשע יעסט אדפיטע...

יאנעק האט אויך געזעהן, „זשע קיעלישעק פאטשאנס שען", — אז דער כוס האט זיך א ריהר געטון...

אזוי האט יאנעק מיט שווערע מיה אפגעריכט דעם ערשטען סדר.

האב איך דאך געמיינט, אז איך בין שוין פטור, אז די צווייטע סדר־נאכט וועט עס שוין געהן ביי איהם, „יאק נא מאשליע". עס הייבט זיך גארנישט אן. די צווייטע סדר־נאכט, קלאפט מען ביי דער טיר.

— קטא טאם?

— יא, סאנשא.

— וואס איז ווידער?

ער איז ווידער דא מיט א שאלה. ער וויל וויסען, צי דעם צווייטען סדר הויבט מען אן מיט... חד גדיא.

— וואס הייסט מיט חד גדיא? מ׳הייבט אן פונקט אזוי ווי די ערשטע סדר־נאכט.

— אלע אי מניע ניע יעסט טאק.

בין איך באכאמאל אריינגעגאנגען א קוק־טון, פארוואס ביי איהם הויבט זיך אן מיט חד־גדיא? איז וואס מיינט איהר איז געווען? איין קלייניגקייט, אנשטאט אויפצומישען דאס ערשטע בלעטעל, האט ער אויפגעמישט ס׳לעצטע...

אט אזא פערשטערטען פסח, האב איך געהאט צוליב מיין שכן יאנעק. צוליב זיין סדר, האב איך ביידע סדרים געענדיגט אינדערפריה.

נו. וואס זאגט איהר צו מיין שכן יאנעק?

נייער פֿאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבען

נייער פֿאָלקסבלאַט

פֿרייטאָג, 10 אַפּריל
ח' ניסן תרצו

זון-אויפֿגאַנג 5.05
זון-אונטערגאַנג 6.27
ליכט צינדען: 6,15

וואָס פֿאַרא שטייער-פֿראַגען זענען איצט אַקטועל?

פֿון אדוו. ע. שעסקין

דאָס בודזשעט-יאָהר 1935-36 איז פֿערמאַכט געוואָרען. די שטייער-אַמטען האָבען איינגעפֿיהרט ביי'ע ביכער אויפֿ'ן יאָהר 1936-37, וואו ס'וועלען זעהר בעגוי איינגעשריבען ווערען ניי'ע בעלאַסטונגען פֿון די צאָהלער און ס'וועלען איבערגעטראָגען ווערען די סאַלדאָס פֿון די אַלטע עבירות פֿאַר'ן פֿריהערדיגען יאָהר.

מ'דאַרף זיך רעכענען דערמיט, אַז אַ גאַנצע רייה צאָהלער וועלען זיך, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער אָפּעראַציע, אָנטרעפֿען אויף נישט אייך נישט-אָנגענעהמער איבעראַשונג און נישט איינער פֿון זיי וועט „בעטויבט" ווערען מיט אַ פֿריי-שער אופֿאָמניעניע אויף די אַלטע פֿערגעסענע פֿערלעגענע חובות.

ס'האַנדעלט זיך וועגען דעם, אַז אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן סוף פֿון בודזשעט-יאָהר, וועלכער ס'איז דער 31 מערץ, האָט מען געדאַרפֿט אַדורכפֿיהרען אַ גאַנצע רייה צאָהלונגען, וועגען וועלכע איך האָב בשעתו געשריבען און געוואָרענט די לעזער, אָבער ליידער שטעלט זיך אַרויס, אַז נישט אַלע האָבען אויסגעפֿיהרט די געזעץ-בעדינגונגען און צוזאַמען דערמיט האָבען זיי פֿער-לוירען זייערע שטייער הנחות.

קודם-כל האָט מען געדאַרפֿט ביז דעם 31 מערץ צו בעצאָהלען די גאַנצע שטייער-סומע פֿאַר'ן יאָהר 1935, אָהן אונטערשיד צי ער איז פֿונאַנדערגעלעגט געוואָרען אויף ראַטעס אָדער נישט; צי די ראַטעס שטייגען אַריבער איבער דעם פֿער-יאָד פֿון בודזשעט-יאָהר אָדער האָבען זיך געענדיגט אין בודזשעט-יאָהר.

די צאָהלער, וועלכע האָבען דאָס נישט אויסגעפֿיהרט, האָבען פֿערלוירען זייערע הנחות בנוגע די אַלטע פֿערלעגענע חובות.

ס'האָבען אויך פֿערלוירען די הנחות די, וועלכע האָבען בשעתו בעקומען ראַטעס נאָך דעם, ווי ס'זענען צוגעשטעלט געוואָרען די „אופֿאָמניעניעס". די שטייער-אַמטען האָבען ביז-איצט כמעט נישט עקזעקוואירט די חובות, וועלכע זענען פֿערלוירען געגאַנגען צוליב דער סיבה — איצט אָבער אין נייעם בודזשעט-יאָהר וועלען די דאָזיגע עקזעקוציעס האָבען אַ זעהר שאַרפֿען כאַראַקטער. וואָס דאַרף מען אַלזאָ טון?

דער וועג איז איינער. דאָס געזעץ זעהט פֿאָר, אַז דער דירעקטאָר פֿון דער פֿינאַנץ-קאַמער האָט דאָס רעכט צוריקצוקעהרען טערמינען אין צוזאַמענהאַנג מיט די פֿערלוירענע הנחות — מ'דאַרף דעריבער שוין, אָהן אָפּשלעפּען, אָנהויבען צו פֿיהרען די דאָזיגע ענינים. מ'דאַרף זיך ווענדען צום דירעקטאָר פֿון דער פֿינאַנץ-קאַמער מיט אַ מאָטיווירטע ביטע און מ'דאַרף אינטערווענירען אין שטייער-אַמט און אין דער פֿינאַנץ-קאַמער וועגען גינסטיג ערלעדיגען די פֿראַגע.

יעדער, וואָס האָט נישט בעצאָהלט דאָס גאַנצע יאָהר 1935, אָדער וועלכער האָט בשעתו זיי נך חובות פֿונאַנדערגעלעגט אויף ראַטעס שוין נאָכ'ן בעקומען די „אופֿאָמניעניע", דאַרף נישט וואַרטען ביז דער עקזעקוציע, נאָר שוין אָנהויבען אַן אַקציע כדי נישט צו פֿערלירען די הנחות. דאָס איז אַ זעהר שווערע אַקציע און אַ קאָמפּליצירטע, אָבער קיין אַנדער אויסוועג איז נישט פֿערהאַן.

שרייבענדיג וועגען די אַקטועלע שטייער-פֿראַגען, דאַרף מען בעריהרען דעם ענין פֿון ריטשאַלט. ביז דעם 31 מערץ האָט מען געדאַרפֿט אַלע ריטשאַלט-צאָהלער פֿעררעכענען צו דער אָדער אַ דריטער גרופּע, און יעדער צאָהלער, וועלכער האָט בעקומען אַזאַ מיטטיילונג, האָט דאָס רעכט אָפּצוגעבען אַ ביטע וועגען פֿעררעכענען איהם צו אַן אַנדער גרופּע פֿון ריטשאַלט. דער שטייער אַמט איז פֿערפֿליכטעט דעמאָלט דעם צאָהלער צו רופֿען. דער נאַטשעלניק אָדער פֿערטרעטער בעטראַכט די ביטע פֿון צאָהלער אין דעם לעצטענס אַנוועזענהייט אָדער אין דער אַנוועזענהייט פֿון אַן אַדוואָקאַט און ווען ס'קומט צו אַ פֿערשטענדיגונג, בעקומט דער צאָהלער די צאָהלונגס-אויפֿפֿאָדערונג אויפֿ'ן ריטשאַלט שטייער. איצט איז אַקטועל די פֿראַגע פֿון אויסאַרבייטען און אַוועקשיקען די דאָזיגע ביטעס — דאָס האָט אַ גרויסע בעדייטונג, ווייל די סקאַלע פֿון ריטשאַלט-שטייער איז זעהר ברייט, פֿון 20 ביז 750 זל.

איצט איז אויך אַקטועל די פּאַטענטען-פֿראַגע פֿאַר אַ געוויסער גרופּע סוחרים, בעהמליך: פֿאַר די הענדלער מיט שמאַטעס, אָפּפֿאַל און שטויב אין עטליכע שטייער-אַמטען ווערט פּראַקטיצירט, אַז ס'ווערט ערלויבט די דאָזיגע סוחרים צו האַנדלען אויף אַ פּאַטענט פֿון פֿירטער האַנדעלס-קאַטעגאָריע. די דאָזיגע פּראַקטיק איז אַבסאָלוט אין סתירה מיט דעם געזעץ וועגען מלוכה'שען אינדוסטריע-שטייער: — אַ פֿירטע האַנדעלס-קאַטעגאָריע קען אויסקויפֿען נאָר אַן-אונטערנעהמונג, וועלכע האָט נישט קיין אויסזעהען פֿון אַ שטוב, אַ חוץ דעם זענען נאָך אַנדערע סמנים פֿון די דאָזיגע אונטערנעהמונגען אין סתירה מיט די פֿערלאַנגען פֿון אַ פֿירטער קאַטעגאָריע. אָבער ביז איצט האָבען אַלע די דאָזיגע אונטערנעהמונגען עקזיסטירט אויפֿ'ן יסוד פֿון דער פֿירטער האַנדעלס קאַטעגאָריע. איצט האָט די פֿינאַנץ-קאַמער געווענדעט איהר אויפֿמערקזאַמקייט אויף דער דאָזיגער אומנאָרמאַלער לאַגע און מ'דאַרף זיך ריכטען אויף אַ רייה פּראָטאָקאָלען און דאָס אויף פֿינף יאהר צוריק, פֿאַר בעזיצען נישט-ענטשפּרעכענדע פּאַטענטען.

דעם דאָזיגען אַנאָרמאַלען צושטאַנד האָט מען געדאַרפֿט קאָריגירען און אויסבעסערן נאָך פֿאַר'ן דערהאַלטען די שטראָף-דעציזיע: צו דעם איז פֿערהאַן אַ רעכטליכער וועג, ווייל צו די דאָזיגער זאַכלאַגע האָט געבראַנגט נאָר דאָס נישט קענען די רעכטליכע פֿאָרשריפֿטען, ווען דאָס זאָל נישט אויסגעבעסערט ווערען פֿאַר'ן בעקומען די שטראָף-דעציזיע, דאַרף מען נאָכ'ן בעקומען די דעציזיע איבערגעבען דעם ענין אין געריכט, ווייל ס'זענען דאַ פֿעסטע יסודות צו דער פֿערטיידיגונג.

צו די נאָך אַקטועלע פֿראַגען דאַרף מען צורעכענען די אַנולירונג פֿון די פֿערלעגענע חובות אין אַלגעמיינעם פֿערנעהם. די אַנולירונגס-אַקציע אויפֿ'ן וועג פֿון די אַזוי-גערופֿענע טויטע קאָנטאָס איז פֿערענדיגט געוואָרען. אָבער דאָס פֿינאַנץ-מיניסטעריום האָט אין איינעם פֿון זיינע צירקולאַרען בעאויפֿטראַגט, אַז נאָך דער אַנולירונג אויפֿ'ן וועג פֿון די טויטע קאָנטאָס, זאָל מען צוטרעטען צו אַנולירען שטייערען אין אַלגעמיינעם פֿערנעהם; דאָס איז נוגע די אַנולירונגען פֿון אַלטע חובות, וועלכע ענטשפּרעכען נישט די בעדינגונגען, וואָס זענען פֿאָרגעזעהען אין געזעץ וועגען טויטע קאָנטאָס.

צו דער דאָזיגער אַקציע דאַרף מען באַלד צוטרעטען, ווייל אין נייעם בודזשעט-יאָהר וועלען די דאָזיגע אַנולירונגען שפּילען אַ בעדייטענדע ראָל. דאָס זענען אין אַלגעמיינע שטריכען די וויכטיגסטע שטייער-פֿראַגען, מיט וועלכע ס'הויבט זיך אָן דאָס נייע בודזשעט-יאָהר.

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"
צעגעלניאַנאַ 27, טעל. 112-25. — דיר. דוד צעלמייסטער.
גאַסטראָל-שפּיעלען פֿון
מאָריס שוואַרץ
מיט זיין קונסט-טעאַטער אין לאָדזש.
לעצטע 3 טעג!
זונטאָג, ד. 12 אַפּריל — 4 נאָכמיטאָג, 9 אָוונט
מאָנטאָג, ד. 13 אַפּריל — 4 נאָכמיטאָג, 9 אָוונט
דינסטאָג, ד. 14 אַפּריל — 4 נאָכמיטאָג, 9 אָוונט
פֿון דעם וועלט-דערפֿאָלג
יאָשע קאַלב
דראַמע אין 2 טיילען (26 בילדער) פֿון י. י. זינגער
מיט מאָריס שוואַרץ אַלס ניעשאַווער רבי.
פּרעמיערע! מיטוואָך, דעם 15-טען אַפּריל, 9 אָוונט
„יודזים" פֿון ליאָן פֿויכטוואַנגער'ס ווערק
מיט מאָריס שוואַרץ
אין דער טיטעל-ראָלע.
פּאָפּולערע פּרייזען אויף אַלע פֿאָרשטעלונגען
צו בעקומען אין קאַסע פֿון טעאַטער.

דער לאָדזער רעטונגס-קאָמיטעט

בעגריסט דעם דזשאָינט דירעקטאָר ד"ר בערנאַרד קאַהאַן

נעכטען האָבען די געזעלשאַפֿטליכע אינסטיטוציעס און הילפֿס-אָרגאַניזאַציעס אין פּוילען און אין אויסלאַנד געפֿייערט דעם 60-יעהריגען געבורטסטאָג פֿון בעוואוסטען עסקן און אייראָפּעאישען „דזשאָינט"-דירעקטאָר דר. בערנאַרד קאַהאַן.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט דער לאָדזער רעטונגס קאָמיטעט נעכטען צונויפֿגערופֿען אַ פֿייערליכע זיצונג און וועלכע עס האָבען זיך בעטייליגט די מיטגלידער פֿון קאָמיטעט און פֿערוואַלטונג.

נאָך אַ געהעריגער אָפּשאַצונג וועגען די גרויסע פֿערדינסטען פֿון דר. בערנאַרד קאַהאַן פֿאַר דעם אייראָפּעאישען יודענטום בכלל און פֿאַרן פּוילישען יודענטום בפרט, האָט דער רעטונגס-קאָמיטעט אַרויסגעשיקט פֿאָלגענדע בעגריסונגס דעפּעשע אויפֿן אַדרעס פֿון יובילאַר אין פּאַריז.

„אין טאָג פֿון אייער 60-יעהריגען געבורטסטאָג, דערמאָהנען מיר מיט דאַנק און אַנערקענונג אייערע גרויסע פֿערדינסטען פֿאַרן יודענטום און מיר ווינשען אייך פֿון טיפֿען האַרצען נאָך לאַנגע יאָהרען פֿון ערפֿאָלגרייכע און פּראָדוקטיווע אַרבייט צום וואויל פֿון גרויסען הילפֿס-ווערק, וואָס איהר האָט געמאַכט פֿאַר אייער לעבענס-אויפֿגאַבע.

צו דער היינטיגער אַלגעמיינער פֿערזאַמלונג

פֿון „החלוץ הכלל ציוני"

אין אַ צייט פֿון אָפּשוואַכונג און אינערליכען קריזיס אין די חלוצישע אָרגאַניזאַציעס קומט זיך צונויף די היינטיגע אַלג. פֿערזאַמלונג.

דער „החלוץ הכלל ציוני" (פֿריהער „החלוץ המרכזי") אין לאָדז האָט דורכגעמאַכט זיין פֿריהדיגע צייט פֿון חלוצישער ראָמאַנטיק, ווען דער חלוצישער געדאַנק האָט ביים אַריינדרינגען אין די קרייזען פֿון דער יודישער יוגענד פֿאַרגעשטעלט מיט זיך דעם התלהבות פֿון העובר לפני המחנה, פֿון דראַנג צום שווערען אָבער זוניגען וועג פֿון זעלבסט-בעפֿרייאונג און במשך פֿון זיין איבער 10 יעהריגער טעטיגקייט האָט ער געשאַפֿען אין זיינע ענגע ד' אמות אַ שול און אַ צווייט'היים פֿאַר דעם יודישען יוגענטליכען, געבענדיג איהם די מעגליכקייט איבער צורייסען מיט אַלץ וואָס איז דעסטרוקטיוו און בוצלאָז.

שווער, זעהר שווער איז געווען דער וועג פֿון ענטוויקלונג. אָפֿטמאָל האָט מען אָנגעטראָפֿען אויף שטערונגען, אויף אבני נגף, די אַלע שוועריגקייטען האָבען מיר בעקעמפֿט מיט חלוצישע עקשנות, קיינמאָל נישט דערלאָזט צו אָפּהענגיגקייט, צו דעפּרעסיע שטימונגען, מיט אַן עקשנותדיגען אף על פי כן געצויגען די גאָלדענע קייט פֿון אַלע ציוניסטיש חלוץ אין לאָדז. און אויך יעצט ווען די חלוצישע אָרגאַניזאַציעס מאַכען אַדורך אַ שווערען אינערליכען קריזיס, צוליב דער בעגרעניצטער עליה און מאַנגעל פֿון פֿעראינטערעסירונג מצד דעם ציוניסטישען לאָדז, ווען דאָס אָרט פֿון ראָמאַנטיק און פֿאַנטאַזיע פֿערנעהמט די שווערע פּראָזאאישע טאָג טעגליכקייט, איז די אויפֿגאַבע פֿון דער היינטיגער אַלגעמיינער פֿערזאַמלונג צו שאַפֿען דעם געגענגיפֿט צו דער דעפּרעסיע, צוריק צו קעהרען דעם סניף זיין אַמאָליגען פּרצוף, צו אַ פֿערשטאַרקטער פּראָדוקטיווע טעטיגקייט, צו דער פֿערפֿעסטיגונג און ענטוויקלונג פֿון חלוצישען אידעאַל און פֿערגרעסערונג פֿון חלוצישען ווערק.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פֿאַר טריפּער, סיפֿיליס און הויט-קראַנקה.
בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוואַכע
נעמט אָן פֿון 8—11 פֿריטאָג און 4—9 אָוונט.

רייזע-ביוראָ
„Union Lloyd"
לאָדז, פּיעטריקאָווער 42
טעל. 107-87
מאַכט בעקאַנט, אַז זי אָרגאַניזירט יעדע וואָך
טוריסטישע אויספֿלוגען קיין ארץ-ישראל
צו די ביליגסטע פּרייזען.
נעכסטער אָפּפֿאָהר ד. 16 אַפּריל 1936.
גרויסע הנחות פֿאַר סוחרים און אינדוסטריעלער.
גרויסער יום-טוב אויספֿלוג קיין ווינען
אָפּפֿאָהר דעם 9 אַפּריל
פּרייז פֿון 65 זל.
פֿאָרשטעהערשאַפֿט פֿון מאַריטימען „אינטורים".
אויספֿלוגען קיין סאָוויעט-רוסלאַנד.
ברענגט קרובים פֿון רוסלאַנד קיין פּוילען.
הוחה-פּעסער אין אַלע ריכטונגען פֿון דער גאַנצער וועלט. אינפֿאָרמאַציעס ווערט געגעבען יעדען איינציגען טרמין.

שטראָפֿען פֿאַר ליכווע-פּרייזען

(א) די אַדמיניסטראַציע מאַכט האָט אַרויסגעגעבען פֿעראָרדענונגען, וואָס בעצוועקען אַ געגענווירקונג די פּרובען פֿון אויפֿשרויפֿען די פּרייזען אין דער פֿאַר-חגאות-צייט, ווען עס וואַקסט די נאָכפֿראַגע אויף געוויסע אַרטיקלען.

ספּעציעלע קאָמיסיעס האָבען דורכגעפֿיהרט אַ פּאָליצי-קאָנטראָלע אויף די מערק און אין די געוועלבער, פֿעסטשטעלענדיג דערביי אַ רייה איבערטרייטונגען אין דער הינויכט פֿון נישט אויסהענגען קיין צעטלעך און נעהמען העכערע פּרייזען.

אין אַ רייה פֿאַלען האָט מען צונויפֿגעשטעלט פּראָטאָקאָלען און די שולדיגע וועלען צוגעצויגען ווערען צו אַדמיניסטראַטיווער פֿעראַנטוואָרטליכקייט.

שרעקליכער אומגליקספֿאַל מיט אַ יודישען קצב

(א) אין שטעטעל דזשאַטקאָוויץ, ווילנער קרייז, איז פֿון אַן אומגליקספֿאַל אומגעקומען דער 39-יעהריגער יודישער קצב שמואל גערשענאָוויטש.

ער האָט „בעאַרבייט" אַ געשאָכטענעם אָקס אין געוועלב איהם אויפֿהענגענדיג אויף אַ האַקען, איז ער מיט דער גאַנצער שווערקייט אויף איהם אומגעפֿאַלען און מחמת גערשאַנאָוויטש האָט בעת מעשה געהאַלטען אַ מעסער אין דער האַנד — האָט דאָס מעסער איהם דורכגעשטאָכען דעם בויך מיט די קישקעס.

טראָץ דער באַלדיגער הילף פֿון דאָקטאָר, איז ער נישט קומענדיג צו זיך, געשטאָרבען.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביי נאַכט דיזשורירען פֿאָלגענדע אַפּטייקען: ס. קאַן, פּלאַץ קאָשטשעלני 8; א. כאַרעמזא, פּאָמאָרסקאַ 12, ס. וואַגנער, פּעטריקאָווער 67; זאַיאָנטשקעוויטש, זשעראָמסקיעגאָ 37; ז. גאָרשיצקי, פּישעיאָוו 59; מ. עפּשטיין, פּעטריקאָווער 225; ז. שימאַנסקי, פּשענדזעלניאַנאַ 75.

איבערגעפֿאָהרען

(א) אויף דער זגערזשער גאַס איז דורך אַ וואָגען איבערגעפֿאָהרען געוואָרען דער 59-יעהריגער אהרן כאָסקיער (פֿון לימאַנאָווסקיעגאָ 7).

איינגענצען אַ צושעדיגטען און מיט אַ צעבראָכענעם פֿוס האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפֿירט אין שפּיטאָל.

פּריוואַטע
ווענעראָלאָגישע לעטשניצע
161 פּיעטריקאָווער 161
בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוואַכע, הויט און געשלעכטס קראַנקהייטען דורך דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען.
אָפֿען פֿון 8 פֿריה ביז 9 אָוונט. זונטאָג און חגאות — פֿון 9 ביז 1 מיטאָג.
אַ פֿרוי-דאָקטאָר נעהמט אָן פֿון 3—5 נאָכט.
אַ בעראַטונג 3 זל.

אברהם מארעווסקי־יובל

30 יאָהר טעאַטראַלישע און ליטעראַרישע אַרבייט

משה בראָדערזאָן

אויף קאַטורנעז

„איך לעב מיט דער האָפענונג — א האַלבע וועלט לעבט מיט דער האָפענונג. וואָס וואָלט איך אָהן איהר אָנגעהויבען צו טוּן?

(פון בעטכאָווענס טאָג־בוך)

אין דער ערשטער ריִיה — וואָס פעהלט אונזער טעאַטער און אונזער אַקטיאָר?

ס'איז קלאָר, — עס פעהלט דער בעפרוכפּערענדער אידעאַל!

און אָט אָהן חעם דאָזיגען אידעאַל איז נישט דענקבאַר קיין שום „בראשית" אין דער „בריאה" און יצירה — קיין שום אָנהויב אין דער שאַפונג פון איטליכען קונסט־צווייג!

וואָרום ווי בענאַפּט דער גאָדונגענער קלעזמער זאָל נישט זיין, וועט ער די מוזיק נישט שאַפען, איז אפילו נישט די אילוזיע פון מוזיק; און ווי גערעכטען פון דער נאַטור דער בעזאַהלטער בדחן זאָל נישט זיין — וועט ער צו דער מדרגה פון דיכטונג נישט אַרויפקלעטערען!

מיט זיי, מיט די בערופענע פון פאַך, איז פונקט אַזוי, ווי מיט די סטאַרעס דילעטאַנטען, וואָס שלעפען גאַנצע רוק־זעק מיט טעאָרעטישען אידעאַל, און קאָנען, מחמת עקר'שער פרוכטלאָזיגקייט, קיין קונסט ווערק נישט געבוירען —

ווייל אַזאַ איז די נאַטור, וואָס איז נישט צו איבערמאַכען, און וואָס בלויז געפלינקע נשמה־ציהער (א מין ציוויליזירטע גאַטונג טאַשען־ציהער) פרובען צו פערגוואַלטיגען.

נישטאָ קיין שום קונסט און דיכטונג, און א פּשיטא־שוין — שעפערישען טעאַטער און אַקטיאָר אָהן דער דערהויבענקייט פון אידעי, אידעאַל און זעלבסטאָפּפערונג אויפ'ן פייער פון מזבח, וואָס היסט ליבע און שאַפען, און —

זאָל איך נישט געשטראָפט זיין פאַר די רייד: — די אויסגאַנגלאָזו וואָלט געוועזן אונזער טעאַטער־סדום, ביי די אַלע טאַלענטען, עקספּערימענטען, גרויס און־קליין־פּראָדוצענטען, ווען מיר זאָלען נישט האָבען — אָהן קאָמפּלימענטען! — א צדיק בדורותיו, אַן'אברהם מאָרעווסקי — דעם אַקטיאָר אויף די קאַטורנען, וואָס זיין גאַנץ וועזען שרייט אין א מין פערקלעמטער עקסטאַטיק —

אידעאַל!

* * *

און טאַקע דערפאַר־אַ, ווייל עס איז אַזוי — ווייל טעאַטער־אַרבייט איז ביי איהם: עובדה — ווייל איטליכער טעאַטער־טועור איז ביי איהם: כהן —

ווייל איטליכער שטאַל, וואו עס ווערט געשפּילט יודיש טעאַטער, איז ביי איהם: טעמפּעל —

דערפאַר איז זיין אויסלעבען זיך אויף די־מיט־טראָפּעווע ־ פערוואַקסענע וועגען און אומוועגען פון אונזער טעאַטער, משטיינסגעזאָגט, דאָפּעלט, הדריפאַך, כּפל כפלים טראַגיש —

אַזאַ טראַגעדיע אינם קוואַדראַט מיט דריי חרוב'ע זאַק־ליוּזמטע ווענד, וועלכע יעדער ליכט ווינטעל פערטראַגט אויעק ווייט־ווייט אין די העקען פון אויס גאַנגסלאָזיגקייט!

קוק איך אַזוי, אַבסערוויר מאָרעווסקין אויף די קאַטורנען פון אידעאַל, און די געציילטע גרויסע אַ־מיסטען פון אונזער ביהנע מיט די פּראַקטיש ־ אונטערנעמער־שטיוואַלעס, און איך קאָן זיך נישט אָפּ'חידוש'ן: פונוואַנען נעהמט זיך צו זיי אַזאַ פערעקשנ'טע ווירטאַליטעט, אַזאַ מיטאַנישער אויסדויער צו פערוואַנדלען שנייהויפענס (און אויך ערגערע הויפענס!) אין קונסט ־ נאָמעלקעס פון נעקטאַר און אומבראָזיע —

ווי קאָן מען עס פון דעם פאַרשוין מדבר־מן מאַכען די טייערסטע מעדנים און מאַרצעפּאַנעס, וואָס צוגייען אין מויל, און קרעפטיגען דאָס הארץ און דעם גלויבען, אַז מיט אונזער טעאַטער ־ שפּיל איז נאָך נישט אינגאַנצען פערשפּילט?!

וויפיל אָפּגעוואַנדערטע פרעכטיגע ביהנע־געשטאַלטען די דאָזיגע מענשען האָבען געשאַפען, און וויפיל נאָך נסים וועלען זיי בעווייזען אויף דעם פרוכטלאָזען זאַמדיגען און בלאָטיגען באָדען פון דער אידעענלאָזער יודישער ביהנע — אין אָט דער מערקווירדיגער אַטמאָספערע, וואָס איז א מין מאָדנע סינטעזע פון פּראָפעסיאָנעלער טאַנדעטעריי און דילעטאַנטישער אויגען־גלאַצעניש!

* * *

גייט אַרום אויף א לאַם, וואָס איין עק איהרער איז צוגעבונדען צום רעזאָן (רעזאָנ'ד'עטר, עקזיסטענץ ־ בערעכטיגונג) און דער צווייטער — צום רעזאַנאַנס, וואָס איז א דומפּיגער, א גהעטאָ'דיגער, א פערטויבטער —

גייט אַרום אויף דער דאָזיגער שטריק, אָהן שום גלייכגעוויכט ־ שירעם, דער ריטער פון לאַמאַנטשאַ אין הויכע קאַטורנען, און טרוימט: שעקספּיר!

דאָס „פאָלק" שרייט: „פינטעלע יוד" שוואַרץ, אַרער רויט קאָסטיומירט (אויפמערקזאַם קאָמעלעאָנישע טעאַטער ־ פאַרוועהרס און ביהנע־קולגערס!) און דער אַרימער ריטער, אָהן שטיצפּונקט פאַר זייַנע חלומות און אידעאַלען פאַכעט קאָמיש מיט די הענד:

— ניין, בריהער! דאָס לאָז הוקא! דאָס וועט

ח. י. בזשוסטאָווסקי

גוף און נשמה

טעאַטער און יודיש טעאַטער אַקטיאָר און יודישער אַקטיאָר, דאָס זענען שווערע פּראָבלעמען פאַר די אַלע, וועלכע האָבען א פּאָזיטיווע בעציהונג צום יודישען קולטור זיבקעל. וואָס מען רופט יודיש טעאַטער.

יאָהרען לאַנג געהט אָן דער קאַמף אַרום און פאַר'ן יודישען טעאַטער, נאָר אין סאַמע צענטער פון דאָזיגען קאַמף, שטעהט דער אַקטיאָר, דער יודישער אַקטיאָר. איז דאָס א קאַמף א ביטערער און פערצווייפעלטער. דער יודישער אַקטיאָר, דאַרף נישט נאָר שפּילען, ער דאַרף נישט נאָר זאָרגען פאַר זיין ראָל, נאָר ער דאַרף אויך זאָרגען פאַר'ן טעאַטער גופא, ער דאַרף זאָרגען. דערפאַר, אַז עס זאָל בכלל זיין א טעאַטער; דער יודישער אַקטיאָר דאַרף בויען דאָס טעאַטער און אויך שאַפען זיין ראָל.

די יודישע געזעלשאַפט העלפט נישט בויען דאָס יודישע טעאַטער, די געזעלשאַפט, די אָרגאַניזירטע געזעלשאַפט איז נישט די בויערין פון יודישען טעאַטער, די געזעלשאַפט, צושפּליטערט אויף יחידים. גיט איהר בייששטייער צום טעאַטער דורך בעזוכען, און דאָס אויך אין א זעהר קאַפּריזנעם אופן, א נאָרמאַל טעאַטער קאָן זיך אויף אַזעלכע אופנים נישט בויען.

בויט שוין דער אַקטיאָר יאָהרען לאַנג דאָס בעסערע יודישע טעאַטער און קאָן עס אַליין נישט אויסבויען — נישט קיין וואונדער.

אברהם מאָרעווסקי געהערט צום טיפּ אַקטיאָרען און בויער. זיבעצען דרייסיג יאָהר ביים יודישען טעאַטער, זענען יאָהרען פון אונערמידליכען קאַמף פאַר פערשענערען און אויסלייטערען און פאַר דאָס וויכטיגסטע — א באָדען, פאַר א יסוד.

פון מאָרעווסקין דעם אַקטיאָר, רעדט אַרויס נישט נאָר דער גוף פון טעאַטער, נאָר אויך די נשמה. מיר וואָלטען דאָס אָנגערופען: דאָס געוויסען. מאָרעווסקי וועקט און מאָנט, אין איהם ברויזט און שטורמט דאָס טעאַטער בלוט און לאָזט איהם קיין רוהה נישט. דעריבער מוז ער אויך אָנקומען צו דער פען. זיין געוויסען געפינט נישט קיין תיקון בלויז אויף די טעאַטער ברעטער, זוכט ער א תיקון אין א שריפטליכען פאָרם.

סיי זיין שפּילען טעאַטער און סיי זיין שרייבען וועגען טעאַטער, איז א געשריי, א געשריי פון ווייטאָג, א ווייטאָג וואָס קומט פון נישט קאָנען זיך אויסלעבען אַקטיאָריש קינסטלעריש.

מאָרעווסקי זוכט שלימות, ער ציעלט צו דער פאָלקאָמער גוף און נשמה איינהייט; ער רייסט זיך צום הימעל און דערביי זיך נישט אָפּצורייסען פון דער ערד.

שפּילט ער אין דימאָוס „שמע ישראל", וויל ער דעם הימעל צו דער ערד אַראָפּציהען; שפּילט ער אין אַנ־סקיס „דיבוק" וויל ער די ערד אַרויפציהען צום הימעל, אפילו ווען ער שפּילט אַזאַ ערדישע ראָל פון אלקנן קברן אין מאַ״יס שײַאַרצס אויפפיהרונג פון „יאָשע קאַלב", דערפיהרט ער איינע פון זיינע סצענעס צו א הימלישע פּאַטעטיק.

אַזעלכער איז ער שוין אברהם מאָרעווסקי, אין איהם לעבען בשלום דאָס מעטאַפיזיש־מיסטישע, צוזאַמען מיט'ן מאַטעריאַליסטיש־ערדישע, ער ווערט נאָר אויפגעשטורמט, ווען ער קאָן נישט אויסלעבען זיינע אינערליכע אייגענשאַפטען.

דרייסיג יאָהר זוכט ער דעם יסוד, אויף וועלכען ער זאָל קאָנען אויסשפּילען זיין איך, זיין אידעאיש און געפיהלרייכען איך, ער זוכט דעם אייגענאַרציעלטען טעאַטער יסוד, פאַר א נאָרמאַלען, קינסטלעריש געזונדען טעאַטער, איצט שטעהט ער ביי זיין יובל. ליגט אָבער נישט הינטער איהם א לעדיג פעלד, עס ליגט א קאַמף־פלאַץ, אויף וועלכען עס ליגען אויסגעשפּרייט א סך קרבנות, דאָס זענען מאָרעווסקי'ס קרבנות, טעבראַכט אויפ'ן יודישען טעאַטער־מזבח.

די יודישע געזעלשאַפט, דאַרף, איצט צום יובל, אָפּצאָהלען איהר חוב, דעם קינסטלער און קעמפער, דעם געוויסענהאַפטען טרעגער פון דער רייבער יודישער טעאַטער קונסט.

איהר ביי מיר נישט פועל'ן! כ'וועל בעסער אויסגיין, אָבער מיט אַפּיום־שקרים האַנדעל איך נישט! דער ווילנער גאון האָט נישט געהייסען!

אין אַזעלכע פאַלען איז גאָר פאַר איטליכען וואויל וועלענדיגען צושטעלען א לייטער, אַרויפשטייגען צום ריטערליכען לאַם־גייער און אָפּקושען איהם א האַרציגען, א קרעפטיגען, א קרעפטענדיגען —

— שלום עליכם! „מיר לעבען מיט דער האָפענונג אויף בעסער — א האַלבע וועלט (אויב נישט א גאַנצע) לעבט מיט דער האָפענונג, וואָס וואָלטען מיר אָהן איהר אָנגעהויבען צו טוּן?!!"

יונה שפער

בלוט

ליבער פריינט א. מאָרעווסקי!

אין אייער אינטערוויאו פון ערב יום טוב האָט איהר א סך געזאָגט, אָבער נישט אַלץ דערזאָגט.

איך פערשטיי: ס'איז בלויז א מן המצר איינמאָל אין א יובל און נישט קיין ווידוי פון א גאַנץ לעבען.

דאָך: פאַרוואָס האָט איהר נישט דערציילט, אַז עס איז נישט דרייסיג יאָהר קאָמעדיאַנט, וואָס בייט כסדר די בגדים, נאָר פופציג יאָהר טראָגער, וואָס טראָגט תמיד איין־און־דאָסזעלבע מלבוש!

פאַרוואָס האָט איהר נישט געזאָגט, אַז די ביהנע און דאָס לעבען צוזאַמען האָט איהר „אַנטשפּויזען אויף אייביג, מיט רעכטפערטיגקייט און גערעכטיגקייט, מיט לייטזעליגקייט און באַרמהערציגקייט, אַנטשפּויזען מיט גליבען", נאָר אַז אַנשטאָט דער פאָרמול וארשתיך לי איז געקומען דער רעפרען:

To bu or not to bu (א

מיט To bu האָט זיך אָנגעהויבען אייער זיין! דורך איהם האָט איהר זיך געלאָזט פערבלענדען פונם שעהרליכען שווינדעל, וואָס הייסט קונסט; פון איהם זענט איהר פערווירט און פערפיהרט געוואָרען פון גוטע טויבעס זאַוואָלעק אויף ניעווסקי פּראָספּעקט; דערמיט דרוקט איהר אויס דעם גאַנצען פּיעטעט פון מענש פון ראַסע צו מענש פון ראַסע־אַזירא אַל־דידוש; אין דעם ווילט איהר זיך אויסלעבען אינם נישט־געשפּילטען און דאָך איבערגעלעבטען שיילאָק און אין דעם פערהייליגטען און פּצראַייניגטען שעקספּיר.

אוודאי האָט איהר נישט געקענט מניח וביח אַראָפּ וואַרפען פון זיך די רוסישע פּאַדיאָווקע און זי פערביטען אויף דער יודישער קאַפּאָטע.

בלויז א קאַמעלעאָן בייט די פאַרבען פון דער הויט אין לייכטער בעוועגונג און אָהן שום איבערלעגונג.

ביי אייך האָט דאָס איבערשטיגען פונם צוג ווילנע־פּעטערבורג אינם צוג פּיעטראָגראַד־ווילנע נעמוזט פאַרקומען דורכן טונעל

To bu or not to bu

ווייל ביי אייך איז טעאַטער נישט שפּילען א ראָל אָדער מאַכען א טיפּ.

אויך א פּונאַלע אין פעלד אין טעקסטעלטע פּלודערען, מיט א צעפּליקטען פּידזשאַק און צעלעכערטען שאַפּאַקלאַק שפּילט א ראָל.

אויך מאַנאַקל, שטעקען און הוט מאַכט א טיפּ.

אָבער וואו איז מענש און וואו איז האַרץ?

ווי יעדער שעפער און קינסטלער פון עכטער מאָראַלישער און הומאַנישער קוואַליטעט האָט איהר געמוזט אַפּמאָל מפיץ שטורעם זיין לבטלה זייען שנאה און שטורעם, אַז קיין תפלה זכה און קיין מן המצר וועלען און דאַרפען דאָ נישט העלפען.

איהר האָט געמוזט לעבען אין פּערמאַנענטער בלוט־פערגיסונג פון זעלבסט־בעוואוסטזיין, ווייל דאָס איז דאָך ליבער ווי געצוואונגענע בלוט ־ פערשוועכונג פון זעלבסט ־ פערלייקענען.

בלויז אַזוי האָט די טראַגעדיע קין ב) און די טראַגעדיע ד ע ר ג) געקענט ווערען נישט קיין איבערגעזעצטע, נאָר פערוואַנדעלטע טראַגעדיע פון אברהם מאָרעווסקי.

זענען דאָס נישט דעריבער קיין טיפען געצייכענט דורך קאַלכע, נאָר פיגורען געבוירען אין פיבער.

זענט איהר דעריבער אפשר שוין צופיל פערניכטען מיט קוקען אין זיך און נישט זעהן יענעם.

קומט אפשר דעריבער די הויכע אַטטוישונג און בלויזע פערצווייפלונג?

זוכט איהר אפשר דעריבער בערוהיגונג אין אום רוהיגקייט פון ז ײ ן אָ ד ע ר נ י ש ט ז ײ ן.

איז פאַראַן איין שכר פאַר פופציג יאָהר טראַגיקער:

— פון זייען שטורעם איז דער שניט: בלוט!

(בלוט פון אייטען לייב און זעל).

אייער **יונה שפער.**

א) פון האַמלעטס מאָנאָלאָג — זיין אָדער נישט זיין; ב) דימאָס — קין; ג) אַנדרעיעוו — דער, וואָס קריגט די פּעטש.

ל. לאַזאָווסקי

אהין און צוריק

מיט איניגע וואָכען צוריק האָט אברהם מאָרעווסקי פאַרנעלייענט פאַר א גרופּע פריינט עטליכע פראַגמענטען פון זיינע מעמואַרען. „אהין און צוריק" — אַזוי הייסט דאָס דאָזיגע בוך פון מאָרעווסקי'ס לעבען — דאָס בוך וואָס איז נאָך נישט דערשינען אין בוך־פאָרם, נאָר ס'איז אונז אַלעמען בעקאַנט אין דער לעבעדיגער געשטאַלט פון א. מאָרעווסקי. דאָס בוך פיהרט אונז פון דער גלעזער־גאַס אין ווילנע דורך חער דראַמאַטישער שול אין פּעטערבורג, פון די מאַלצייטען פון קונסט מיט די געטער פון דעם אַמאָליגען רוסישען טעאַטער־אָלימפּ דורך דער ווילנער טרופּע צום קונסט ־ טעאַטער אין אַמעריקע — און צוריק צו אונזערע היינטיגע טעג אין פּוילען. און אומעטום, אויף יעדער שורה פון דעם דאָזיגען בוך, זעהען מיר דעם זעלבען מאָרעווסקי— דעם מענשען פון טעאַטער, וועלכער וויל נישט וויסען פון קיין שום מחיצה צווישען דער אַזוי גערופענער ווירקליכקייט און אַזוי גערופענער ביהנע און וועלכער דערהויבט די ראָלע פון טעאַטער ביז צו א מעטאַפיזישער הויך. ווי אין א קאַליידאָסקאָפּ ענדערען זיך די בילדער אין דעם דאָזיגען בוך, אָבער אומעטום ענטפּלעקט זיך פאַר אונז דאָס זעלבע בילד־דער אַרטיסט מיט'ן אויפגעבראַזטען האַרצען און מיטן הייסען קאָפּ, בעהערשט דורך דער מאַנאַמאַניע פון דער דראַמאַטיזירטער ווירקליכקייט, שטייט איינזאַם פאַר די קאָנווענציאָנעלע שאַטענס פון לעבען, דרינגט אַריין אין זייערע סודות. זוכט דאָס ר ע א ל ע, ד.ה. דאָס פּ אַ ט ע ט י ש ע, דאָס ט ע אַ ט ר אַ ל ע און — געפינט עס אין דעם אייגענעם תקון אויף די ברעטער פון דער בינע, דאָרטען אויף חער בינע, קומט די דערלייזונג. די בעפרייאונג; דאָרטען ברעכט דורך דער אַרטיסט דעם מויער פון דער באַרעדעווודיגער שטומקייט און געשטאַלטלאָזיגקייט פון לעבען און רייסט זיך דורך צו דער ריינער אַנטפּלעקונג פון טעאַטער, צו דער סצעניש געשטאַלט, צו דער ראָלע, וועלכער איז ביי איהם אין א גלייכער מאָס א רעזולטאַט פון קינסטלערישען נעראַנטעל, ווי פון א ריין אינטעלעקטועלער קאָנצעפּציע. מאָרעווסקי פילאָזאָפירט דורך זיינע ראָלען, ווייל דער וועג און דער אינסטרומענט פון זיין וועלט־בענעהמונג — איז דער טעאַטער.

דער ספר־הזכרונות פון א. מאָרעווסקי בעווייזט אַמבעסטען, ווי אומטיילבאַר ער איז אַלס מענש און אַרטיסט. דאָס מענשליכע און דאָס סצענישע גיסט זיך דאָ צונויף פולשטענדיג, דער מענש האָט זיך אינגאַנצען פערוואַנדעלט אין זיין בערוף און איז געוואָרען פולקאָם אידענטיש מיט זיין ווערק. און טאַקע דעריבער גיט אונז דאָס דאָזיגע בוך די בעסטע קרעאַציע, וועלכע מאָרעווסקי האָט געשאַפען: נעמליך: זיין אייגענע ביאָגראַפיע, אָט די וואונדערבאַרע טעאַטער־ראָלע, וועלכע האָט זיך געאָגראַפיש פאַנאַנדערגעוויקעלט פון מזרח ביז מערב, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען ביי די ערשטע אויפפיהרונגען פון אַנקי־מענדיטען מבול און ווערט ווייטער געשפּילט אויף די שטורמישע כוואַליעס פון אונזער היינט. —

אָבער פאַרן אָביעקטיווען לייענער פון מאָרעווסקיס זכרונות האָבען זיי א בעדייטונג נישט נאָר אַלס א סוביעקטיווע קרעאַציע פון דעם אַרטיסט. דאָס בוך פערמאָגט א שפע פון פאַקטישען מעמואַרען־מאַטעריאַל, א גאַנצע גאַלעריע פון טיפען און געשטאַלטען — גרויסע און קליינע — אָבער שטענדיג כאַראַקטעריסטישע; דאָס בוך פיהרט אונז פון איין לעבענס־שטייגער צום צווייטען, פון איין אייגענאַרטיגער סביבה צו דער אַנדערער; עס בעוועגט זיך מיטן שטראָם פון דער שטורמישער צייט און שפּיגעלט אָפּ איהרע געראַנגלען דורכן מוח און דער נשמה פון אַן'אַרטיסט, וואָס איז געבענטשט (אָדער פערשאָלטען?) געוואָרען צו אָפּסערווירען דאָס לעבען דורך דער פּערספּעקטיוו פון דער טעאַטער־סצענע. ביים לייענער — בעזונדערס ביים עלטערען לייענער — וועקט דאָס בוך א טעלייטערטען, מיט שטילען אומעט אַרומגעוועבטען צוריקבליק אויפן אייגענעם לעבענס־וועג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען אין יענע אַלטע, ווייטע, פערגאַנגענע צייטען, פאַרן בעפרייענדיגען מבול.

דאָס בוך פון א. מאָרעווסקי מוז דערשיינען! ס'איז דער חוב פון אונז אַלעמען, אַז גאָר בקרוב זאָלען מיר עס דערזעהען אין די שויפענסטער פון די בוכהאַנדלונגען. ס'איז א חוב נישט נאָר לגבי דעם בעל־יובל, נאָר קודם כל לגבי אונז גופא, לגבי אונזערע קולטור־אַספּיראַציעס. ווער עס פערמאָגט נישט קיין אינערליכע בעציהונג צו דער אייגענער גייסטיגער געשיכטע, ווער ס'איז געבוירען געוואָרען ערשט היינט אָהער אפילו נעכטען — דער איז אויסגעלייזט פון יעדער קולטור, און מאָרעווסקיס זכרונות — דאָס איז טאַקע א קאַפּיטעל פון אונזער גייסטיגער געשיכטע אויף דער גרענעץ פון צוויי דורות.

דאָס בוך מוז דערשיינען!

אויטא=דא=פע

גרויל= און גורל=שפּיל

פון משה בראַדערזאָן

(אָנומעלט אין ליסאַבאָן, אין מיטען 18־טען יאָהרהונדערט, אויף דעם זעלבען אָרט, וואו עס געפינט זיך איצט דאָס טעאַטער־פּלאַץ, און עס מאָניפעסטירט שטום דער דענקמאָל פונם רוהמפולען פּאָעט און דראַמאַטורג, אַנטאָניאָ דע־סילוואַ — גענויער: אין יאָהר 1742 — איז אויף אַ שייטער־הויפען פון דער פּאָרטוגעזישער אינקוויזיציע פער־ברענט געוואָרען דערזעלבער אַנטאָניאָ דע־סילוואַ אלס בעשולדיגטער אין געהיימער איבערגעבענקייט צום יודענטום.

באַלד וועט פאַרקומען די עקזעקוציע, און די פייוולאַנישע פלאַמען פון דער „הייליגער אינקוויזיציע" שליידערן אויפן גאַנצען שטח זייערע תאוותדיגע, זשעדנע צינגער. הינטער די פלאַמען רוישט דאָס בלינדע, טעמפּע פעבעל־פאָלק. אינם פאָרענט פונם שייטערהויפען, אויף אַ דערהויבונג שטייט דער קעניג פון פּאָרטוגאַל אינם געזעמעל פון די אינקוויזיטאָרען. אונטען — אַנטאָניאָ דע־סילוואַ. איהם, פון ביידע זייטען — תלינים.)

דער קעניג

צום לעצטען מאָל: איך בעט דיך,
איך, פון פּאָרטוגאַל דער קעניג,
דיין הערשער, דיין געביטער —
אַ קעניג, ווייסטו, בעט נישט, נאָר בעפעהלט,
און איך — איך בעט דיך,
זאָלסט חרטה האָבען —

דע - סילוואַ

איך האָב נישט וואָס חרטה־האָבען,
כ׳בין אין גאָרנישט — קיינעם — גאָרנישט שולדיג

דער קעניג

זאָלסט תשובה־טון אויף דיין געפיהל־וואַהן!
עס איז דאָך משוגעת,
אַז דאָס, וואָס ס׳איז פאַר אונז אַ ווינציגקייט,
אַ שפּאַס,
זאָל אָפּנעהמען ביי דיר דאָס לעבען —
אַנטאָניאַ דע־סילוואַ!

דע - סילוואַ

ס׳איז נישט געפיהל - וואַהן,
נישט שגעון - בלינדער, נישט בעטויבונג,
ס׳איז נישט קיין טראַציגקייט און נישט
קיין האַס,
ס׳איז — מאַיעסטעט... ס׳איז גלויבען!

אַ תליון

אַ גלויבען אינם טייוועל,
אין זיינע נעצען איינגעשפּונען —
איז נישט קיין סימן פון אמונה!

דע - סילוואַ

אַט זעהסטו, קעניג, גוטער, פיל־גנעדיגער,
אַט זעהסטו, הערסטו, מאַיעסטעט,
ווי ס׳הוערט דער תליון פלוצים פּרעדיגער,
און ווי ער רעדט — ער רעדט!
דער נישט - דערגאַנגענער שלימזל —
מיין בלומרשטער פּאָעזיע - קאָנקורענט —
די פייערען פון קנאה זיינער בוואַליען!
נו, מילא, איז דערווייל געוואָרען ער אַ תליון
און מיך און בוך מיינעם ער ברענט.....
דערנאָכדעם איז ער זיכער,
וועט אומעטום
זיין נאָמען קריגען רוהם,
און קומען וועט געדעטעניש אויף זיינע ביכער!
אָבער, מאַיעסטעט ...

דער קעניג

וואָס ווילסטו זאָגען נאָך, אַנטאָניא — ?

דע - סילוואַ

ס׳איז אַך־און־וויי צום פאָלק אין לאַנד,
וואו תליון ווערט צום טאַט בערופען!
ס׳איז אַך־און־וויי נאָך מעהר צום גלויבען,
אין וועלכען הענקער פיהרען איין האַרמאָניע!
אָ, מאַיעסטעט —
עס וועלען אויסגעלאָשען ווערען
פונם גייסט די זון, לבנה און די שטערען
אין יענעם לאַנד, אין יענער תקופה,
עס וועלען אויסגיין אַלע ליכטער —
געלעהרטע, דענקער, קינסטלער, דיכטער
אין יענער צייט, ווען די תלינים וועלען ווע־רען ריכטער!

דער קעניג

דעריבער זאָג איך דיר,
און וואָרען דיך,
דו, ריטער איידעלער פון גייסט,
דו זאָלסט זיך עפענטליך דאָ אָפּזאָגען:
פאַר מיר, דעם קעניג און געביטער דיינעם,
פאַר אָנגעזיכט פון אינקוויזיציע - ריכטער
פאַר אויערען פון גאַנצען פאָלק
און פאַר די אויגען שרעקליך פונם טויט —
דו זאָלסט זיך אָפּזאָגען פון ס׳אַפּיקורסות,
פון גלויבען פונם פאַלשען,
און כ׳וועל דיך דאַן צו העכסטער הויך דער־הויבען,
וואָס העכער וואָלסטו גאָרנישט זיין געוואָלט

דע - סילוואַ

אַני־אָרעם גלויבען, נעבעך, אַ בעטלער־גלויבן,
וואָס ווערען קאָן דורך מענש בעצאָהלט!

דער קעניג

וועסט גיין אין זילבער און אין גאָלד — — !
און טאָמער — נישט,
וועט פרעגלען באַלד דיין הויט,
אויף פייערען מיט בלוט געמישט,
דער גרויזאַמער פון אַלע גרויזאַמסטע,
דער פייערדיגער טויט!

דע - סילוואַ

פאַר דעם־אַ האָב איך נישט קיין מורא,
פאַרן פייער - טויט!
כ׳בין פּטור פון דער שרעק בירושה:
זינט־ווען אין אייער שנאה און אין טומאה
עס זענען אבות מיינע און אבות - אבותי
אין פלאַמען - פייניגונגען,
אין שייטערהויפענס גרויסע,
אין יסורים און עינוים קשים אומגעקומען....
זינט ווען די מוטער מיינע,
די שטילסטע טויב, לאָרענצאַ,
געשליידערט איז געוואָרען אין די קעלערען
פון כף־הקלע,
דורך אייער ווילדקייט אומבעגרענצטער —
דורך אייער בלוטיגען דעם שנאה - טריבונאַל!

ערשטער אינקוויזיטאָר

גענוג דערמיט,
פערשאָלטענער, עקשנות־דיגער יוד!

דער קעניג

דע - סילוואַ,
פריינד מיינער, אַנטאָניאַ,
דו ווייסט דאָך, ווי כ׳האָב ליב דיין ליד,
דו ווייסט, ווי כ׳אַכפּער און איך שעץ עס!
דו ווייסט אויך רעכט, וואָס כ׳קאָן נישט —
וואָס איך קאָן יאָ,
און דיר בעקאַנט אויך, אַלס יוריסט, סיגע־זעץ איז....
טאָ ענטפער מיר, נאָך מיינע אויפריכטיגע פּרובען,

וואָס גיסטו פאַר אַ תשובה?

(דע - סילוואַ שווייגט פערביסען. קורצע פּויזע. דער קעניג טרעט אָפּ, אַוועקמאַכענדיג מיט דער האַנט. באַלד דערהערט זיך אַ פערשווינדענד קלאַפּען פון פערדישע פּאָדקאָוועס.)

צווייטער אינקוויזיטאָר

אַנטאָניאַ דע - סילוואַ,
דעם אורטייל ווייסטו דיינעם —
דיין טויט איז אומפערמיידליך...
בחנם איז צו לעסטערען די מיה דיין!
ביזט דו אין טויף וואַסער געטובל׳ט,
צום גלויבען פונם אויסלייזער בעקעהרט —
ביזט דו זיך מודה, אַז דיין גלויבען און דייי האַרץ געהערט

צו יודען?

דע - סילוואַ

כ׳בין זיך מודה,
כ׳בין זיך מודה —
דריי מאָל: מודה!

ערשטער אינקוויזיטאָר (פּרוס)

היינט ווי־אַזוי־דען
וועט דיין זינדיגע נשמה,
אין זשאַוועד און אין שימעל,
ווי־אַזוי אין פלאַקער פונם סנה,
דורך אונזער הייליגען אויטא־דאַ־פע —
אַ ווייסע טויב אַריין אין הימעל?
ווי־אַזוי, אַנ־ער ד?....

דע - סילוואַ

איך בעט אייך, לעסטערט נישט
די אומשולדיגע געטלעכקייט אין קלעם —
דורך קידוש - השם
וועט מיין נשמה, די זינדיגע, פערראָסטע —
פערלאָזט זיך —
האָבען קפיצת הדרך!

צווייטער אינקוויזיטאָר

דע־סילוואַ! אַנטאָניא דע־סילוואַ!
אויף זיך רחמנות האָב:
בעזין זיך פאַרט,
און פאַר דיין לעצטען שוידער,
נישט זיי זיך מודה
נישט זיי זיך מודה
כאָטש איצטער, ווען בעקומסט דאָס לעצטע וואָרט!

דע - סילוואַ

כ׳בעקום דאָס לעצטע וואָרט —
נון, גוט!
טאָ קודם ווייסט, אַז קיינמאָל שווייגט נישט
דאָס אומזיסט פערגאָסען בלוט!
עס שווייגט נישט, ניין ...
נאָר ס׳שרייט, עס רייסט, עס ציטערט אויף
די הימלען און די ערד — !
אויפסניי, דורך תוהו ובוהו,
ווערען ערד און הימעל דאַן איבערגעקעהרט!
און דער, וואָס איז פונם בטחון אַ בעהערשטער
און דער, וואָס אויערען פאַר עתיד האָט —
דער הערט,
און דער, וואָס פאַר דעם עתיד אויגען האָט—
דער זעהט,

ווי עס געשעהט,
אַז יענער, וואָס אַצינד פאַר גאָט און לייט
האָט ס׳לעצטע וואָרט,
וואָס פיין און מאַטער ער פערשרייט —
בעקומען וועט דאָס וואָרט דאָס ערשטע!
דערוויילע, מיינע האַרען, האָרכט:
דורך מיינע ליידן אָהן אַ שיער און ערך
איך, אַנטאָניאַ דע - סילוואַ, איך דערקלער אייך
אין טיפען גלויבען מיינעם און אין עהרע־פאָרכט,

אַז כ׳בין זיך מודה
אין דער אָנגעהעריגקייט און טרייקייט צו
מיין גאָט און פאָלק!
אָ, איהר אַליין — איהר, מיינע האַרען און געביטערס

דאָס זאָגט איהר דאָך אַליין,
אַז ס׳איז די דאָזיגע אמונה מיינע
געגעבען מיר פון גאָט!
דאָס זאָגט איהר גופא דאָך,
אַז ליב געהאַט האָט גאָט זי —
טאָ, ווי אַ שטייגער, האָט ער, כביכול,
געקאָנט זיין מיינונג בייטען,
און פלוצים אָנהויבען זי האַסען?!!
כ׳פערשטיי עס נישט, —.
מיר לייגט זיך עפּיס גאָרנישט אויפן שכל,
אַז ס׳קאָן אַזוינס ביים אויבערשטען גע־מאָלט זיין,

ער זאָל די מיינונגען ווען טוישען!
דערגעגען, בין איך זיכער,
און אַפילו איבערצייגט בין איך,
אַז גאָט איז טריי דער ליבע זיינער,
אַז טוישען טוישט ער נישט אויף קליינגעלד
זיין מחשבה, זיינע מעשי בראשית —
אַז ר׳האָט להיפוך, גאָר אַני־אַנדער פּיוון
און אַני־אַנדער דעה,
וואָס איז נישט אין רשות פון מענשען־משפּט!
יאָ, האַרען מיינע, כ׳בין זיך מודה —
כ׳בין זיך מודה ומתוודה,
אַז כ׳פערשטיי עס נישט — דאָס אויבעט,
ווי אַזוי מען קאָן עס — אהבה —
די ליבשאַפט צו דעם נאָהענטען,
דעם ואהבתה את רעך
אַזוי דורך זינד פערפלאַכען
און פערשפּרייטען עס
דורך פייער פון די שייטערהויפענס!
געדענקט איהר: די רדיפות פון די ערשטע
קריסטען?

אָ, זיכער — איהר געדענקט זיי, די עינוים שווערע,
די פייניגונגען אין די וויסטע קעלערען און לעבער,
דאָס זיין צו שפּאָט און שאַנד
פאַר געצענדינערישקייט היה׳שער און פרע־כער,
דאָס זיין פער׳משפּט צו פערצוקונג פון די ווילדסטע ברואים,
דאָס אויסגעשטעלט זיין אויף דעם אימה׳ - דיגסטען הפקר — !
איהר געדענקט עס גוט!
און איצט, אין נאָמען פון דער גרויסער הי־מעל - ליבשאַפט,
האַנדעלט איהר אַזוי מיט אונז!?!
אָ, האַרען מיינע —
אויב פערמאָגען איהר פערמאָגט נישט
איינגעשאַפטען גוטע,
וואָס דאָס גלויבען אייערס, מיינט איהר, האָט זיי,
טאָ, האַלט זיך כאָטש ביים פּראָסטען אמת,
אַז — ס׳בעדאַרף אַ חילוק זיין
צווישען מענש און צווישען חיה,
ווייל לכל הדעות —
איז דאָך דער בן אדם —
אויסגעטרוימט בצלם אלקים,
אָ, מיינע האַרען! ריכטער מיינע!
איהר האַלט זיך פאַר די קינדער
אויסדערוויילטע און בעליבטע
פון דעם אויבערשטען — פון האַר איבער די האַרען,
פון ריכטער איבער ריכטער,
וואָס האָט בעגליקט אייך מיטן וואָהרען גלויב?
טאָ, ווי זשע שיקעוועט און פּאַסט זיך עס פאַר קינדער,
וואָס בעקומענדיג אַזאַ ירושה,
מאַטערען און פּלאָגען זיי די ברידער,
ברידער זייערע, וואָס האָבען די ירושה נישט בעקומען?
בלויז דער אמת — ריכטער מיינע —
קאָן בעהערשען די נשמה פון אַ מענשען,
דער אמת, וואָס די גוטסקייט איז זיין אָנהויב
און אויב איהר העלפט אויס אייער אמת
מיט נבלה און מיט שקר,
מיט פייניגונגס - געצייג,
מיט שווערד און פייער,
איז׳ס אַ סימן: אַז איהר גלויבט נישט אייער אמת
אַז זענען זענט איהר געצענדינער ווייטער
און פונם אומגלויבען —
פון גאָטלאָזיגקייט ליידט איהר!

ביידע אינקוויזיטאָרען

— שווייגען!
— פערפלוכטער לעסטערער!
— גענוג וועט זיין!

(גיבען אַ צייכען די תלינים. יענע לויפען צו מיט די פייניגונג - מכשירים צו דע - סילוואַ, און רייסען איהם די הויט און נעגעל פון די הענד. דער קרבן פערבייסט די ציין.)

דע - סילוואַ

אָ, גאָט,
ווי שענדליך ס׳איז אַזוי צו טון,
צו לאָזען טון אַזוינס אַ מענשען,
וואָס איז מוכן־גרייט צו שטאַרבען
פאַר דיין נאָמען — אמת!

(אַנטאָניאָ דע - סילוואַ, איינער פון די לעצטע בראַנד - אָפּער פון דער אינקוויזיציע, גייט אַרויף אויפן שייטערהויפען, און פּרובט לכתחילה אָפּ־טרייבען פון זיך דעם רויך מיט אַ טיכעל, וועלכע ער האַלט אין דער פערבלוטיגטער האַנד. דאָס פייער אָבער כאַפּט איהם גלייך אַרום אין זיינע מעכטיגע קלעמען, און פערשלינגט דעם מאַרטירערס געשטאַלט. בלויז אַ וואַהנזיניגער געלעכטער, און די פאָלגענדע פראַזע שיסט אַרויס פון די צעיושעטע פלאַמען:)

כאַ - כאַ...... אַצינדער ווייס איך,
ווי־אַזוי ס׳בענוצען יודען — בלוט אויף פסח!

(דאָס פייער גייט אויס אין אַ פינסטערניש, פון וועלכער עס שיילט זיך אויס אַ פערוואַנדלונג: דער טעאַטער פּלאַץ אין ליסאַבאָן ביינאַכט מיטן דענקמאָל פון דע־סילוואַ.)

דער דענקמאָל

מעמענטאָ!
געדענקט־זשע איהר, פון צוואַנציגסטען יאָהר־הונדערט:
אויב ס׳וועלען שפּעטערדיגע, קומענדיגע דו־רות פּרובען זאָגען,
אַז ס׳זענען שוין אין אונזער צייט
די פעלקער פון אייראָפּאַ ווייט אַוועק פאָרויס
אין הלכות שפּעטערישער מענש - קולטור,
ציוויליזאַציע —
דאַן זאָל עס אייך נישט אַרען,
ווען אָנווייזען מען וועט אויף אייך
ווי אויף אַ ביישפּיל,
אַז ס׳זענען אייראָפּעער
אין אונזער צייט געווען נאָך
ווילדע, פינסטערע באַרבאַרען!

יהואש

די אָפּשאַפונג פון שחיטה*)

אַ קלוגער פערד,
וואָס האָט זיך אומגעקעהרט
פון שטאָט,
געבראַכט די נאַכריכט האָט,
אַז די רעגירונג האָט בעפוילען
איינגאַנצען אָפּצושאַפען שחיטה...
(די מעשה האָט פּאַסירט אין פּוילען,
צי ערגעץ אין דער ליטע).
און באַלד האָט זיך פערזאַמעלט אַ המון
פון קיה און שאָף און ציגען,
פון ענטלעך, אינדיקעס און הענער,
און יעדער אויף זיין ניגון
געבעטען האָט: „רב סוס׳ע קרוין,
„דערציילט אונז פון דאָס ניי
„די גוטע בשורה..."
און ווען דאָס פערד האָט אַמאָל דריי
די נאַכריכט ווידערהאָלט,
און יעדעס מאָל אַלץ שעהנער
די זאַך מיט אַלע קליפּערלעך געמאָהלט
געשטראַהלט האָט יעדענס צורה
פון שמחה אָהן אַ שיעור,,,
און אויסגעבראָכען האָט אַ פּילדעריי,
מען זאָל זיך משמח זיין צוזאַמען
און פייערען דעם נס...
דער האָן האָט שנעל פערפאַסט אַ שיר
מיט גראַמען
צו זינגען ווי די „מאַרסעליעזיי"
וואָס האָט געקלונגען אומגעפעהר:

קומט קינדער פון קאָטוך אַהער,
„דער טאָג פון שטאָלץ דערגרייכט אונז
אויך האָט,
פערטיליגט איז די מאַכט פון שוחט...."
אַ הויכער אינדיק - קאַוואַליער
גענומען האָט צום טאַנץ,
אַ פעטע גאַנז;
צוויי קאַטשקעס האָבען מיט אַני׳אַלטען זגיר,
געדרייט זיך אין אַ „שערי",
און אָקסען, בעק און לעמער,
געגאַנגען זענען קאַראַהאָדען,
ביז ס׳האָט געציטערט אָזש דער באָדען....
און מיטאַמאָל
האָט זיך דאָס פערד צוה׳רושעט אויפן קול,
און צו די אויפגעראַמטע רינדער
געזאָגט: — „איהר האָט מיך, קינדער,
אָפּנים נישט פערשטאַנען קלאָר....
איך האָב אייך נאָר
געוואָלט דערציילען, אַז
לויט דעם אַרויסגעגעבענעם „אוקאַזיי
אָנשטאָט,
וואָס מ׳האָט
אייך ביז אַהער דעם האַלז צושניטען,
אייך וועט מען טויטען מיט אַ האַק,
צי גאָר מיט אַ דובינע....
(דאָס וועט זיך ווענדען אָן געשמאַק,
די גאַנצע נפקה־מינה
איז, וואָס מען האָט געביטען
מעטאָדען און סיסטעמען —
דאָס לעבען וועט מען סיי ווי סיי אייך נעמען).

*) פונם בוך, פאַבלען אַרויסגעגעבען אין 1912 אין ניו - יאָרק.

ער שרייבט א בריה...

ערצעהלונג ● נאכן פראנצויזישען ● פון נ. פערלמאן

עס איז געווען א ווילדע „סצענע". מען האט געמאכט געוואלדען, מען האט גערעדט אויפאמאל און נישט פארענקט, מען האט זיך געזידעלט מיט די ערגסטע ווערטער, מען האט זיך געזאגט „וואס אין דער קארט". דער שלום־בית צווישען דעם יונגען פארעל, וואס איז נישט איינמאל ביז איצט אויך געשטאנען אין געפאהר, איז דאס מאל, האט עס אויסגעזעהן, צושטערט געווארען אויף אייביג. און טאקע ווען די „קוילען" פון צארן און שנאה זענען אלע געווען אויסגעשאסען, האט פעליקס א־רויסגעזאגט רוהיג, כמעט געמיטליך:

— מיר קאנען נישט אויסקומען, מארטא, מיר קריגען זיך שטענדיג. לאמיר זיך פונאנדערגעהן...

מארטא האט גארנישט געענטפערט. אבער די ווערטער האבען זי, קאנטיג, שטארק געטראפען: זי איז אהן אנ'אטעם ארויסגעלאפען פון צימער. פעליקס איז געבליבען זיצען אויף זיין פלאץ און האט איהר נאכגעקוקט.

אין עטליכע מינוט ארום האט מארטא זיך ווידער בעוויזען אויף דער שוועל פון עס־צימער, אנ'אנגעטוענע צום ארויסגעהן, מיט א קליין רענצעל אין האנט.

— וועסט הערען פון מיר. — האט זי געזאגט טרוקען, — איך וועל שוין טאן אליין, וואס מען דארף, צו קריגען א גט.

זי האט דאס אפגעזאגט און איז אוועק. וואוהין איז זי געגאנגען? אוודאי צו איהרער א חבר'טע.

* * *

אט פון יענער ביטערער „סצענע" האט עס פעליקס איצט געטראכט, ווען ער איז געזעסען איינער אליין ביי זיך אין צימער. מאהנע: ער האט גאר איצט נישט געהאט קיין חשק אויסצונוצען די פרייהייט, זיין „בחור'ישע" פרייהייט, וואס ער האט פריהער אזוי אפט געבענקט נאך איהר. שוין פיר וואכען זענען פערביי, זינט דער „לעצטער שלאכט" און מארטא האט נאך אלץ נישט געלאזט הערען פון זיך. זי האט דאך בעדארפט וויסען, אז ער איז אין דער נאטור זעהר א היציגער, און זי וואלט ביז איצט שוין בעדארפט עפעס טון איהם איבערצובעטען, זי וואלט אויך בעדארפט וויסען, ווי שטארק ער האט זי ליב, און אז ער וואלט היינט מיט פערגעניגען געמאכט שלום מיט איהר. ער, פון זיין זייט, האט, פערשטעהט זיך, גארנישט געקענט טאן. אבער אויב זי וויל דורכאויס לעבען בעזונדער, וועט ער פונדעסטוועגען איהר אלץ פערבלייבען א גוטער פריינט. זיי וועלען קאנען אפילו פון צייט צו צייט זיך טרעפען, אט ווי עס טרעפען זיך גוטע פריינד. פארוואס נישט? האבען זיי דען נישט אפגעלעבט זעקס יאהר צוזאמען אין שטילען גליק, ווען אפילו עס איז פון צייט צו צייט פערוואלקענט געווארען פון א קריגעריי? אזוי איז דאס פערהייראטע לעבען. מען קאן זיך גארנישט העלפען. ווען איהר זאלט זיין אפילו מיט צעהן קעפ, מוזט איהר זיך קריגען מיט אייער פרוי...

אין מיטען פון אט די אלע געדאנקען האט דער טעלעפאן מיטאמאל זיך צוקלינגעלט. פעליקס האט געגומען ענטפערען, אבער דער טעלעפאן איז איהם שיער נישט ארויסגעפאלען פון האנד, ווען ער האט דערהערט מארטאס שטימע.

— ענטשולדיג מיר, פעליקס, — האט די שטימע געזאגט, — אויב איך שטער דיר. אבער איך וויל, אז דו זאלסט עפעס טאן פאר מיר. עס איז זעהר א וויכטיגע זאך. קאן איך ארויפקומען צו דיר אויף א ווילע?

— זיכער, מיין קינד, — האט פעליקס געענטפערט, — איך בין היינט דעם גאנצען טאג אין הויז.

— גוט. ווארט אויף מיר ארום פינף א זייגער.

פונקט פינף א זייגער איז מארטא אנגעקומען. זי האט אויסגעזעהן זעהר גוט אויפגעלעגט און, דאכט זיך, נאך שעהנער, ווי מיט פיר וואכען צוריק. זי האט בעגריסט פעליקסן מיט א ווייכען שמייכעל, אבער באלד איז זי געווארען ערנסט, געשעפטסמעסיג.

— און איצט פעליקס, וועל איך דיר זאגען, נאך וואס איך בין אהער געקומען. דו קאנסט מיר טאן א גרויסע טובה, און איך האף, אז דו וועסט מיר נישט אפזאגען.

— דו ווייסט דאך, מיין ליבסטע, אז קיין זאך איז מיר קיינמאל נישט געווען צו־שווער צו טון פאר דיר, — זאג מיר, וואס פערלאנגסטו פון מיר, — האט פעליקס שנעל אפגעענטפערט.

מארטא איז א ווילע געזעסען שטיל. עס איז איהר, קאנטיג, געווען שווער אנצוהויבען. זי האט פונדעסטוועגען זיך באלד אנגענומען מיט מוט און אנגעהויבען:

— זעהסטו, מיין טייערער, — האט זי געזאגט, — עס איז, אויב דו ווילסט, א גאנץ פשוט'ע זאך. אבער דו מוזט מיר צוזאגען פעליקס, אז דו וועסט זיך נישט וואונדערען, אויב אפילו דאס, וואס איך וועל פערלאנגען פון דיר, וועט דיר אויסזעהן אביסעל משונה. איך פיהל זיך שרעקליך אייזאם. איך האב געפרובט זיך פערוויילען, האב פערבראכט אין געזעלשאפט. איך האב זיך בעקענט מיט א מאן, וואס וויל מיט מיר חתונה האבען. איך קאן נישט זאגען, אז איך בין משוגע פערליבט אין איהם, דאך האב איך בעשלאסען צו ווערען זיין פרוי.

פעליקס האט אלץ אויסגעהערט און נישט געקאנט גלויבען זיינע אויערען. ער האט אנגעשטעלט אויף זיין פרוי א פאר גרויסע אויגען. „איך האב בעשלאסען צו ווערען זיין פרוי"... איז עס נישט אביסעל צו־האסטיג? עס זענען קוים פערביי פיר וואכען, זינט זיי זענען זיך פונאנדערגעגאנגען, און שוין האט זיין מארטא געפונען אנ'אנדערען. ער האט אבער געקענט גוט זיין מארטאן און געוואוסט, אז זי וועט נישט נעהמען אבי וועמען. עס איז א ליבע, כאטש זי פרובט עס אפשוואכען פאר איהם. עס שמעקט מיט אמת'ער געפאהר.

— איז וואס האב איך צו טאן דערמיט? — האט ער נאר געקענט פרעגען.

— א, פעליקס, אט דאס איז עס! — האט מארטא אויסגערופען. — דו מוזט מיר העלפען. מיין צוקונפטיגער מאן איז א פראפעסאר פון מאטעמאטיק אין א מיטעל־שולע. ער איז גאר אנדערש ווי דו. ער איז אביסעל א טרוקענער, אנ'אויסגערעכענטער, און כאטש ער האט מיך ליב און וויל חתונה האבען מיט מיר, שרעקט ער זיך אבער פאר דעם שריט און לעגט אלץ אפ. איך האב זיך דערוואוסט, אז ער האט זיך אנגעפרעגט אויף מיר ביי מיינע בעקאנטע. קיין סך האט ער אוודאי נישט געקאנט אויסגעפינען ביי זיי. נו, האב איך דיך געוואלט בעטען, אז דו זאלסט זיין אזוי פריינדליך און איהם געבען אינפארמאציע וועגען מיר. דו קענסט דאך מיך בעסער ווי אלע מיינע בעקאנטע!

— אינפארמאציע וועגען דיר?

פעליקס האט נישט געוואוסט, וואס צו טראכטען. ער האט איינגאנצען א צומישטער, אנגעקוקט זיין פרוי און צוגעגעבען:

— איז צוליב דעם האסטו גראד מיך אויסגעקליבען? דיין מאן, וואס דו ווילסט אפ'גט'ען?

— פעליקס, זיי א קלוגער — האט מארטא געזאגט. — ערשטענס, זענען מיר נאך נישט גע'גט. און צווייטענס, ווען קען מיך נאך בעסער פון דיר? מיר האבען דאך זעקס יאהר נאכאנאנד אפגעלעבט אזוי גוט צוזאמען. איך גלויב, אז דו קאנסט זאגען וועגען מיר א סך גוטע זאכען.

פעליקס האט איהר געמוזט צוגעבען, אז זי האט רעכט.

— מארטא, איך בין גרייט דיר צו העלפען. אבער ווי אזוי ווילסטו זאל איך דאס טאן? זאל איך אפשר זיך דורכגעהן צו איהם און לויבען פאר איהם אין הימעל ארייין מיין געוועזענע און זיין צוקונפטיגע פרוי? וועט ער נישט מיינען, אז איך בין פון זינען ארונטער?

— ניין פעליקס, זיכער נישט, — האט מארטא זיך געאיילט איהם צו פערזיכערן. — און דו וועסט מיר טאן דערמיט די גרעסטע טובה, וואס דו קאנסט זיך נאר פארשטעלען. וועסט מיר פשוט ראטעווען דערמיט דאס לעבען. גלויב מיר, פעליקס, איך קען איהם זעהר גוט. דו דארפסט אליין נישט געהן צו איהם. קענסט איהם שרייבען א בריוועל.

— שרייבען? דאס איז א געדאנק.

פעליקס האט לייכטער אפגעאטעמט.

— יא, געוויס, — האט ער גליך צוגעגעבען, — איך וועל איהם אנשרייבען א בריוועל.

און ווי ער האט דאס אפגעזאגט, האט ער גענומען א בויגעלע פאפיר און האט אפגעשריבען די „וויעטשיגע"־פעדער.

שרייב איהם א ווארעם, פריינדליך בריוועל, — האט מארטא געזאגט, — צוערשט דארפסטו איהם גראטולירען פאר זיין אויסוואהל און פאר זיין גוטען געשמאק. און דערנאך קאנסטו איהם זאגען א פאר פיינע זאכען וועגען מיר. זאג איהם, א שטיינער, וואס פאר א פיינע באלעבאסטע איך בין, וואס פאר א גוטער, ליבער חבר איך בין דיר געווען,— דו וועסט שוין וויסען ווי צו שרייבען. איך פערלאז זיך אויף דיר.

פעליקס האט שווער אפגעשוויצט. עס איז גאר נישט געווען אזוי גרינג, ווי מארטא האט זיך עס פארגעשטעלט.

„זעהר חשוב'ער פריינד"! — האט ער אויפגעשריבען — „איך בעגריס אייך פון טיפסטען הארצען און ווינש אייך גליק"...

— ניין, מארטא, — האט ער געזאגט, אוועקשארענדיג פון זיך דאס בויגעלע פאפיר, — ס טויג נישט... פערלאנגסט פון מיר א זאך, וואס איך קאן עס פשוט נישט טון.... עס איז קאמיש, אז איך זאל דיך רעקאמענדירען פאר דיין צוקונפטיגען מאן...

מארטא האט זיך נישט געשפארט מיט איהם. זי האט אפנים, אויך דערפיהלט, אז די זאך איז נישט גלאטיג. א פאר מינוט איז זי אפגעזעסען טיף פערטראכט. דערנאך האט זי זיך אויפגעכאפט און געזאגט:

— ווייסט וואס פעליקס, שרייב דאס בריוועל צו מיר. שרייב, אז עס טוט דיר שרעקליך באנג, וואס דו האסט געמאכט אנ'איבערגעאיילטען שריט, אז ערשט איצט זעהסטו איין, וואס פאר א גוטע פרוי איך בין דיר געווען, א. אז. וו.

ווידער האט פעליקס לייכטער אפגעאטעמט.

— יא, מיין ליבסטע, — האט ער געזאגט, — דאס איז עפעס אנדערש. דאס וועל איך טאן פאר דיר.

ער האט גענומען א פריש בויגעלע פאפיר און האט אנגעהויבען:

„מיין זיסע מארטא!"

און ער האט אנגעשריבען א הארציג בריוועל צו זיין געליבטער פרוי, דערצעהלענדיג איהר, ווי אומגליקליך ער איז, זינט ער האט זי פערלוירען, ווי ער געהט אוים פון בענקשאפט נאך איהר. „דאס הויז — האט ער געשריבען, — איז וויסט אהן דיר... דאכט זיך, אז דאס מעבעל אליין, יעדער שטוהל, יעדער טישעל איז פערטרויערט, ווייל דו ביזט אוועק, און זיי פרעגען מיך שטום: „וועט זי קומען צוריק?"

מארטא האט נישט געקאנט מעהר פערבלייבען שטיל.

— פעליקס, — האט זי אויסגערופען, — זאג מיר פעליקס, האב איך טאקע אט די אלע מעלות, וואס דו בעשרייבסט דא, און בענקסטו טאקע אזוי נאך מיר?

— געוויס, — האט ער שטיל ארויסגעזאגט.

פעליקס האט גענומען לייענען. ער האט געלייענט מיט געפיהל, ווי מען לייענט פאר פאעזיע. און מארטא האט טאקע געמוזט מודה זיין, אז עס איז געווען ריינע פאעזיע. ביידע זענען געווען גערירט און מארטאן האבען זיך אפילו געשטעלט טרערען אין די אויגען. מיטאמאל האט זי איהם איבערגעשלאגען אין מיטען לייענען און געזאגט:

— הער פעליקס, עס איז גאריש. דער בריף איז צו לאנג. מיין פראפעסאר וועט האבען א רעכט צו פרעגען: אויב די פרוי פערמאגט אזוי פיל מעלות און דער מאן געהט אוים פון בענקשאפט נאך איהר. פארוואס האלט ער זי נישט פאר זיך? פארוואס לאזט ער זי אזוי לייכט אפ פון זיך?

— ווער זאגט עס, אז איך לאז דיך אפ? — האט פעליקס געזאגט.

ער איז אויפגעשפרונגען, האט אריינגענומען מארטאן אין זיינע ארעמס און איהר איינגערוימט אויפן אויער:

— ווי אזוי קאן איך זיך אפזאגען פון אזא קלוגער פרוי, וואס ווייסט שטענדיג צו טאן די ריכטיגע זאך אין דעם ריכטיגען מאמענט?...

קרבן פסח ביי די שומרונים

פון א בעזוך איז אראבישען שכם

פון ק. באזיליאנסקי

דער פסח פון די שומרונים פאלט כמעט קיינמאל נישט צוזאמען מיט דעם יודישען פסח. כמעט דורכאויס פאלט אויס זייער פסח א טאג פאר אונזערן. ווי די יודען אין ארץ־ישראל אזוי אויך די שומרונים האלטען באר זיבען טאג פסח. איז אויף די זיבען טעג פערלאזט די גאנצע עדה שומרונים זייערע הייזער אין טאל, צופוסענס דעם הר גריזים און קלייבט זיך אריבער אויפ'ן שפיץ בארג, צו דעם פלאץ, וואו זייער בית־המקדש איז אמאל געשטאנען און וואו, לויט זייער לעגענדע ליגען בעגראבען אלע חפצים פון דעם משכן.

א „שטאט" געצעלטען ווערט אויסגעפויט אויף דעם שפיץ פון הר גריזים איבער פסח, אהער פיהרען זיי איבער כמעט זייער גאנץ פערמעגען, אהער פיהרען זיי אויך איבער זייערע הייליגע ספרים און דעם ספר תורה, וואס איז אלט דריי טויזענד מיט זיבען הונדערט יאהר.

צוועלף בייטאג, ערב פסח, איז שוין די גאנצע מחנה יום־טוב'דיג. אלע אויסגעוואשען, אויסגעצוואגען און די ווייסע קורצע איראפעאישע העמדער איבער זייערע געשטרייפטע העמדער. איין קראגען טראגט קיינער נישט. דערפאר טראגען אלע, אפילו דער קלענסטער פון דער עדה, דאס זויג־קינד, רויטע פעסקעס.

דעם כהן־גדול זעהט מען נישט ערב־פסח, ער זונדערט זיך אפ אין זיין געצעלט און גרייט זיך צו דעם גרויסען אקט, — צום קרבן פסח. א גאנצען טאג פאסטען די שומרונים, פון זון־אויפגאנג אן.

אויף דעם שפיץ בארג ווערען אויסגעגראבען דריי גריבער: איין גרוב — א שמאלער און א פלאכער, וועלכער דערמאנט מעהר אן א ריבשטאק, — דאס איז דער מזבח. אויף דעם גרוב לייגט מען צונויף עטליכע שטיינער. די שומרונישע לעגענדע דערצעהלט, אז דאס זענען די זעלבע שטיינער איבער וועלכע יעקב אבינו איז אריבערגעגאנגען דעם ירדן. קיין קשיות טאר מען דערויף נישט פרעגען.

די איבעריגע צוויי גריבער זענען טיפע. דארט ווערט געבראטען דער קרבן פסח, וועלכען מען עסט. עטליכע שעפסען ווערען געקוילעט און אפגעטרייבערט, ארויסגעריבען פון די אינעווייניגסטע טייטלען, דורכגעשטאכען מיט א לאנגען שפיזיגע שיפען, וועלכער יוערט אריינגעשטעקט צוזאמען מיט דעם שעפס אין דעם אנגעגליהטען גרוב. די גרוב ווערט פערשמירט מיט בלאטע, און דארטען שטעקען די שטעקענס מיט די שעפסען ביז די שעפסען בראטען זיך אפ. און א זייט ווערט אויסגעגראבען עטוואס ענליכעס צו אנ'אויוען מיט איגעגליהטע שטיינער און דארט באקט זיך די מצה: „וואצע", מויקעלע טייג, וו אגרויס בלאז לאקשען.

נאך האלבען טאג הויבען זיך אן די איינטענס וועגן צוגרייטונגען צום קרבן. דער כהן־גדול געהט ארויס אויף א ווילע פון זיין געצעלט און זעצט זיך אוועק אויף א שטול איינמיטען קרייז פון די געצעלטען, לעבען מזבח. מען פיהרט פאר איהם פארביי א טשערעדע רייך־אויסגעוואשענע, אויסגעקעמטע, געקליבענע שעפסען, איינס אין איינס. דער כהן־גדול קלויבט אויס א שעפס פאר דעם קרבן פסח און אנדערע שעפסען פאר'ן עסען. אפגעטון די ארבייט, קעהרט ער זיך צוריק אין זיין געצעלט און געהט שוין נישט ארויס פון דארט ביז די זון הויבט אן צו פערגעהן אין מערב.

ווען עס קומט דער ריכטיגער מאמענט, קומען צו צו זיין געצעלט די עלטסטע און בכבודיגסטע פון דער עדה איהם מודיע זיין, אז די צייט איז שוין געקומען. דערוייל פערענדיגט דער כהן־גדול זיין טואלעט. דריי מאל וואשט ער ..., דריי מאל די הענד און אנדערע טיילען פונ'ם קערפער. ער טוט אן א מין טאגע, אינגאנצען א ווייסע — ביי די ראנדען געפוצט מיט גאלד. ער טראגט א גארטעל, וואס איז מיט גאלד דורכגעוועבט און דער ווייסער טורבאן זיינער — צום קרבן פסח טוט ער אן א ווייסען טורבאן — איז מיט א גאלדענעם קיטאס. די חכמים און זקנים שטעהען און קוקען צו ווי טוט זיך דער כהן־גדול אן כדת וכדין.

פארטיג מיט'ן טואלעט, נעמען איהם די זקנים און חכמים אונטער די ארעמס און פיהרען איהם ארויס צום פאלק. ער בענטשט דאס פאלק — און דאס פאלק פאלט כורעים. מיט ביידע הענט אויפגעהויבען צום הימעל שטעהט דער הויכער, גרייזגרויער כהן־גדול, דאס פנים געווענדעט צו דער אונטערגעהענדער זון, און בענטשט זיין קליין פאלקעלע, גאט זאל דעם געבען געזונד און פרנסה און אריכת ימים.

מיט א הייליגען ציטער הערט דאס פאלק אויס די תפילה פון זיין כהן־גדול און ענטפערט מיט געשרייען, מיט שאלען, מיט אויסרופען. דערנאך געהט צו יעדער איינער פון פאלק נאך א פערזענליכער ברכה.

די זון איז שוין אויפ'ן ראנד פון הימעל — שטעלט זיך דאס גאנצע מאנסבילשע פאלק ארום דעם מזבח, מען נעמט ארויס קליינע סידורים'לעך — ווער עס קאן און זיי לייענען — און דער כהן־גדול לייענט פאר די ערשטע תפילה. דאס גאנצע פאלק חזר'ט נאך איהם איבער די תפילה אין דער הויך. דערנאך ברענגט מען אריין דעם קרבן. ביז דאס פאלק שטעהט נאך אין תפילה ביגדען איהם די כהנים די פיס און לייגען איהם ארויף אויף דעם מזבח. געענדיגט די תפילה — שטעהט דער כהן־גדול א ווילע שטיל, מיט פערמאכטע אויגען, קאנצענטרירט אין זיך, אין געטליכער דערהויבענקייט א טויטע שטילקייט הערשט ארום.

דערנאך זאגט ער לאנגזאם און שטילערהייט פאר זיך א קורצע תפילה — און עס הויבט זיך אן א גרויסארטיגער, אומפערגלייכליכער ליאם. פרויען און קינדער שרייען הויך מיט דינע שטימען — עלטערע — מיט באסאוע שטימען, — אנ'אייניציגארטיגער, אומבעשרייבליכער קאנצערט. און יוען דער קאנצערט איז אין סאמע ברען גיט דער כהן־גדול א שנעלען און שאפען בעוועג מיט'ן חלף: דער קרבן איז געבראכט געווארען. דער קאנצערט איז פארגעקומען כדי מען זאל נישט הערען דאס מעקען פון דעם שעפס, פון דעם הייליגען קרבן. שנעל און געשיקט ווערט פערענדיגט די אפעראציע. דער קרבן הענגט שוין מיט'ן קאפ אראפ און דאס בלוט ווערט צוזאמענגעקליבען אין א גרויסען מעשענעם קעסעל, וואס שטעהט אונטען. פון א־צווייטען זודיגען קעסעל ברעגט מען קאכיגע וואסער. דער קרבן ווערט אפגעפארעט — און עס הויבט זיך אן די סדרה פון טרייבערען. יעדער עס קאן זאל צוקוקען.

דער קרבן געבראכט, די איבעריגע תפילות געזאגט — זעצט זיך גאנץ קהל ארום דעם כהן־גדול אין ערווארטונג ביז די כהנים וועלען אריבערשטעלען בראטען דעם קרבן און נאך א פאר שעפסען, וועלכע זענען דערווייל געקוילעט געווארען.

אזוי זיצט מען אין נחת און אין רוה א היבשע פאר שעה — קומט צולויפען דער געהילף פון כהן־גדול און זאגט אן, אז די סעודה איז פארטיג. אויף גרויסע געפלאכטענע טאצען ברענגט מען אריין די גאנצע אפגעבראטענע שעפסען, מצות און מרור. דער כהן־גדול הויבט אן טיילען: מיט די הענט רייסט ער אפ שטיקלעך פון פריהערדיגען שעפס און יווארפט צו יעדען איינעם זיין חלק מיט תאוה, און אייליגניש שלינגט יעדער זיין חלק און אז עס איז איהם ווייניג — בעט ער נאך. א קורצע תפילה נאך דער סעודה, די פייערען ווערען אויסגעלאשען — די עדה געהט שלאפען. דער פסח האט זיך אנגעהויבען...

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאָגט מיר פאַניע שבת הגדול, וואָס שטעהט עפּעס „צפרדעי" נעבען „קנים"?

שבת הגדול: דאָס מיינט מען די היינטיגע לאָדזער פאַבריקאַנטען. זיי קוואַקען ווי זשאַבעס, אַז זיי זענען גבירים און אין דער אמתען האָבען זיי כנים.

א צוואה
אויפן לאָדזער שטייגער

קום נעהנטער זוהנדעלע צו מיר!
איך וויל דיר עפּעס זאָגען,
כדי דו זאָלסט דעם שווערען פּאַק
פון לעבען קאָנען טראָגען.

אין קאַלטע טעג טראָג א פּעלץ
און זייד — אין גרויסע היצען;
עס דיין מאָהלצייט אונגעשטערט,
און זאָל א צווייטער שוויצען.

און ווילסט מאַכען לייכט דיין וועלט,
באָרג, זוהנדעלע, ביי יענעם;
זאָל האָבען דער, וואָס באָרגט דאָס געלד,
אויף דער וועלט דאָס גיהנום.

און ווילסטו זיין א כל ולד,
א טוער און א דרעהער —
טאָ בויג צום לעבענס־איבערפלאַך
דיין אָנגעשטרענגטען אויער.

שמייכעל יעדען גראָבען יונג,
ברעך דיין שטאָלץ און בוק זיך,
און וואו דו זעהסט א פעטען טאָפּ —
אַהינצו, קינד מיינס, רוק זיך.

האַלט־צו דאָס מויל, פערבייס די צונג,
דאַך אָפען האַלט די אויגען,
און מאַך פאַר זיך א לעבענס־וועג
מיט דיינע עלנבויגען...

און טוט א גראָבער יונג דיר וועה,
נישט שפּיי איהם אָן א שנוקע —
דאַן ווערסטו, קינד מיינס, זיין א לייט
און עסען אין דער סוכּה.

נעהם די ווערטער ערנסט קינד,
און זאָלסט פון זיי נישט לאַכען,
און נישט פערגעס, אז אָפּטמאָל קאָן
א קאָץ דיר קאַליע מאַכען...

ב. זאב.

דער היינטיגער „חד גדיא"
צו זינגען צום דריטען סדר

היטלער האָט גענומען
דעם יוד אין דער אחבּיט אריין,
דעם יוד אין דער אחבּיט אריין,
און וויל איהם אויסקלייגען,
און וויל איהם אויסקלייבען,
האָט זיך דער ענדיעק הערויף פערקוקט,
און וועהט פּשוט הערפּון ענטציקט,
און וויל איהם איבערשטייגען,
און וויל איהם איבערשטייגען,

* * *

פאַהרט א יוד
אין אוניווערזיטעט שטודיהען,
אין אוניווערזיטעט שטודיהען,
א דאָקטאָר וויל ער זיין,
א דאָקטאָר וויל ער זיין,
קריגט ער אוז, איבערן קאָפּ,
און כאַפּט אריין די אמת'ע קלעפּ
און ווערט דער חולה אליין,
און ווערט דער חולה אליין.

* * *

עפענט א יוד
א קרעמעלע זיך אויף,
א קרעמעלע זיך אויף,
פאַר גילדענדלעך א פּאָר,
פאַר גילדענדלעך א פּאָר,
דרייען זיך די „טעקעס" אריין און ארויס
און די כוליגאַנעס האקען די שייבלעך אויס,
און האָט „קנידלעך" א גאַנץ יאָהר.
און האָט „קנידלעך" א גאַנץ יאָהר.

קאַפּריזנער

דער ראַבּינאַט

ווערט „מעכאַגיזירט"...

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: איך זאָג דיר טרייטעל, עס איז גאָט וואונדער, ווי די אייזענבאַהן געהט. אָבער איין זאַך, וואָס איך קאָן נישט פערשטעהן איז, ווער שלעפּט אָבער פאָרט די באַהן?

טרייטעל: סטייטש ווער שלעפּט? פערע שלעפּט די באַהן.

פּייטעל: פערע? האָב איהם א שוואַרץ יאָהר ער האָט געפּייניגט יודען אין מצרים, זאָל ער איצט שלעפּען.

אַלטע אַנטיקען

יודענע: דאָ וואוינט הער, וואָס האָט געשטעלט אין דער צייטונג, אז ער קויפט אַלטע אַנטיקען?

— יאָ, וואָס האָט איהר דען צו פערקויפען?

יודענע: עס איז מיר ארויסגעפאַלען א צאָהן, האָב איך איהם אייך געברענגט. איך בין שוין אַלט 90 יאָהר.

קאַפּריזנער

אויף א „שויאונג"
צווישער א לאָדזער מעדעל און א פּראָווינצער בחור

זי: זי ווייסען, זי מוזען קענען שיין זינגען.
ער: פון וואַנען ווייסען זי דאָס?
זי: הויט איהנם חכמה.
ער: זי, פריילין, האָבען א טאַלענט צי מאַלעריי
זי: פון וואַנען נעהמען זי דאָס?
ער: פון איהנם פּנים.

* * *

ער: זי ווייסען, איך האָב איינגעזעהען, אז אמעריקאַנער יונגע לייט האָבען ליב פּוילישע מיידלעך.

זי: און איך האָב איינגעזעהען, אז פּוילישע יונגעלייט האָבען ליב אמעריקאַנער דאָלאַרען...

צווישען באַלוטער ווייבער
און אפשר גאָר ביי די ווילקער

1־טע: וואָס האָט מען איהן עפּעס נישט געזעהן די לעצטע טעג פאַר יום־טוב?

2־טע: איך בין געווען אין זאַקאָפּאַנע.

1־טע: וואָס הייסט?

— א קליינינקייט, אזעלכע בערג מיטט פון א גאַנץ יאָהר!

קאַפּריזנער

איינער פון יענע
אין געריכט

ריכטער: איהר ווערט פערקלאַגט, אז פערביי פאָרענדיג נעבען א יוד, האָט איהר א שמייך־געטאָן דאָס פערד ווייסט איהר דען נישט אז עס איז נישט הומאַניטאַריש צו שלאָגען א לעבעדיג בעשעפעניש?

אָנגעקלאָגטער: איך בין נישט שולדיג. איך האָב געוואָלט א שמייך־טאָן דעם יוד, האָב איך גאָר געטראָפען דעם פערד.

קאַפּריזנער

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 85
פרייטאג, דעם 10 אַפּריל 1936

לכבוד פּסח

דער פאַן פאַסאַל גיט אָפּ א בעריכט

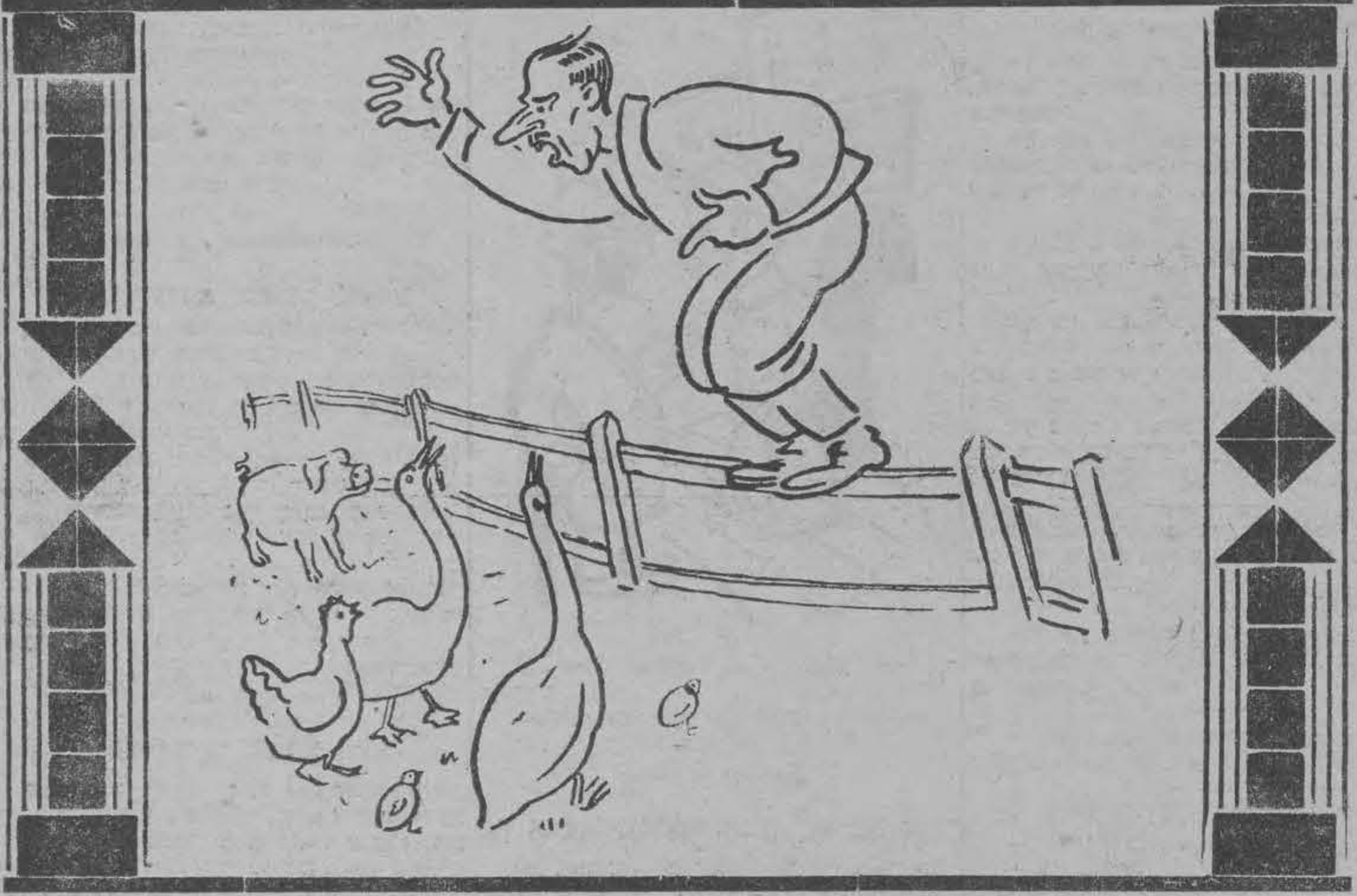

דעפּוטאַט (בעת די חנאות=פּעריען): פאַר אייך מיינע הערן און דאַמען האָב איך געזאָרגט אין סיים

פאליטיק פון וואך

אונזער פעלקער־ליגע האט פסדר קלאפאטען, ווערט אביסעל שטיל מיט היטלערן הויבט זיך אן טומלען מיט אביסיניען. אזוי ארום קאן מען דרינ־גען, אז ווי נאר עס ווערט אביסעל שטיל ווערען מיט אביסיניען, וועט זיך אנהויבען א טומעל מיט היט־לערן.

אין דער וועלט־פאליטיק זעהן מיר דיפלאמאטען אנ׳אויסמיש אין די פאליטישע טעג, וואס נעהמען ארום נאצי־דייטשלאנד און איטאליען־אביסיניען. כאפט מען אביסעל א טיפערען בליק אין די גע־שעהענישען אויף דער וועלט, זעהט מען, אז איין דראנד דרעהט די קארטע סיי איבער איטאליען און אביסיניען און סיי איבער נאצי־דייטשלאנד.

איז דאך די קשיא, צי וואס דרייט איינער איין און די זעלבע קארטע?

איז חער תירוץ: פאליטיק. אזוי ווי מיר האבען איצט שבת חול־המועד ווילען מיר זיך נישט שטער־ען דעם יום־טוב מיט וואכענדיגע פאליטיק.

שווייגען מיר.

ג׳עכשר׳מ׳ע חכמות
אויף שבת חול - המועד

א יוד קען נישט וועהען קיין סטרוזש, דערפאר איז ער איינמאל אין יאהר אליין א מלך.

נישט קיין מלחמות און שיסען נישט מיט קיין „קנייר־לעך".

יודען עסען פסח געפראקטם. דאס ווייזט, אז יו־דען דארפען אייביג זיין גרייט „איינצופראקען".

יודען ליגען אנגעלעהנט ביים סדר. דאס הייסט, זיי זאלען פראבירען די זייטען.... (צי זיי האבען זיי נישט געקריגען אונטערגעהאקט).

מען פערברענט דאס חמץ, דעם קאמלעפעל מיט א פלעדערוויש צוזאמען. דאס ווייזט, אז דער, וואס מישט זיך אין פרעמדע טעפ, און דער וואס טויג צו גאר נישט טויג נאר אויפן פייער.

קאפריזנער

די 4 קשיות
ביי מאדערנע טאטע-מאמע

ביי א מאדערען פארפאלק האט דאס קינד גע־פרעגט דעם פאטער פאלגענדע 4 קשיות:

1) — פארוואס מאמעשי, נייט די מאמעשי האנדלען און דו ביזט אינדערהיים קאכסט ס׳מיטאג און וואשט די פארלאגעס?

2) פארוואס גייט די מאמעשי אויף טאנצע נעכט שפילען א ברידזש און דו וויגסט ס׳קינד?

3) פארוואס רייכערט די מאמע פאפיעראסען און טרינקט שנאפס און דו עסט גרייפלעך מיט מילך?

4) אז די מאמעשי איז דער גאנצער טאטעשי, פארוואס פרעג איך דיך די קשיות — נישט די מאמעשי?

קאפריזנער

ערב פסח
אין דער יאטקע

קצב (צו א יוהנע, וועלכע האט געהאלטען אין איין צוריקוואדפען ס׳פלייש): כ׳בעט אייך פעהדרייט מיר נישט דעם קאפ און קויפט בעסער א גאנז, וועט איהר האבען שמאלץ און פעדערן, און ס׳פלייש וועט איהן ארפפאלען בחנם.

קאפריזנער

נראף קאלי.

חול-המועד-געסט...

יא, צוויי נעכט האב איך געקיניגט
אויף מיין הסב-בעט — דעם טראהן,
איצטער קומט דער חול - המועד
ווען פאר „געסט" איז דער סעזאן.

לאמיר אלזא, געהן בעזוכען,
אונזערע אלטע גוטע פריינד
זיך דערוויסען וואס זיי מאכען
ווי דאס מזל געהט זיי היינט....

צו דעם נעגוס הייל סעלאסיע
גאר צום ערשטען לאמיר געהן,
ס׳איז דאך אונזער ווייטער קרוב
שטאמט פון מלכה-שבא אליין....

דארט ביים נעגוס הייל סעלאסיע
שטאטען מיר אפ א וויזיט,
גאר קיין נחת — זאלט איהר וויסען
האבען וועט איהר דארטען נישט...

ס׳איז דאס לאנד ארומגערינגעלט
פון די בייזע ווילדע שונאים,

ווי דער מלך פון „הגדה"
האט ער באלד שוין אזא פנים....

ער עסט אויך די „פעטע" קניידלעך
וואס איטאליען שיט און שיט.
נאר אנשטאט מיט מצה - רייבעכץ
אנגעפיהלט מיט דינאמיט....

אויך דער נעגוס אהן אנ׳אויפהער
מאטערט זיך מיט קשיות פיער:
געוואלד, גערעכטיגקייט וואו ביזטו?
„פעלקער-ליגע", ענטפער מיר!...

גוואלד, מיין לאנד זי ליגט אין חורבות
און צעשמעטערט איז מיין טראהן,
וואו-זשע זענען די הבטחות?
ווען-זשע נעהמט מען „סאנקציעס" אן

נאר אומזיסט, אומזיסט, זיין פרעגען
אט די קשיות אלערליי,
קיינער, אויך די פעלקער - ליגע
האט קיין תירוץ נישט אויף זיי....

7 אנפראגעס
צום „קונדס"-רעדאקטאר

אין משך פון די ערשטע טעג פסח האט דער „קונדס" - רעדאקטאר דערהאלטען פאלגענדע 7 אנפראגעס:

איך האב א טאכטער רייכערט זי, טרינקט בראנפען, לויפט אויף מעטשען, צי דארף זי פרעגען צום סדר די קשיות?

איך בין א סוחר און האב אלץ ארייגעפראקט. צי בין איך שוין יוצא פון עסען געפראקטס?

איך בין געשטאנען ערב יום־טוב אויפן מארק און געליוזט „אין די זייטען". צי דארף איך נאך ליגען צום סדר אויף דער זייט?

איך בעזיץ א פאטענט, האב דערוואקסענע טעכ־טער און די שוויגער ביי זיך, צי בין איך שוין פטור פון מרור?

מיין מאן איז געפאהרען אויף פסח צום רבין, און היות ווי איך האב א סובלאקאטאר, צי קען ער זיין „שני למלך".

איך האב א קרעמעל און נישט ווי, נישט וועז, ווארפט מען מיר אריין א „קניידעל", צי בין איך שוין פטור פון קניידלעך?

די גאנצע מצות מיינע אויפן פסח זענען צווי קילא. צי הייסט דאס, אז איך האב לייכטע מצות?

צווישען חול-המועד׳ניקעס

— פון וואנען קומסטו?
— פון בעשויען.
— א כלה?
— ניין, ס׳ביכעל פון פ.ק.א.

קאפריזנער

יוד: פאניע נאטשעלניקו, ווי האלט היינט דער דאלאר?
וואזשני: איהר האט דען דאלארען?
יוד: ע׳, כ׳פרעג סתם אזוי.

די קשיה
פון א פאר׳מלחמה׳דיגען לאדזער גביר

מה נשתנה — פארוואס האב איך פאר דער מלחמה געהאט אי חמץ, אי מצה, און איצט האב איך ביידע נישט: נישט קיין חמץ און נישט קיין מצה?

ווייכטיג פאר חול-המועד׳ניקעס
עצות און אנווייזונגען

מחמת דעם, וואס די פראווינצער חול המועדניקעס, וואס קומען קיין לאדז אויף פסח דרעהען זיך ארום ווי נעכטיגע און ווייסען נישט וואו איין און וואו אויס, האט דער „קונדס" בעשלאסען זיי ענט־קעגענצוקומען און אנווייזען די חול־המועדניקעס פערשידענע „זעהענסוויר־דיגקייטען".

פון דער באהן

אז א חול־המועד׳ניק געהט אראפ פון דער „קאליע", דארף ער מיט דעם שירם, אדער שטעק־סעלע אנקלאפען אן טראטואר איינינע מאל און פרע־גען דריי מאל מיט גרויס פערוואונדערונג: דא איז לאדז?"

אין האטעל

אויב ער איז איינגערעכט און ער וויל זיך אפ־וואשען, זאל ער צופאהרען אין ערשטען בעסטען האטעל אריין, דארט וועט מען איהם שוין גוט ארומראוויהען, אפגאלען און אויסשאקלען די קע־שענעס.

טאמער קאן דער חול־המועד׳ניק נישט שטיינען צו קיין האטעל, זאל ער זיך אוועקלייגען ביינאכט אויף דער גאס, וועט איהם די נאכט־פאגאטאווקע פון „לינת־הצדק" צונעהמען.

זעהענסווירדיגקייטען

אז דער חול־המועד׳ניק האט שוין אלץ ערלע־דיגט און ער וויל בעזוכען די זעהענסווירדיקייטען, זאל ער זיך נעהמען אין זינען אריין א מוזעאום, זיך פארשטעלען א דענקמאל, חלומען פון אנ־אפערע און פאנטאזירען וועגען א ביבליאטעק.

עפילאג

אז דער חול־המועד לאזט זיך אויס און דער חול־המועדניק איז נאך נישט צו׳מזיקט געווא־רען פון אנ׳ענדעק, איבערגעפאהרען געווארען פון אנ׳אויטא, אדער איבערגעשניטען געווארען דורך א טראמוואי, דארף ער תיכף נעהמען דאס וואליזקע־לע מיטן שטעקעלע און א היימכאפען זיך קיין קא־זשימינעק.

פערעלע און חנה׳לע...

איינמאל אין אנ׳אווענד, פאלט מיר איין א גע־דאנק: איך וועל אביסעל ארויסגעהן אין גאס. אמת, ביי מיר אין שטוב איז וואַרים, ליכטיג און פרעה־ליך. מיין ווייבעל חנה׳לע איז א שיינע און א לע־בעדיגע, אבער דאך — אנ׳אייגען ווייבעל.

קורץ, איך טו מיר אן מיין מאנטעל און געה.

— וואוהין ערגיץ יאסעל? — שטעלט מיך מיי־נע אפ.

— געשעפטליך — זאג איך — געשעפט!

דערהערענדיג דאס ווארט געשעפט, שווייגט זי שוין. „געשעפט", איז דאס איינציגע ווארט, פאר־וואס א ווייב האט דרך ארץ.

הקיצור, איך לאז זיך אוועק צו מיין פריינד ישראל.

יענער האט א ווייבעל, הייסט זי פערעלע און איז א שעהן ווייבעל.

העלפט נאט — און איך קום אהין און טרעף נישט ישראל׳ן אינדערהיים.

— וואו איז ישראל? — פרעג איך.

— אוועק געשעפטליך — זאגט זי.

— א שאד, וואס ער איז נישטא — בעדויער איך בלומרשט — איך מוז איהם נויטיג האבען און וועל ווארטען אויף איהם.

— אויסגעצייכענט — האט זי איינגעשטימט.

אזוי זיצענדיג, האבען מיר אנגעהויבען שמוע־סען וועגען פערשידענע אומגליקען און קאטאסטרא־פעס, ביז מיר זענען ארויסגעפאלען אויף חתונה הא־בען.

— חתונה האבען — זאג איך — וואלט נאר נישט שלעכט געווען, ווען מיר מאנסבילען זאלען נישט זיין פערמישט אין דעם....

אזוי זענען מיר אוועק ווייטער אין שמועס. ביז איך האב איהר ערקלערט מיין מיינונג, אז אנ׳איי־גען ווייבעל איז לאנגווייליג.

דאס האט זי שוין פערדראסען. זי איז דאך אויך אנ׳אייגען ווייבעל. און זי האט מיר גענומען בעווייזען ווי עלענד א מאן איז אהן אנ׳אייגען ווייב, און אז איך פערשטעה נישט אפצושאצען דעם ווערט פון א ווייב, און אז איך דארף מיך שעהמען אין ווייטען האלז אריין, וואס איך רעד אזוי.

הער איך זי אויס, און אנשטאט זיך צו שעהמען אין ווייטען האלז, נעהם איך ארום איהר ווייסען האלז.

צובייזערט זי זיך אויף מיר און שרייט:

— מיין מאן פלאגט זיך גאנץ אזוי שווער, און אוועק ביינאכט צוליב געשעפט און איהר ווילט, איך זאל מיר אונטערהאלטען מיט פרעמדע מענער?

זאג איך איהר:

— גלויבט מיר, ווען איהר זאלט וויסען, וואס פארא געשעפטען אייער מאן שליסט איצט, וואלט איהר נאר אנדערש גערעדט.

— וואס הייסט, ער האט דאך געזאגט, אז ער געהט געשעפטליך? — פרעגט זי נאאיוו.

— און איך האב דען נישט געזאגט מיין ווייב, אז איך געה געשעפטליך — ערקלער איך איהר — אלע מענער גיבען אן געשעפט פאר א תירוץ. וואס דען זיי וועלען דערצעהלען, אז זיי געהען זיך אמו־זירען מיט פרעמדע ווייבלעך?

פערעלע האט זיך פערטראכט און איז געווארען פריינדליכער צו מיר.

אהיימגעגאנגען פון פערעלען בין איך שפעט ביינאכט. אין הארצען האט מיר שטארק געקלאפט און געריכט האב איך זיך אויף א סוף פון מיין חנה׳לען, פארוואס איך בין געקומען אזוי שפעט.

אז איך בין געקומען צו דער טיר, האב איך געטראפען ארויסגעהן ישראלן פון די טרעפ.

— אזוי שפעט לאזט מען זיצען א ווייב אליין?

— איז אויף מיר ישראל אנגעפאלען...

— אזוי שפעט לאזט מען א ווייבעל זיצען אליין? — האב איך אויף איהם געשריגען.

— וואס דו קומסט איצט פון מיר? — האט ישראל געפרעגט א חערשראקענער.

— און דו ביי מיר האסט געמעגט זיצען אזוי? אהא! אזוי?... זענען מיר, הייסט עס, קוויט?....

— אודאי קוויט.... דו האסט פערברענגט מיט מיין חנה׳לע, האב איך פערברענגט מיט דיין פע־רעלע.....

חוזק׳ס אייניקעל

פיניעלע מזיק
גיט לשון

ני יאטן, ווי אט עץ עפיס גיסידעט איעך אב דעים סידער גיגאט א מיפולע, צ׳ווייסץ מיט וואעס? מיטן נאפיקוימע. יעידים יוער טי איעך אראעם לאר־קיכיגע חעים נאפיקוימע, אין דינועך, אז דעיר טאר־טע וויל עיעם צריק, מיז מיער העיר טאטע ציזוגן א צעינער אף מאקירונדליך. דעים סידער אב איעך גיוואלט מאכן די ליקיטע, אט אבער דעיר טאטע ני־קנאסט אין ווען באמיך ציציקריגן צין נאפיקוימע, אט דעיר טאטע מיעך גיפאקט באן איויסיק, און אט גיזוגט:

— פיניעלע, ציה־אופ! ני, אב איעך גימיסט באסטירן פין נאפיקוימע, און על דעים פייסטך ניש אובן קא מאקערונדליך.

דעפאר אב איעך אבער גיגאט א גיטן פייסעך. כאב גישפילט אין „בימיש" און אין „איינס אראעם" אין „הרוד אין דרים". יעץ אב איעך אפילע טאש מיט ניסן אין קנאק.

דעים שאבים מאלעמויט, עט מע זיך ציגעזאמעט געמע אלע יאטן פין שמולן געסל אין מעט גיין קא ווילקע שפאנצירן. אלע עט מע גיין אין מעיאטער אראן. איין כעורע גייט צי יאשע מיטן קאליפ, אין א ווייטע כעורע אין פליהארמאניק צין נאכאלניק.

א קלאל מאחנן מהעפן מיער זיך ציזאמעט אפן באליטער שילהויף, דוואל אצין מיער א גיטן שאבים און זאצין מיער גיזינט.

בלויז פאר שפאס

דו ביזט שעהנער נאך פון ווענוס.
און נאך קליגער ווי דער טאג —
האט א בחור צו א מיידעל
אין א שפאס געטון א זאג.

האט ס׳מיידעל, אט דאס שעהנע
נישט גענומען עס פאר גרינג:
און גענומען תיכף מאהנען
פון דעם יונג א חופה־רינג.

האט דער בחור זיך געשוואוירען:
„כ׳האב זיך בלויז א שפאס געמאכט
האט דאס מיידעל פון זיין ענטפער
זיך קאקעטיש אויסגעלאכט....

איצטער האט דער שעהנער בחור
צרות, צרות אהן א שיעור,
ווייל ס׳האט דער גרויסער לעקיש
הייראטען געמוזט מיט איהר....

די חגאות אין לאדז

אין די אמטען, זעלבסטפערוואלטונג, באהן, פאסט, „אובעזפיעטשאלניע" א. א. וו.

(א) אין שייכות מיט די „וועלקאנאַין"־חגאות, וואָס פאַלען אויס דעם 12 און 13 ד. ח. וועט דאָס אַמטירען אין פערשידענע אינסטיטוציעס פאָרקומען אויף אַזאַ אופן:

אין די מלוכה־ און זעלבסטפערוואַלטונגס אַמטען ווערט היינט אַמטירט ביז 1 בייטאָג און שבת ביז 12 אַ זייגער. די נאָרמאַלע ארבייט וועט זיך אָנהייבען דינסטאָג דעם 14־טען אינדערפריה.

אויך אין די פינאַנץ־אַמטען און פינאַנץ־קאַסעס איז עס אַזוי.

די פּאָסט מיט אַלע איהרע אָפּטיילונגען וועט פונקציאָנירען נאָרמאַל ביז שבת. 5 נאָכמ. דעם 12־טען וועט די פּאָסט נישט זיין טעטיג, עס וועלען נאָר צוגעשטעלט ווערען שפּייז און עקספּרעס־פּעקלעך.

דעם 13־טען ד. ח. וועט די פּאָסט זיין טעטיג פון 9 ביז 11, און עס וועט איינמאָל צוגעשטעלט ווערען די קאָרעספּאָנדענץ.

די טראַמוואַיען וועלען שבת קורסירען פּלויז ביז 8 אין אָוונט. אָנהויבען צוריק גיין וועלען זיי ערשט זונטאָג 1 בייטאָג.

די צופאָהר־טראַמוואַיען וועלען די גאַנצע צייט קורסירען נאָרמאַל.

דעם 9, 10 און 11 קורסירען צוויי ספּעציעלע צוגען: וואַרשא — לאָדז און לאָדז — וואַרשא. פון וואַרשא גייט אָפּ דער צוג 13.05 און קומט קיין לאָדז — 15.30; פון לאָדז גייט אָפּ קיין וואַרשא 7.05 (אינדערפריה) און קומט אָן קיין וואַרשא 10 אַ זייגער.

אין דער „אובעזפּיעטשאַלניע" ווערט היינט פרייטאָג אַמטירט ביז 1 בייטאָג, און מאָרגען ביז 12 בייטאָג. איהרע אַפּטייקען אַרבייטען היינט ביז 4 בייטאָג, און מאָרגען — אינגאַנצען נישט. די שטאָב־דאָקטוירים אויף די פונקטען וועלען היינט אָרדינירען נאָרמאַל. און שבת ביז 1 בייטאָג. דערביי מוזען זיי בעזוכען אַלע שווער קראַנקע, וועלכע זענען אָנגעמאָלדען ביז 1 בייטאָג.

די פּריוואַטע אַפּטייקען וועלען פונקציאָנירען נאָרמאַל.

* * *

פרייטאָג און שבת וועלען די טעאַטערס און קינאָס נישט זיין טעטיג. נאָרמאַל שפּילען וועט מען אָנהויבען דעם ערשטען טאָג חגא.

מפלה פון א פאמאזשער שונא ישראל

וואס איז פאמערן קאן אלץ פאסירען; פסח קלאפט ער זיך „על חטא"...

דעם 12־טען מערץ פ. י. האָבען מיר פערעפענטליכט אַ בריף פון אַ קריסטליכער פירמע אין טוכאַלאַ (פּאָמאַזשע) פון די ברידער אַקונעק צו אַן אָנגעזעהענער לאָדזער פירמע. דער פּאָמאָזשער סוחר שרייבט צ. ו. אַנדערען:

„איהר מיינט, אַז איהר האָט אַ „זשידעק" פון די נאַלעווקעס אין ברודיגע כאַלאַטען, וועמען איהר קענט פיהרען פאַר דער נאָז. ביי אונז הערשט אַ מוסטערהאַפטע אָרדנונג, און איהר קענט זיך לערנען פון אַ סוחר פון פּאָמערן, הגם אַ יונגען, אָבער אַן עהרליכען, און נישט ווי איהר ברודיגע.

אויב איהר האָט אין פּוילען אַנ'עילה, סאָ גייט קיין פּאַלעסטינא, דאָרט וועט איהר זיך לערנען אָרדנונג.

אויב איהר וועט אונז שיקען אייער פערטרעטער, וועט ער באַלד אַרויספליהען אויפ'ן הויף צו די גרויסע היבט, און דאָרט געוויס מיט איהם מאַכען אַ „כאַאָס".

בעקענענדיג זיך מיט דעם טעקסט פון דעם בריף, האָבען די היגע וואַיאַזשאָרען בעשלאָסען, נישט איבערצושטרעטען די שוועל פון דער „זויבערער" ריין־אַרישער טוכאַלער פירמע.

נאָך אַ חודש צייט, האָט זיך דער היציגער ריינער אַריער אַרומגעזעהען, אַז ס'גייט איהם מיט דער פוטער אַראָפּ. די לאָדזער וואַיאַזשאָרען און פערטרעטער פון די פירמעס האַלטען איהם ביים וואָרט. אַנדערע סוחרים אין שטעטעל האַנדלען, בעקומען „פּעקלעך" און ער זיצט און גענעצט. די פּאַליצעס טריקענען איין. וועקסעלעך מוז מען צאָהלען, פאַרוואָס צו לייזען האָט ער נישט, איז ער געקומען צום שכל, אַז ער האָט געמאַכט אַ שווינעריי, און בעקומען חרטה אויפ'ן גאַנצען עסק, די היינטיגע וואָך האָט דער היגער וואַיאַזשאָרען־פעראיין בעקומען פון איהם אַ בריף פול מיט חרטה. ער קלאַפּט זיך אין האַרצען „על חטא", אַז ער איז באַת'ן שרייבען דעם בריף געווען שכור, און אַז ער איז גרייט צו שפּענדען יעדע סומע פאַר וועלכען צוועק מ'וועט בעשטימען, מ'זאָל פון איהם אַראָפּנעהמען דעם חרם.

אָט אַזאַ מפּלה האָט געהאַט דער המן פון טוכאַלאַ. אפשר וועלען זיך אַנדערע שונאי ישראל אַראָפּנעמען אַ מוסר פון די ברידער אַקונעק אין טוכאַלאַ!

מיט 30 פראצענט ביליגער

דאס היילען זיך אין פאזנאנסקיס שפיטאל

(—) לויט ווי מ'אינפאָרמירט אונז האָט די פערוואַלטונג פון פּאָזנאַנסקיס שפּיטאָל (אויף שטערלינגאַ גאַס) בעשלאָסען מיטן 1 אַפּריל ה. י. צו רעדוצירען די איצטיגע היילונגס־טאַקסע אויף דער כירורגישער אָפּטיילונג — ביז 6 זל. 20 גר. און אויף דער אינערליכער — ביז 5 מיט 20 גר. טעגליך.

די פּרייזען זענען אַלזאָ רעדוצירט געוואָרען אויף 30 פּראָצענט.

פון דער פערהיטונגס־סטאַציע געגען ווענערישע קראַנקהייטען

(א) פונם 1 אַפּריל ה. י. וועט די פערהיטונגס־סטאַציע געגען ווענערישע קראַנקהייטען ביים פּוילישען רויטען קרייז, וואָס געפינט זיך ביי דער פּאַנאַטאָוויע אויף פּיעטריקאָווער 203/205 — זיין טעטיג טעגליך פון 8 אָוונט ביז 8 פריה. די איינשפּריצונגען און די עצות ווערען געגעבען בחנם.

דער שטרייק ביי די גאַרבער

(א) כידוע, איז דער שטרייק אין דער גאַרבערייאינדוסטריע נאָך נישט געענדיגט.

אויף דער קאָנפערענץ אין אַרבייטס־אינספּעקטאָראַט, וואָס איז פאָרגעקומען נעכטען, איז געקומען צו אַ טייל־ווייזען הסכם, און ד. 16 ד. ח. וועט די קאָנפערענץ פאָרטגעזעצט ווערען.

פון די עקזאַמענס קאָמיסיעס ביי דער האַנדווערקער־קאַמער

לעצטענס זענען פאָרגעקומען אַ גאַנצע רייה געזעלען און מייסטער־עקזאַמענס.

אין די געזעלען־עקזאַמען פון פריזיער־צעך האָבען אויסגעהאַלטען פאָלגענדע יודען: יצחק ישראל צווייגמאַן, שלום פראַנקענטאַל, פייוועל פאַגעלנעסט, ל. געלבאַרד.

אין די געזעלען־עקזאַמענס פון שלאָסער־פאַך האָט אויסגעהאַלטען אהרן עדעלשטיין.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער יום־טוב־פּראָגראַם!
די גרויסע קאָמעדיע א. נ.
Jaśnie Pan SZOFER
אין די הויפּט־ראָלע:
Eug. Bodo
Ina Benita
Ant. Fertner
אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבען.
אָנהויב 4 נאָכט. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

טעאַטער פילהארמאניע
20 נאַרוטאָוויטשאַ 20
10 גאַסט־אויפפיהרונגען!
וואַרשאווער סקאַלאַ־טעאַטער
10 גאַסט־אויפפיהרונגען!
גרעסטע סענסאַציע! פרייליכסטער יום־טוב!
200 מאָל געשפּילט אין וואַרשא!
אלע גרייטען זיך צו דער פייערליכער פרעמיערע!
זונטאָג, ד. 12־טן 4 נאָכמ. און 9 אָוונט | דינסטאָג, ד. 14־טן 4 נאָכמ. און 9 אָוונט
מאָנטאָג, ד. 13־טן 4 נאָכמ. און 9 אָוונט | און טעגליך 9 אָוונט
אורקע נאַכאַלניק'ס
נאַכט־מענשן
סענסאַציאָנעלע פּיעסע אין 10 בילדער. רעזשיסירט: חיים סאַנדלער
מיט די ליבלינגס־אַרטיסטען
ווערא קאַניעווסקא
פּאָול ברייטמאַן
מיט'ן אָנטייל פון אַגנעטאַ רייזער
אין ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל לויט א. ב.:
אייזענבערג אהרן. | זאַסלאַווסקאַ בערטאַ.
ברייטמאַן פּאָול. | נערה רבקה.
געטליכערמאַן לייב. | נייהויז וואָלף.
גרינשפּאַן יעקב. | פּאָזנאַנסקי משה.
גראָס רעגינאַ. | קאַניעווסקאַ ווערא.
האַמבורגער דוד. | רייזער אַגנעטאַ.
| ראַקאָוו יחיאל א. א.
איינענע דעקאָראַציעס פּראָיעקטירט: ליבערמאַן. מוזיק־לייטונג: זעלמאַן.
אָנפיהרונג: ב. אַסס. | ערשטקלאַסיגער באַלעט, פּרימאַ־באַלערינע: אַגנעטאַ רייזער | אָנהויב: פּינקטליך 9.15
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

אויף די לעזשאַנט־נישע ירידים
קיין פּאַלעסטינא
הנחות פאַר די ה"ה סוחרים!
קיין עסטרייך
פון 23. ביז'ן 28. אַפּריל 169 זל.
קיין יוגאָסלאַוויען
דעם 19/4 — 10/5 560 זל.
קיין ווין
אויף 5 אָדער 28 טעג, ו'עם 16/4
75 זלאָטים
אויף יום־טוב קיין וואַראַכטע
66% — צוריקפאָהר אומזיסט.
אויסלענדישע הנחה־פּעסער
„אָרביס", פּיעטריקאָווער 18 (Mewa) טעל. 249-40.

אויפ'ן דערנער־וועג

שפּאַנענדער סענסאַציאָנעל־ראָמאַנטישער ראָמאַן

(72

אָט די דאָזיגע פראַגען האָבען איצט געעגבערט דעם מוח פון מאַיאָר ראַנגע און איהם נישט געלאָזט צורוה. מיט וועמען זאָל ער זיך פערשטענדיגען וועגען דעם דאָזיגען פאַל, און פערשטענדיגען מוז מען זיך אויפ'ן שטעל. זעהר ווייסט, וואָס פאַר אַ שרעקליכע פאַקטען עס קאָנען דאָ פאָרקומען.

קודם כל דאַרף מען וועגען דעם מודיע זיין דעם פיהרער פון דער בעזייזען־ביוראָ, אורבאַנסקי פאַן אָסטראָמיעטש. ער האָט דאָס רעכט צו פערפיהרען אַנ'אויספאָרשונג געגען העכערע בעאַמטע.

מאַיאָר ראַנגע קלינגט אָן צו אורבאַנסקי'ן:

— איז דער פּאָלקאָווניק אורבאַנסקי אין שטוב? דאָס רעדט מאַיאָר ראַנגע.

— יאָ, ביים טעלעפאָן.

— קאָן מען צו אייך קומען אין אַ וויכטיגער אָנגעלעגענהייט?

— איז עס אַזוי דרינגענד, הער מאַיאָר? איך האָב גראָד געסט ביי זיך.

— זעהר דרינגענד. מאָרגען קאָן שוין זיין צו שפּעט.

— צי קאָנט איהר מיר נישט זאָגען דורכ'ן טעלעפאָן וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך?

— ניין, ס'איז אַן ערנסטער ענין. איך מוז מיט אייך פערזענליך רעדען.

— אויב אַזוי, קומט, איך וואַרט אויף אייך.

דער אורטייל

אין דער צייט, ווען מ'האָט זיך שוין אין דער פּאָליציי און אין שפּיאָנאַזש־אַמט דעריוואוסט, אַז דער געהיימניספולער בריף־אָפּנעמער איז דער אַלמעכטיגער פּאָלקאָווניק רעדל, — אין דערזעלבער צייט זענען די אַגענטען וו'דער געשטאַנען פערצווייפעלטע ביים עק פון דער שטאַט־גאַס.

פּאָלקאָווניק רעדל איז זיי פערשוואונדען געוואָרען פון אונטער די אויגען. דאָ האָט איינער פון די אַגענטען געקלונגען צום פּאָליציי־שעף און בעקומען פון איהם אַ בעפעהל, רעדל'ען נישט אָפּצולאָזען פון אויג, און אין דער זעלבער צייט איז דער „הער פּאָלקאָווניק" ווי איינגעזונקען געוואָרען אין דער ערד.

— וואו האָט ער געקאָנט אַהינקומען? — פרעגט איינער פון די געהיים־אַגענטען ביי זיין קאָלעגע.

— אפשר איז ער אַריין אין דער הויז פון דער אַלטער בערזע, וואָס האָט דריי דורכגאַנגען?

זיי לאָזען זיך שנעל אין הויז פון דער אַלטער בערזע, זוכען אין פערשידענע ווינקלען, לויפען אַרויס דורך די פערשידענע דורכגאַנגען, פרעגען זיך אויס ביי דעם הויז־אויפזעהער, צי האָט ער נישט געזעהען אַמאָל אַ הער דורכגעהען פון אַזאַ און אַזאַ אויסזעהען.

— ניין, נישט געזעהען! — ענטפערט דער הויז־אויפזעהער.

די אַגענטען לויפען אַ'רויס אויף דער וואַלנער־גאַס, קוקען זיך אום אין אַלע זייטען. ניין, דער פּאָלקאָווניק רעדל איז נישטאָ!

זאָל ער האָבען אַנטלאָפען, זעהענדיג, אַז מען שפּיאָנירט איהם נאָך? א, דאָס וואָלט געווען זעהר שלעכט! דער פּאָליציי־שעף האָט זיי אויסדריקליך אָנגעזאָגט אַז זיי זאָלען רעדל'ען פון אויג נישט אָפּלאָזען. און דאָ האָבען זיי, מיט זייער נאַכלעסיגקייט, געגעבען איהם אַ מעגליכקייט צו אַנטלויפען.

אָבער איצט זענען זיי אויך זיכער, אַז דער פּאָלקאָווניק רעדל פיהלט זיך אין עפּעס שולדיג. אויב נישט — פאַרוואָס־זשע האָט ער זיך געסטאַרעט אַזוי קונציג פערשוואונדען צו ווערען? פאַרוואָס איז ער בלאָס געוואָרען באַכדעם ווי ער האָט אַריינגעלייגט דעם פּוטוראַל אין טאַש אַריין?

— עס וועלען אונז נישט העלפען קיין שום תירוצים — מיר מוזען דעם פּאָלקאָווניק פאַר יעדען פּרייז אויפזוכען! — ערקלערט איין אַגענט.

זיי לאָזען זיך אין די גאַסען, געהען אַריין אין יעדען רעסטאָראַן, קאַפע־הויז און בעטראַכטען די געסט, רעדל איז אין ערגעץ נישטאָ.

אָט געהען זיי פערביי נעבען פּאַסאַזש פרייזינג, זיי גיבען אַ קוק — רעדל געהט אַרויס פון דאָרט מיט איילינגע טריט, ער קוקט זיך אום, אָבער באַלד פערקירעוועט ער זיך צוריק און געהט אַריין צוריק אין פּאַסאַזש.

זעהט אויס, אַז ער האָט בעמערקט די ביידע אַגענטען און, מיינענדיג אַז זיי זעהען איהם נישט, איז ער צוריק אַריין.

און ווירקליך, רעדל האָט פערשטאַנען, אַז די אַגענטען וועלען איהם נישט אָפּלאָזען מעהר פון אויג. ער האָט זיך דעריבער אַ געוויסע צייט אויסבעהאַלטען אין פּאַסאַזש.

וואָלטען זיי איהם פערלוירען פון אויג, וואָלט ער זיך נאָך ווי־עס־איז געקאָנט ראַטעווען. ער וואָלט אוועק צום וואָקזאַל און איוועקגעפאָהרען. וואוהין? ער ווייסט נאָך אַליין נישט וואוהין. די געדאַנקען זענען ביי איהם איצט אַזוי צורודערט, אַז ער גיט זיך נישט אָפּ קיין דין־וחשבון וועגען דעם, וואָס ער טראַכט איצט און טוט איצט.

אַלץ קומט ביי איהם איצט פאַר אַזוי אינסטינקטיוו, אַזוי פּלוצלונג, ווי אַ חיה, וואָס דערזעהט אַ פּלוצלונגע געפאַהר און לאָזט זיך לויפען גלייך אין פייער אַריין.

(פאָרטזעצונג קומט)

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" ציגעל־גאַס 27, טעל. 112-25. — אברהם מאַרעווסקי יובל־קאָמיטעט ביי ייוו"א אין לאָדז.

זונטאָג, ד. 12 אַפּריל 1936, 11 אַ זייגער פריה

פייערליכע יובל־אַקאַדעמיע

לכבוד דער דרייסיג־יאָהריגער אַרטיסטישער און שריפטשטעלערישער טעטיגקייט פון

אברהם מאַרעווסקי

מיט'ן אָנטייל: דיכטער מ. בראָדערזאָן, רעד. י. אוגער, דיי' מזא"ה, דער בעל־היובל.

I. שיילאָק לאַכט; — טעקסט — מ. בראָדערזאָן; אויסגעפיהרט א. מאַרעווסקי און א. קורץ.

II. קאָנצערט: מאָריס שוואַרץ, קלאַרא סעגאַלאָוויטש, א. סאַמבערג, א. שטיין.

יודישער רעוועלערסען־קוואַרטעט (ברידער גרינוואַלד, חעכט, שאַרפשטיין). פאָלקס־כאָר ביי „קולטור־ליגע" אונטער לייטונג פון דיר. טעאַדאָר רידער.

ביים קלאַוויר: אַרטור באַלזאַם און פּראָפ. זעלמאַן.

דער פּשיטיקער הילף־קאָמיטעט ביי דער אַרבייט

דער לאָדזער הילף־קאָמיטעט לטובת פּשיטיקער יודען און אומגעגענד האָט אַרויסגעלאָזט אַ דרינגענדען קול קורא צו אַלע שוהלען און בתי תפלה, אויפפאָדערונגען צו די גבאים צו קומען צו הילף דער רעטונגס־אַקציע, דורך מעורר זיין די מתפללים מנדר צו זיין ביי די עליות אין די יום־טוב־טעג פאַר דעם דאָזיגען ציועק.

יעדען טאָג קומען אָן אין ביוראָ פון קאָמיטעט (פּיעטרקאָווער 10) גרעסערע און קלענערע נדבות פון יחידים פון לאָדז און דער אומגעגענד אַחוץ די געלדער וואָס פליסען אַריין דירעקט אין די לאָדזער בענק פאַר'ן לאָדזער קאָמיטעט.

זאַמעל־שטעל פון מלבושים און וועש לטובת די יודן אין פּשיטיק און סביבה

צוליב דעם וואָס ס'מעהרען זיך כסדר שפּענדען פון וועש און פערשידענע מלבושים פאַר די עלענדע יודען אין פּשיטיק און די שכנות'דיגע שטעטלעך, האָט דער לאָדזער הילף־קאָמיטעט געעפענט אַ ספּעציעלע זאַמעלשטעל אויף פּיעטרקאָווער 6 אין דער עקספּעדיציע־פירמע פון ראובן סאַבאַל.

ה' סאַבאַל האָט פרייוויליג געשטעלט צו דיספּאָזיציע פון קאָמיטעט אַ לאַסט־אויטאָ אויף איבערצופיהרען די געזאַמעלטע זאַכען קיין פּשיטיק און סביבה, די זאַמעלשטעל אויף פּיעטרקאָווער 6, איז אָפען אַ גאַנצען טאָג אויף אָנצונעמען פּעקלעך מלבושים און וועש געגען קוויטונג.

„ל י ל י אַ"

קוים אַ חודש ווי עס עקזיסטירט די פּראַלניע „ליליאַ" אויף טראַוגוטאַ 2 און האָט שוין בעוויזען זיך צו ערוועובען דעם ברייטען לאָדזער עולם. די פּראַלניע „ליליאַ", וועמענס צענטראַלע געפינט זיך אין וואַרשא האָט אין דער הויפּט־שטאָט און איצט אויך אין לאָדז פעהדינטען ערפאָלג. אַ דאַנק די נידריגע פּרייזען, ערשט־קלאַסיגע גאַראַנטירטע אויספיהרונג פון די בעשטעלונגען און די אויסערגעוועהנליכע פּינקטליכקייט. ווער עס גיט נאָר איינמאָל עפּעס צו וואַשען אָדער רייניגען אין „ליליאַ" בלייבט שוין זייער שטענדיגער קליענט.

הכנות צו דער ערעפנונג פון דער האַנדווערקער־אויסשטעלונג

די הכנות צו דער האַנדווערקער־אויסשטעלונג אין לאָדז געהט שנעל פאָראויס, אין סטאַשיץ־פּאַרק, וואו די אויסשטעלונג וועט פאָרקומען, קאָכט די אַרבייט שוין זייט אַ וואָך. איבער הונדערט אַרבייטער פון דער פירמע „געשטעלער און פערענבאַך" זענען בעשעפטיגט אויף צוויי זמיאַנעס. ס'ווערען אויסגעבויט 4 גרויסע אויסשטעלונגס־פּאַוויליאָנען. אין ערשטען פּאַוויליאָן געפינט זיך די אויסשטעלונג פון דער לאָדזער האַנדווערקער־קאַמער: עקספּאָנאַטען פון דער קאַמער מייסטער און געזעלען — שטיקער, אויסשטעלונג פון די פּראָפעסיאָנעלע שולען און די אויסשטעלונגס־דירעקציע. אין צווייטען פּאַוויליאָן וועלען זיך געפינען רויה־שטאָפען, מאַשינען אין האַנדווערקער־מכשירים ווי אויך אַרטיקלען פון מאַסען־געברויך.

אין דריטען פּאַוויליאָן וועט זיך געפינען מעבעל, דער פירטער פּאַוויליאָן וועט טראָגען אַן אַלגעמיינעם האַנדווערקער־כאַראַקטער. אין איהם וועלען געוויזען ווערען לויט בראַנזשען אַלע האַנדווערקער־אויסאַרבייטונגען. ס'זענען אויך שוין אָנגעהויבען געוואָרען די אַרבייטען ביים בויען די אינדיווידועלע קיאָסקען. ס'ווערען שוין אויסגעשטעלט די עלעקטרישע לאָמפען, די דאָזיגע אַרבייט ווערט געפיהרט דורך דער שטאָט־פערוואַלטונג.

די פּעראַינטערעסירונג מיט דער אויסשטעלונג איז אַ זעהר גרויסע, די צאָהל פרייע קיאָסקען איז אַ מינימאַלע. די אויסשטעלונג וועט זיכער זיין אַן אימפּאָנירענדע. בעת דער אויסשטעלונג וועלען אין לאָדז פאָרקומען אַ רייה צוזאַמענפאָהרען, ס'וועלען קומען אויספלוגען פון גאַנצען לאַנד.

די אַנטיילנעמער אין די אויספלוגען וועלען געניסען פון הנחות אויף די באַהנען, אויטאָבוסען און אין לאָדז אין די האָטעלען, רעסטאָראַנען, טעאַטערס און קינאָס.

די דירעקציע פון דער אויסשטעלונג געפינט זיך אויף מאָניושקי 5 וו. 3 טעל. 188-36.

אויבער קאַנטאָר קוסעוויצקי דאַווענט אין פילהאַרמאָניע

היינט פרייטאָג, 7 אָוונט און מאָרגען שבת 9 פריה וועט דאַווענען אין פילהאַרמאָניע דער בעקאַנטער טענאָר, אויבערקאַנטאָר פון וואַרשאַווער גרויסע סינאַגאָגע משה קוסעוויצקי.

דער סדר אין קיבוץ „בילו"

אין קבוץ „בילו" איז זעהר שעהן געפייערט געוואָרען די צווייטע סדר נאַכט.

ביי ווייס סערווירטע טישען פערנעהמען פּלאַץ די אָנגעזעהענסטע ציוניסטישע טוערס דערונטער רעד. ישעיה אוגער און משה לימאַן. און די חלוצישע משפחה.

דעם סדר עפענט ה' פעלהענדלער. דעם פּאַרזיץ נעהמט איבער ה' נחמיה וועגמייסטער.

רעד. ה' אוגער גיט אַ גייסטרייכע דעפיניציע איבערן בעגריף חירות (פרייהייט) אין ליכט פון יודישער מסורה, אין די וועלטס־וויסענשאַפט און קומט צום אויספיהר, אַז די היינטיגע פרייהייטס־שטימונג דאַרף אונז בעקרעפטיגען אין קאַמף פאַר'ן חירות עצמית.

ה' מ. לימאַן שטרייכט אונטער די קריטישע לאַגע פון יודישען פאָלק אָבער ס'איז נישט קיין צייט אויף דיספּוטען וועגען די פערגאַנגענהייט, ווייל „הגיע זמן של שחרית". און רופט צו חלוצישע מאַטען.

ה' זאָנענבערג רעציטירט אַ רייה שאַפונגען פון ה' יעראָזאָלימסקי, וועלכע ווערען אויפגענומען מיט שטורמישע בייפאַלען, אויך זינגט ער אַ רייה אַקטועלע וואַריאַנטען.

פרוי רעזניק בעגריסט אין נאָמען פון „וויזאָ".

ה' פעלהענדלער ענטפערט אין נאָמען פון קבוץ אויף אַלע רעדעס. מיט חלוצישע לידער האָט דער עולם פערברענגט ביז פּאַרטאָג.

וועגען וואָס יעדער לאָדזער און לאָדזערין דאַרפען וויסען

אין דער יעצטיגער שווערער קריזיס־צייט איז די פליכט פון יעדען לאָדזער און לאָדזערין אַלע זייערע איינקויפען צו מאַכען ווי אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען.

די דירעקציע פון דעם איינציגען ביי אונז אין שטאָט וואַרען־הויז „קאָנסום" ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור, האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער איצטיגער שווערער צייט בעדייטענד ערנידריגט די פּרייזען פון שפּייז־אַרטיקלען, דאַמען־קאָנפעקציע, מענער, קינדער, גאַלאַנטעריע־סחורות, איבערהויפּט פּראַקטישע מתנות זענען רעשטען און בראַק פון ווידזעווער אויסאַרבייטונגען, וועלכע עס פערקויפט אויסשליסליך קאָנסום צו געגנויע פאַבריקס־פּרייזען. עס ליגט דעריבער אין אייגענעם אינטערעס צו מאַכען זיינע איינקויפען נאָר אין קאָנסום.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

לעצטע זעקס פאָרשטעלונגען פון „יאַשע קאַלב"

שוין נאָך עטליכע טעג וועט אַראָפּגענומען ווערען פון אַפיש די גראַנדיעזע מאָריס שוואַרץ־אויפפיהרונג „יאַשע קאַלב", וועלכע געהט כסדר אין „ראָזמאַיטאָשטשי" טעאַטער ביי אויספערקויפטע הייזער.

„יאַשע קאַלב" וועט געשפּילט ווערען נאָך 6 מאָל: זונטאָג, מאָנטאָג און דינסטאָג בייטאָג און אין אָוונד.

דאָס וועלען זיין אונווידערופליך די לעצטע פאָרשטעלונגען פון „יאַשע קאַלב", און ווער ס'וועט די אויפפיהרונג נישט זעהן אין פערלויף פון די 3 טעג, וועט שוין נישט האָבען די מעגליכקייט אין לאָדז צו בעוואונדערן די אויסגעצייכנטע פּיעסע, ווייל פון מיטוואָך דעם 15־טען אַפּריל וועט געוויזען ווערען די נייע מאָריס שוואַרץ אויפפיהרונג „יוד זיס" מיט דעם קינסטלער אין די הויפּט־ראָלע. דעם 21־טען ד. ח. פאָהרט מאָריס שוואַרץ־טרופּע אויף גאַסטראָלען קיין לעמבערג.

וואַרשאַווער „סקאַלאַ" - טעאַטער מיט וויערא קאַניעווסקאַ און פּאַול ברייטמאַן אין פילהאַרמאָניע

די טרופּע פון וואַרשאַווער סקאַלאַ־טעאַטער איז היינט פריה געקומען קיין לאָדז און זונטאָג, דעם לעצטען טאָג חול־המועד, הויבט זי אָן איהרע גאַסטשפּילען אין „פילהאַרמאָניע" טעאַטער.

צום ערשטען אויפטריט ווערט געגעבען די זעהר אויסגענומענע פּיעסע, וואָס איז געשפּילט געוואָרען אין וואַרשא דעם גאַנצען סעזאָן „נאַכט־מענשען" פון אורקע נאַכאַלניק".

די הויפּט־ראָלען פיהרען אויס וויערא קאַניעווסקאַ און פּאַול ברייטמאַן מיט'ן ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל.

די פּיעסע איז רעזשיסירט געוואָרען דורך ח. סאַנדלער און די ספּעציעלע דעקאָראַציעס, וועלכע איז געבראַכט געוואָרען פון וואַרשע, איז פּראָיעקטירט דורך'ן קונסט־מאָלער ליבערמאַן.

די פּיעסע ענטהאַלט זעהר אָריגינעלע מוזיק, אַ גרויסען באַלעט אָנגעפיהרט דורך דער בעליבטער אַנעמאַ רייזער.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

מעלדונג

פון החלוץ הכלל ציוני אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 38

היינט פרייטאָג, ד. 10־טען אַפּריל פּינקטליך 9 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר די ערעפנונג פון דער האַלב־יעהרליכער אַלג. פערזאַמלונג. אויפ'ן טאָג־אָרדנונג: 1) פּתיחה 2) הרצאה: המצב בציונות, 3) בחירת נשיאות.

מאָרגען שבת, דעם 11־טען אַפּריל 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג דער המשך פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג: 1) דין וחשבון מפעלות הועד והמשרדים, 2) ויכוחים, 3) בחירות, 4) עבודתנו להבא. אַלע חברים ווערען אויפגעפאָדערט פּינקטליך צו קומען.

1909—XXX—1936

יודישע אַרבייטער־פּאַרטיי „פּועלי־ציון" לאָדזשער אָרגאַניזאַציע.

דינסטאָג, דעם 14. אַפּריל (לעצטער טאָג פּסח), 10 אַ זייגער אינדערפריה קומט פאָר אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" (ציגעל־גאַס 27)

אַ פייערליכע אַקאַדעמיע

געווידמעט דעם 30־יעהריגען יובל פון דער „פּועלי־ציון"־בעוועגונג.

פּראָגראַם: 1) דערעפנונג, 2) בעגריסונגען, 3) רעפעראַטען פון די חברים ד"ר א. בערמאַן און ש. זאַגאַן פון וואַרשע, 4) רעציטאַציעס פון דיכטער מ. בראָדערזאָן און פון די אַרטיסטען פון מאָריס שוואַרץ־טעאַטער קלאַרא סעגאַלאָוויטש און א. סאַמבערג.

בילעטען פון 54 גראָשען אָן שוין צו בעקומען אין דער ביבליאָטעק א. נ. ב. באָראָכאָוו, אזו אין די פּראָפעסיאָנעלע אַרבייטער־פעראיינען.

„הונדערט יאָהר געזונדהייטס־דינסט"

פאָרלעזונג דורך ראַדיאָ פון ד"ר ה. רעמבעלינסקי

דורך דער לאָדזער ראַדיאָ־סטאַציע האָט עהעגעסטען געהאַט אַ היסטאָרישען שמועס ד"ר ראָבערט רעמבעלינסקי א. ד. ט. „הונדערט יאָהר אין געזונדהייטס־דינסט".

דער פערלעגענט, אַלס פערדינסטפולער פאָרשער פון געוויסע געביטען אין דער געשיכטע פון אונזער שטאָט, האָט געווידמעט זיין מיטוואָכדיגען שמועס דאָס ענטשטעהען און ענטוויקלונג פון לאָדזער אַפּטייקען. אין אַ לעבעדיגען פעליעטאָן־סטיל האָט דער פערלעגענט אַנגעוויזען אויף דעם אָנהויב פון געזונדהייטס־דינסט אין אונזער שטאָט, אונטערשטרייכענדיג די ראָל, וועלכע די אַפּטייקערס האָבען דערביי געשפּילט. דורך דער געשיכטע פון די ערשטע לאָדזער אַפּטייקען און זייערע בעזיצער קעמט כען, לייבוועבער א. אַ. דורך דער געשיכטע פון די ערשטע בעמיהונגען אין דער ריכטונג פון דערהויבען דעם כסדרדיגען ניוואָ פון די לאָדזער אַפּטייקערס — געהט אַדורך אַ גרויסע געזעלשאַפטליכע און בירגער־פליכט, וועלכע כאַראַקטעריזירט אַלע אַפּטייקערס אונזערע דורך אַלע צייטען פון זייער עקזיסטענץ.

אין זיין פערלעקציע האָט ד"ר רעמבעלינסקי אַרומגערעדט די עקזיסטענץ־בעדינגונגען פון דער לאָדזער פאַרמאַציע אין דער צייט פון די אויבאַפּאַנגיקייטס־קאַמפּען, דאַן די ראָל פון די לאָדזער אַפּטייקער בעת דער גרויסער מלחמה, ווען די פאַרמאַציע־סעקציע ביי די בירגער־קאָמיטעטען אונטער דער אָנפיהרונג פון איבספּ. וואַגנער, האָט זיך שטאַרק פערדינט געמאַכט ביים פערטיידיגען די שטאָט פאַר עפּידעמיעס און אין קאַמף וועגען דער געזונדהייט פון דער בעפעלקערונג.

צום סוף האָט ד"ר רעמבעל... אָנגעוויזען אויף די אויפגאַבען וואָס עס וואַרטען די לאָדזער אַפּטייקערס אין דער נאָהענטסטער צוקונפט און אָנגעוויזען, אַז די לאָדזער פאַרמאַציע וועט שטענדיג זיך געפינען אין די ערשטע רייהען פון דער געזעלשאַפטליכער געזונדהייטס־דינסט.

KINO-TEATR MIRAZ 11 LISTOPADA 16

אָנהויב יום־טוב 12 אַ זייגער בייטאָג.

גרויסער יום־טוב־פּראָגראַם! פריילעכער מוזיקאַלישער ראָמאַנס א. נ.

„ליבעס־מאַנעווערס"

אין די הויפּט־ראָלען:
Mankiewiczówna, Halama, Zimińska, Zabczyński, Sielański, Orwid i Sempoliński.

ר. מלאָד

דאָן־דאָמינגאַ

ראָמאַן

נאָכדרוק אין אַ טאָג - צייטונג, אַפילו טיילווייז — פערבאָטען.

56

ביים טיש האָט זיך דער דאָקטאָר בעגעגענט מיט פערשידענע „טיפּען". מיט איינעם האָט ער זיך גאָר באַהעפט בעקענט. דאָס איז געוועזען אַ יונג מיט אויגען, ווי צייטיגע פלוימען, מיט אַ בלויליכען סאַמעט אין די אַפּלען. הויך און גלייך געוואַקסען, ווי אַ פּאַלמע. דאָס פּנים איז געווען לויטער, נאָר אונטער דער לויטערקייט האָט זיך געצויגען עפּעס אַ וואָלקען, ווי אַדויך וואָלט געשוואָומען אונטער דער הויט.

ריאַ מאַטאַראַזאַ האָט איהם איינמאָל געפרעגט:

— וואוהען פאָהרסטו, מיין פריינד?

— צוריק אין מיין לאַנד, אין מיין נעאַפּאָל.

— אַך, נעאַפּאָל!

— זייט איהר שוין געוועזען אַמאָל אין נעאַפּאָל, סעניאָר?

— ניין, איך פאָהר דאָס ערשטע מאָל אין איטאַליע.

און איך האָב געמיינט, אַז איהר זייט אַנ־אָפּערע־זינגער, אָדער אַ נאָכשטופּער ביי אַ זינגער אין מילאַן.

— פון וואַנען דרינגסטו דאָס?

— פון אייערע לאַנגע האָר און פערפלאָנטערטער באָרד.

דער יונג האָט זיך, אַפּנים, פערטראַכט, אַז ער איז נישט געוועזען גענוג שיין, בעת ער האָט געמאַכט די בעמערקונג, ווייל דער בלוילעכער סאַמעט פון די אויגען האָט זיך עפּעס פערגריבט און האָט אָנגענומען אַ קאָליר פון אָפּגעשאָסענעם אַטלעס.

— ביסט נישט לאַנג געוועזען אין בראַזיליע? — האָט דער דאָקטאָר געפרעגט.

דער יונג האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנד, ווי אייבער, וואָס וואָלט געוואָלט זיינע פליגלען אויספרובען:

— געוועזען, געוועזען סעניאָר, נאָך מעהר, ווי מען האָט געדאַרפט.

— צו וואָס פאָהרסטו אַהיים, יונגערמאַן? דו וועסט דאָך מיר נישט זאָגען, אַז בלויז אַרומצופּאָהרען איבער די וועגעציאַנישע „גאָנדאָלעס" און זינגען סערענאַדעס אין די שיפלעך הינטער די פענסטער פון דיין געליבטער.

דער יונג האָט אַ שמייכעל געטון. דער שמייכעל האָט זיך אַזוי ברייט געריסען, אַז ער האָט אויסגעזעהען, ווי זיין נשמה וועט זיך אַרויסגליטשען ווי דורך אַ פלוצלונג־געעפענטען וואַסער־שטראָם, און באַלד שמייכעל האָט אַרויסגעפּראַלט אַן־אומאויפהערליך געלעכטער.

שפּעטער זענען שוין ביידע געזעסען פערשטעקט צווישען די רעדער און מאַשינערייען אויף דעם דעק ביים „נאָז" פון דער שיף. דער יונג האָט כסדר דערציילט זיינע איבערלעבונגען, זיינע איינדריקען, זיינע בעמערקונגען וועגען דעם לאַנד, וואָס ליגט איבערן עקוואַדאָר — בראַזיליען.

דער דאָקטאָר איז געזעסען, געוואָרען ערנסטער און פערטראַכטער. ערשט איצט, הונדערטער מייגלען פון זיין לאַנד און זיין ערד, אין דער מיט פון דער וועלט אונטערן עקוואַדאָר, האָט ער דערקענט זיין „פּאַטריאָ". דורך דעם מויל פון אַ פּשוטען מענש, דורך אַ פרעמדען, אַנ'אויסלענדער, האָט ער זיך דערוואוסט אַזוי פיל אמתן וועגען דעם גרויסען אומגעזעהענעם שקר, וואָס הערשט. וואָס רעגירט אין זיין היים־געליבטען פּאַטערלאַנד.

(פאָרטזעצונג קומט).

„יודישע קריסטען" וואס זענען אנטלאָפען פון דייטשלאַנד

(ענדע פון דער 6. זייט).

געשפּרעך, איז אויך אַ מיטגליד פון דעם נישט־רייך־ראַסיגען פערבאַנד. ער האָט אין זיין „שטאַמבוים" אַ שפּור פון יודיש בלוט. ער איז אַ זעהר געבילדעטער פאַרבעהמער מיטעליאָהריגער מאַן און אַ געלערנטער פון ביבעל־קריטיק. ער פלעגט פרע־דיגען אין דער עוואַנגעלישער קירכע אין מינכען געגען דעם נאַצישען ראַסען־האַס און געגען דער נאַצישער געצענדינערייי. די נאַצי־רדיפות האָבען איהם געצוואונגען צו פערלאָזען היטלער־דייטש־לאַנד, נאָכדעם ווי ער איז אָפּגעזעסען זעקס מאָ־נאַטען אין קאָנצענטראַציע־לאַגער אין דאַכאו. ער בעריהמט זיך אין שפּאַס, אַז ער קען אפילו רע־דען העבּרעאיש: אין לי ממון בכיס, אדוני (נישטאָ קיין געלד אין מיין טאַש, מיין הער), זאָגט ער מיט אַ שמייכעל. ימח שמו וזכרו — זאָגט ער. האנשים הנאַציס אנשי סדום (די נאַציס זענען גע־גליכען צו די לייט פון סדום) — זאָגט ער. און נאָר עטליכע העבּרעאישע פראַזען. עס מאַכט אויף מיר אַ מאָדנעם איינדרוק צו הערען אַ קריסט רעדען העבּרעאיש. דער גלח דערצעהלט פון דער רעלי־גיעזער בעוועגונג אין היטלער - דייטשלאַנד און שטאַרקען יודערשטאַנד געגען ראַסען־האַס און גע־צענדינערייי. אין געהיים זענען אַ גרויסע צאָהל גלחים און רעליגיעזע קריסטען באָהענט פערבונדען מיט די פערפאָלגטע יודען און העלפען זיי וואו נאָר עס לאָזט זיך. רעליגיעזע יודען און רעליגיעזע קריסטען קומען זיך צוזאַמען אין געהיים אין די וואוינונגען, טראָץ דעם, וואָס די היטלער־שפּיאָנען היטען זיי אויף שריט און אויף טריט און עס ווערען פאַרנשטאַלטעט „ביבעל־אָבענדע", וואו מען לייענט די ביבעל און מען דעבאַטירט רעליגיעזע פראַגען.

— האָבען זי, מיין הער, שוין איינמאַל גע־זעהן אייך נאַצישען „שטאַמבאַים"?—פרעגט ער מיך.

— ניין, ענטפער איך. — קענען זי מיר פיליכט איינעם ציינען?

— ביטע זעהר, ענטפערט ער — מיין „שטאַמבאַום" איז מיט „שפּור", — זאָגט ער מיט אַני־רענישען שמייכעל, — איך בין נעמליך איין פיר־טעל יודע — זאָגט ער.

איך בין געווען זעהר בייגעריג צו זעהן אזא „שטאַמבוים" (אין יודיש קען מען עס אָנרופען יחוס־בריף) פון אַ גלח מיט אַ יודישער באָבע.

ער האָט אַרויסגענומען פון בוזים־טאַש אַ דיק פאַפיר, אַ דאָקומענט, רייך־צונויפגעלייגט און לאַנגזאַם דאָס פונאַנדערגעלייגט אויפ'ן טיש.

עס איז געווען אייגעטיילט אין קעסטעלע־ך און אין לאַנגע שטרייפען, צווישען וועלכע עס האָ־בען זיך געצויגען פאַסיקלעך, קרומע און גלייכע, אַרויף און אַראָפּ, מיט ריגגעלעך און שטריכעלעך און בעשריבען מיט פּיצינקע צאָהלען, ווערטער און געהיימניספולען צייכענס.

אויפ'ן ערשטען בליק מאַכט דאָס אַ מאָדנע קאָמישן און אויך עפּעס אַ מין שרעקיגען איינדרוק.

— איהר זעהט די „סאַראַ"? — פרעגט ער מיך. — די „שפּור" זעהט איהר?

איך קוק ווי אַ האָהן אין בני־אדם און איך זעה גאָרנישט. ענדליך טייטעלט ער מיט'ן בליי־שטיפט אויף דעם „שטאַמבוים" און ער ערקלערט מיר אַלעס. עס פיקען זיך אַרויס פערשידענע יאָהר־צאָהלען און פערשידענע נעמען פון זיידעס און באָבעס, וועלכע זענען שוין לאַנג אויפ'ן עולם האמת. יאָהאַנס און היינריכס, מאַקסעס און קאַרלס, אַמאַליעס, העגריעטעס, און ברונהילדעס, און גאַנץ אַיבּ'ן ערגעץ אין 18־טען יאָהרהונדערט, אינמיטען פון די גוי'שע נעמען, אייגעפּאַסט אין אַ רינגעלע, זיצט די עלטער־באָבע שרה (סאַראַ) קאָהן... פון איהר ציהט זיך אַ גלייכער שטריך, טאַקע ווי אַ שפּור, צו איינעם אַ הערמאַן אָבערמייער, מיט וועל־כען זי האָט געהייראַט און געהאַט מיט איהם קינ־דער. פון זיי ביידען, אַרומגעריגגעלט מיט שטרי־כעלעך ציהען זיך ווייטערע שטריכען, צו פיל אַנ־דערע נעמען ביז צו דעם נאָמען פון דעם גלח.

דאָס איז אמת־דייטשע גריגדליכקייט. איהר מוזט לאַכען פון דער גאַנצער קאָמישער געשיכטע מיט דער עלטער באָבע שרה, ווי זי האָט זיך דאָס דאָרט אַרייגגעדרעהט צווישע קלויטער גוי'צעס. וועו איז זי געווען? מסתמא עפּעס אַ משומדת'טע — מיינע רייד זאָלען איהר נישט צו שווער זיין. צו קבר ישראל איז זי זיכער נישט געקומען. איצט וואַרפט מען מיט איהרע ביינער... איינע טרוי־עריגע זאַכע, זאָגט דער גלח. אַזאַ אומגליק! זיפצט ער.

איצט טמישט זיך אַריין אין געשפּרעך דער שיפּס־קאַפּיטאַן, וועלכער האָט די גאַנצע צייט געשוויגען. ביי איהם, זאָגט ער, אַרויסנעמענדיג זיין „שטאַמבוים" פון זיין בוזים־קעשענע, איז עס נאָך ערגער. ביי איהם איז קיין „שפּור" נישט פערהאַן, נאָר עפּעס אַ „איינשלאַג". און ער ווייזט מיט'ן פינגער צווישען לויטער גוי'שע זיידעס, מאַרטינס, יאָהאַנס און רודאָלפס, אייגעם, אַרומגע־שטראָכען מיט אַ רינג און אין אַ בעזונדער קעס־טעלע, ווי אין אַ קבר, עפּעס אַ סאַלאָמאָן איזאַק לעווינזאָהן. פון איהם ציהען זיך אַ רייה פראַגע־צייכענדלעך צו איינער מיט'ן נאָמען צעציליע איזאַ־בעלאַ בלינדפוס.

וואָס בעדייטעט די דאָזיגע שורה פראַגע־צייכענס? מען קאָן זיך שוין אָנשטויסען. אונטער זיי פון אויבען־אַראָפּ, שטעהט מיט קליינע אותיות'לעך דאָס וואָרט: „פערהעלטניס", דאָס הייסט, אַז דער יודישער זיידע סאַלאמאַן איזאַק לעווינזאָהן, אַ ליכטיגען גן־עדן זאָל ער האָבען, האָט מסתמא ביי זיין לעבען געהאַט אַ ליבעס־פערהעלטניס מיט אָט דער גויע צעציליאַ איזאַבעלאַ בלינדפוס. נאָר גע־הייראַט האָט ער מיט איהר נישט, ווייל פון זיי ביידען ציהען זיך שטריכעלעך צו איינעם אולריך בעפּאַבוק בלינדפוס, וועלכער האָט, ס'זאָל נישט אויסגערעדט זיין, איבערהויפּט קיין טאַטען נישט געהאַט, דאָס הייסט, קיין געזעצליכען טאַטען נישט. ווייל לויט דעם שטאַמבוים־דאָקומענט קומט אויס, אַז דער אמת'ער טאַטע פון אָט דעם אולריך בעפּאַבוק, וועלכער איז געווען דער זייד עפון דעם שיפּס־קאַפּיטאַן ה. ב. איז גאָר געווען דער יוד סאַלאָמאָן איזאַק לעווינזאָהן. הכלל, עס איז אַ פערפּלאָנטערטע געשיכטע מיט זיידעס און באָבעס, וועלכע זענען שוין אַלע לאַנג אויף יענער וועלט.

מאַסקוף

די געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון דער 8־טער זייט)

קויפען הייזער און פלעצער דורך יודען, קען נישט דערלויבט ווערען)."

אין יאהר 1820 האָבען צו 15 יודישע בעלי־בתים אין לאָדז, געהערט 19 אומבעוועגליכקייטען, דערונטער 16 הייזער, 1 פערד־שטאל. 4 בראַנפען־ברייזען (איג'ם זעלבען יאהר האָט קאַפּלאָוויטש אויסגעבויט א פיגפּטע) און נאָר איין אומבעבויע־טער פלאַץ.

אין 1820־טען יאָהר, אין צוזאמענהאנג מיט דעם אסור פאַר יודען צו פאַבריצירען משקאות און אין שייכות מיט'ן בעזוך פון דעם פּרעזעס פון דער וואָיעוואָדישער קאָמיסיע, רעמבעליגסקי, אין לאָדז, האָט מען איבּעראַנייעס אָנגעהויבען צו קאָנטראָלירען די לעגאַליטעט פון די יודישע הייזער קויפס טראַנזאַקציע. אין גרעסטען טייל פאַלען האָ־בען יודען נישט געקענט בעווייזען די פערלאַנגטע רעגירונגס - קאָנצעסיעס און האָבען בעקומען א בעפעהל צו פערקויפען זייערע בחלאות צו קריסטען, במשך פון 4 חדשים (אביסעל שפּעטער, האָט מען דעם טערמין פערלענגערט, ביז אויף 6 חדשים) אין פערקעהרטען פאַל האָט זיי געדראָהט א צוואַנגס־ליציטאַציע. די יודען האָבען דאן בעלייגט א מאסע בקשות און רעקורסען, בעווייזענדיג, אַז במשך פון אזאַ קורצער צייט קענען זיי קיין קונים נישט בע־קומען, עווענטועל וואלטען זיי געווען געצוואונגען זייערע בחלאות צו פערקויפען פאַר א קוים א פירט־חלק פון זייער פאַקטישען ווערט און צוליב דעם האָ־בען זי ייגעבעטען אום „א ווייטערדיגער פראלאנ־גאַטע, כל זמן (?) זיי וועלען קיין קונים, אָדער די בעוויזען נישט אויסזוכען".

די דאָזיגע בקשות זענען, על פי רוב גינסטיג ערלעדיגט געוואָרען, דער וואָיעוואָדישער קאמיסיע איז עס, דער עיקר, דאָך געגאנגען אום דער אָפּ־רוימונג פון יודען פון יענע גאסען, וועלכע האָבען געדאַרפט אויסגעשאָלטעט ווערען פון דעם צו יע־נער צייט פּראָיעקטירטען יודישען געטא און אין דער יודישער אַרויסשטויסונג פון דער משקאות־פאַבריקאַציע און דאָס איז דאָך, איז א בעדייטענ־דיגער מאָס, ערצילט געוואָרען.

Droga do czystości — to MYDŁO „WYGODA"

דאָקטוירים־אָפּטיילונג

Centralna LECZNICA Zębów i Prywatny Gabinet Dentystyczny
PIOTRKOWSKA 164 tel. 127-83
czynny od 9 r. do 8 wiecz.
Ceny znacznie zniżone

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
וועלכער האָט געאַרבייט אין דער קראַנקען־קאַסע 12 יאָהר ספּעציעל אויף ציין־ציהען און האָט אַנ'איינגענע לאַבּאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציין, נעמט אָן טעגליך פון 10 ביז 3 נאָכמ. אין דער לעטשניצע „פּאָמאָץ" רוג זגערזשער און לימאַנאָווסקיעגאָ 1, טעל. 101-29 און פון 4—11 אָוונט אויף נאַרו־טאָוויטשאַ 18 צוגענגליכע פּרייזען. פאַר אַר־בייטסלאָזע הנחה.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1טער שטאָק
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָוונט
זונטאָג און יום טוב פון 9-1 נאָכמיטאָג.
ספּעציעלער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

Dr. med. M. GLAZER
ספּעציאַליסט פאַר הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אָן פון 12—2 מיטאָג און פון 7 ביז 8.30 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 10—12 בייטאָג.

Dr. M. KALISZ
אוניווערזיטעט איי ראָסטאָק
צאָהן־אַרצט
סטאָמאַטאָלאָגיש־כירורגיש
פּיעראַצקיעגאָ 7 (עוואַנגעליצקאַ)
טעל. 108-26
נעמט אָן פון 3—7 נאָכמ.

Dr. med. I. Bette
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel 144-59.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6 אָוונט

Dr. med Rundstein
akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w.

Dr. E-Gutman
Choroby dzieci
GDAŃSKA 26, tel. 178-00
Powrócił

Dr. med. W. ŻADZIEWICZ
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און קעהלקאָפּ־קראַנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. 125-26.
נעמט אָן פון 5—8 אָוונד.

Dr. med. Ignacy Margolis
OKULISTA
Piotrkowska № 113, tel. 165-17
נעהמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 אָוו.

Dr. med. FELDMAN
אַקושער־ע און פרויען - קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 11—1
אויף זגערזשער 24,
פראָנט 1טער שטאָק, פּריוואַט־וואוינונג
KILINSKIEGO 113, tel. 155-77

Dr. med. G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאַר אויגען קראַנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אָן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אָוו.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פּרייזען.

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie
(1־טע פּריוואַטע גיכע הילף)
זשעלאַנאַ 6 טעל. 12-333
(Legjonów 6)
טעטיג אהן איבעררייס בייטאָג און ביינאַכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

Dr. med. J. PIK
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערוועז ליידענדע
נעהמט איצט אָן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאַכמ.
פּריוואַט וואוינונג: אַל. קאָשטשושקי 27 טעל. 175 50.

אויערן, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr. Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. אַז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָ־רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
אַרענטגען־ גאַבינעט
פאַר דורכלייכטונגען און עלעקטרי פאָטאָגראַפיעס

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכע
טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט,
זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.
פאַר פרויען – אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזען

לעטשניצע
פאַר וועגערישע־קראַנקע
מענער · שוואַכע און הויט־קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.
פרויען און קינדער נעמט אָן א פרוי־דאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָוונט.
א בעראַטונג 3 זל.

Dr. med. Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר ניערען בלאָז און אורין־קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט.

Dr. med. J. Nadel
ספּעציאַליסט פון אַקושעריע־ און פרויען־קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-20.
נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 אָוו.

Dr. med. L. TENENBAUM
אַקושער־גינעקאָלאָג
פּילסודסקיעגאָ 15,
טעל. 206-75.
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 4-8 אָוו.

Dr. med. GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגי־שען קליניק אין פּאַריז.
(ספּעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
ספּעצ. פון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—8 אָוונט

Dr. E. Ekkert
ספּעציאַליסט פאַר וועגערישע און הויט־קראַנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
Pierackiego 5
נעמט אָן פון 12—1 און פון 5.30—8 אָוו.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען־ קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09.
נעהמט אָן פון 4—8 אָוונט.

סטאַרשי פעלדשער
י. פשיסוכא
בזשעזשינער 25
טעל. 265-64
לאַנגיעהריגער פּראַקטיקאַנט אין וואַרשע־ווער שפּיטאָל אויף טשיסטע.
ס'ווערן אָנגענומען קראַנקע צו יעדער צייט
פאַר אונבעמיטעלטע הנחות.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ראַקאָווסקער 54. צוזאַמען מיט די טראַמוויען 10 און 6

עמפּפעהלט צום פריהלינגס=סעזאָן!
פאַר דער דאַמע: אַ גרויסער אויסוואַהל פון וואָל- און זייד-וואַרען, ווי אויך עלעגאַנטע וועש.
פאַר דעם הער: די נייעסטע אַנצוג-שטאָפען, ווי אויך ערשטקלאַסיגע וועש:
אַלע אַנדערע אָפּטיילונגען זענען רייך פאַרזעהען.

מיר שיקען ארויס פּאַקעטען
קיין סאוויעט=רוסלאַנד
אויפ'ן גרונד פון אַ ספּעציעלען אָפּמאַך מיט דער פּאָן
שטעהערשאַפט פון ז.ס.ס.ר. אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט.

נאָך-שרפה=פערקויף
אונגעוועהנליכע געלעגענהייט!

ביליגע איינקויפען
צו אויסנאַמס-ביליגע פרייזן

פון זונטאג דעם 5. אַפּריל אין אונזערע געוועלבער
„PAW"
Piotrkowska 154
tel. 234-03
Piotrkowska 55
tel. 118-95

צוליב דער פערקלענערונג פון לאָקאַל האָבען מיר בעדייטענד פערקלענערט די פרייזען פון
מעבעל
מאָדערן און סטילאָוועס-צימער — 1.000 זל.
פריהער 1.800 זל., – איצט
שלאָפצימער — 1.200 זל.
פריהער 2.000 זל., – איצט
גאַבינעט — 1.100 זל.
פריהער 1.600 זל., – איצט

16 S. Salomonowicz
נאַרוטאָוויטשאַ

קלאַנג=קינאָ
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

גרויסער יום=טוב=פּראָגראַם!
דער ערשטער זייט די צייטען פון „בן הור" גיגאַנטישער פילם פון אונגעוועהנליכער אויס-
שטאַטונג, לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון RAFAEL SABATINI אונט. נאָמען:
„Kapitan BLOOD"
אין די הויפּט-ראָלען: דער סע ניג פון די אַקטיארען
E. FLYNN
און די העלדין פון פילם „חלום פון א זומער-נאַכט" OLIWIA de HAVILLAND
רעזשי: M. CURTIZ פּראָד.: Warner Bros

ווייכטיג פאַר
ברוך=קראַנקע

(רופּטורען) זאוי פון פערקרימונגען פון רוסען-בייז (הויקערס), פּאַראַליזשען, בייז-שווינדזוכט, פלאַטפוס און פערשידענע אנדערע פערקריפּלונגען-ליידענדע.
פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-באַנדאַזשען לויט מיין מע-טאָדע היילן און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדען איינציגען ברוך.

ביי מאָגען און קישקע - זענקונג ספּע-ציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב-הייל-באַנדאַ-זשען.
פאַר הויקערס ספּעציעלע גאַרסעטען און גלייכהאַלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספּעציעלע אָר-טאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאַטפּים ספּע-ציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען.
געגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי-שטרימף לויט מאָס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספּעציעלע הייל=אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
ספּעצ. אָרטאָפּעד
א. פעטריקעוויטש, לאָדז
9 פּיראַמאָוויטשאַ 9, טעל. 177-09 (פריהער אַלגינסקאַ)
אַכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאַנקזאָגונגען קענען בעוויזען ווערען.

איבערציהונגען
אוּן עקספּעדיציעס נאָך
ארץ=ישראל
אין געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט
שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזען
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

אַקלוגע בעל ביתטע
נוצט וויאַרקעס (שטאָלדרוט) „LEW" marka
מיט מאַרקע „לייב"
אין יעדען געוועלב צו בעקומען

הורט=פערקויף קילינסקעגאָ 60

שיי טרעז
ביי קערש
סקווערזאַווא 15
מיט פּאַריזער שרינדן
פערמינע שייטלען

מעטאַל-בעטען
מאַטראַצען אַלע אַרט
קינדער=וועגעלעך

אין אַ רייכען אויסוואַהל
וויזשימאַטשעס, אייז-קאַסטענס, פעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען
אמביליגסטן אין דער עלטסטער
און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאַבריקס-לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137=70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליאַס.
ספּעצ. רעפּעראַטור-ווערקשטעל און לאַקירער.

ווייכטיג נייעס
פאַר לאַנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דאַרפט שוין נישט טראָגען קיין טאַנדייט=מלבושים
דען איך דער געוועזענער געשעפטס-אָנפיהרער פון דער
בעוואוסטער פירמע ה. מענדראַווסקי האָב צוליב
זיין אַפּרייזע נאָך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון
יודישע לאַנגע מלבושים
מיט גוטע בעשטע ארבייט און גאַראַנטירטע צופרי-דענהייט אויך פאַר נישט טייערע פרייזען ווי טאַנדייטער
איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער אַלערליי יודישע מלבושים
אויך גאַנצע אויסשטייער פאַר חתנים. — אויף פערלאַנג ווערט
אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה. געדענקט די אדרעס
א. וואַרטסקי און י. זיסהאָלץ
פּוילנאַצנא 5 אין הויף. סאָלידע בעדינונג
ביליגע פּרייזען פאַר עלעגאַנט געקליידעטע! אין מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאַסאָנען.

פרייז פון אנ'אנאַנס
ביז 15 ווערטער
נור 1 זלאָטי

קליינע אנאָנסען

פרייז פון אנ'אנאַנס
ביז 15 ווערטער
נור 1 זלאָטי

Niemasz ponad mydło „Trójka"

Zaginione zostały 2 weksle: 1) weksel na zł. 115.50 gr. płatny 12. V. 1936 r. wyst. E. Cajtag, 2) weksel na zł. 100— pł. 20. V. 1936 r., wystawca E. Cajtag. Weksle powyższe zostają unieważnione. Oddać do Żytnickiego, 11. Listopada 26

ווייכטיג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!
קאָמיסיאָנס=לאַגער
פון פערשידענע מאַרקען
מעבעל
פיינע און געניצטע, ווי אויך היגיענישע, טאַפּטשאַנעס, קאַזעטקעס, מאַטראַצען דער פיינסטער אויספיהרונג, בעקומט איהר צו די ביליגסטע פרייזען נור ביי
א. ווייצמאַן,
שענקיעוויטשאַ 6, טעל. 191-00.
כּעם.: איך קויף אויך פערשידענע געניצטע מעבעל, דיוואַנעס, ניי-מאַשינען, שרייב-מאַשינען, פעלצען א.ז.וו.

זעהר ווייכטיג פאַר יונג און אַלט! פאַה-רענדיג פון צעשין, האַלט זיך אויף אין לאָדז אויף אַ קורצע צייט דער בעריהמ-טער מענשען-קענער פּ. לאַרענק, שילער פון וועלט-בעריהמטען חלוזעהער שערמאַן, וועלכער זאָגט יעדען מענש די פערגאַנ-גענהייט, געגענוואַרט און צוקונפט. שפּרעך שטונדען פון 3–8 אָוו. לאָדז, זאַכאָדניאַ 39, וו. 4. פאַר נישט פערמעגליכע ווערט אנגענומען פון 50 גר.

ס'ווערט געזוכט אַ קעלנער אַ פאַכמאַן אַלס שותף צו אַ מלעטשאַרניע און מילעכ-דיגע רעסטאָראַציע. אָפּערטען אונטער „קעלנער" אין אַדמיניסטראַציע.

Zaginiona została książka z Banku Depoz. w Łodzi za № 599 na imię C. P. Gojdberg. Książka zostaje unieważniona. 3985

Zaginiono weksel na zł. 100 płatny 20/5 1936 r. wystawca Z. H. Kolski na zlecenie M. Pałaszynskiego. Proszę go zwrócić za wynagrodzeniem do Berkowiczówny ul. Wolborskiej 37. 3987

פערשידענעס

אַ לעהרערין, אַ גוטע פּעדאַגאָגין, ער-טיילט אונטערריכט פאַר דערוואַקסענע אין פּויליש, יודיש, און די דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פרייזען. לאַסמאַן, בזשעזשי-נער 15.

השבת אבידה. געהענדיג פון שרוד-מיעסקאַ 8 ביז 23 האָב איך פערלוירען אַ בוך פון חובות, וואָס האָט פאַר קיינעם קיין ווערט נישט. איך בעט זעהר דאָס אָפּצוגעבען צום ציטונגס-פערקויפער שרודמיעסקאַ 6 אדער אין דער וואוינונג שרודמיעסקאַ 8 צו וויעלאַנסקי.

לעכער און געוואַלד-ריסען פון הערצן און דאַמען-באָרדעראָבען ווערען קינסטליך פערשטאָפּט נישט צו דערקענען צו ביליגע פרייזען די ארבייט ווערט אויסגע-פיהרט פון בערלינער פאַכמענער. 11 ליס-טאָפּאַדאַ 29 פּאַרטער אָרגאַנעק. 1007

צו פערמיטען אויף פּיעטריקאָווער 120 אַ וואוינונג פון 6 צימער. 1-טער שטאָק פראָנט. אינפאָרמירט טעל. 237=56 פון 1-2 און פון 8 אָוו.

אין סכאָדזאָווא-גורא (ביי פּאַדעמביצע) איז דאָ אַוועקצוגעבען 10 שטובען אויף איין קינדער פענסיאָנאַט. אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „M". 3000

Do wynajęcia umeblowany pokój dla 2 pań lub małżeństwa. Warunki dogodne, Piłsudskiego 55, m. 27. 3999

צו פערמיטען 2 צימער מיט אַ קיך רעמאָנטירט אָהן אָפּטרעט=געלד פּל. קאָש-טשעלני 5. צו ערפאָהרען זשיראָווסקאַ 23 וואוינונג 22.

Lokal handlowy przy ulicy Zachodniej № 59, na parterze składający się z 3-ch sal i 2-ch pokoi i przedpokojem, ogólnej powierzchni około 160 mtr. kw., odpowiedni na biuro lub skład towarów do wynajęcia od 1 lipca r. b. Wiadomość Zawadzka 10, biuro firmy „Centropapier", tel. 209-08

פרייע פּאָסטענס

עס ווערט געזוכט אַ מיידעל מיט אַנ'-אייגענע מאַשין צו אַבערוועש צו נייען. פעלצמאַן זגערזשער 42, וו. 77. 3986

ס'איז נייטיג אַ קוואַליפיצירטע מאַשינערין צו בלוזקעס ס'קאָן זיין אַ ניטאָרין צו מעלדען אין געוועלב וואָלבאָרסקאַ 38

עס ווערט געזוכט אַנ'ערשטקלאַסיגע קעכין צו יאַרסקע מיטאָגען. צו ערפאַהרען זאַוואַדזקאַ 4, מלעטשאַרניע וואָלף.

ראַקאַלען

אַ זוניגע באַלקאָן-שטוב מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג מיט אַלע בעקוועהמ-ליכקייט צו פערמיטען אַלס סובלאָקאַטאָר פּלאַץ קאָשטשעלני 4, וו. 5.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 22.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman